

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO BRZESKIEGO

CZERWIEC

1935 R.

T R E Ś C :

32. Konstytucja R. P. z dnia 23.III.1935 r.	186.
33. Nadzór Kuratorów O. S. nad gospodarką finansową niepaństwowych szkół zawodowych.	198.
34. Ulgowe paszporty zagraniczne.	198.
35. Pogadanki w szkołach.	201.
36. Obchód 25-lecia Elizy Orzeszkowej.	201.
37. Odezwa Kuratora O. S. B. w sprawie opieki młodzieży szkół średnich nad działalnością szkół powszechnych.	201.
38. Nadsyłanie akt do Państw. Zakładu Emerytalnego.	202.
39. Potrącanie rat zaliczek na uposażenie w związku z subskrypcją 3% Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej.	203.
40. Sprawozdanie roczne ze stanu harcerstwa w szkole.	204.
41. VI Powszechny Zjazd Historyków Polskich.	206.
42. Badanie lekarskie młodzieży szkolnej biorącej udział w jubileuszowym zlocie harcerstwa polskiego.	206.
43. Kierowanie młodzieży do szkół zawodowych.	206.
Ruch służbowy.	209.
Komunikaty.	209.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA.

Tow. Oświaty Zawod., jego cele i potrzeba założenia kół. Inż. C. Knichowiecki.	211.
Pierwsza lekcja pływania w kl. I nowego gimnazjum. F. Buchner.	214.
Uwagi na marginesie akcji pomocy dzieciom szkół powszechnych na Polesiu. Dr. W. Kwapiński.	217.
Wycieczka delegacji młodzieży szkół średnich na Łomży do wsi Działowicze w pow. łuninieckim B. Bączyński i K. Luchowski.	218.
O organizację pieśniarstwa i teatralnictwa ludowego E. M.	221.
Program oświatowo-społeczny kierownika punktu oświatowego. S. D.	222.
Katalog bibliotek instrukcyjnych oświaty pozaszkolnej przydzielonych przez Min. W.R. i O.P. do użytku pracowników społeczno oświatowych.	225.
Wyścig pracy trwa. -- M. W.	226.
Kronika.	228.
Z wydawnictw.	229.
Komunikaty.	230.
Ogłoszenia.	231.

32.

Na mocy art. 44 Konstytucji ogłaszam ustawę następującej treści:

USTAWA KONSTYTUCYJNA*)

z dnia 23 kwietnia 1935 r.

I. Rzeczpospolita Polska.**Art. 1.**

(1) Państwo Polskie jest wspólnym dobrem wszystkich obywateli.

(2) Wskrzeszone walką i ofiarą najlepszych swoich synów ma być przekazywane w spadku dziejowym z pokolenia w pokolenie.

(3) Każde pokolenie obowiązane jest wysiłkiem własnym wzmoczyć siłę i powagę Państwa.

(4) Za spełnienie tego obowiązku odpowiada przed potomnością swoim honorem i swoim imieniem.

Art. 2.

(1) Na czele Państwa stoi Prezydent Rzeczypospolitej.

(2) Na Nim spoczywa odpowiedzialność wobec Boga i historii za losy Państwa.

(3) Jego obowiązkiem naczelnym jest troska o dobro Państwa, gotowość obronna i stanowisko wśród narodów świata.

(4) W Jego osobie skupia się jednolita i niepodzielna władza państwowa.

Art. 3.

(1) Organami Państwa, pozostającymi pod zwierzchnictwem Prezydenta Rzeczypospolitej, są:

Rząd,

Sejm,

Senat,

Siły Zbrojne,

Sądy,

Kontrola Państwowa.

(2) Ich zadaniem naczelnym jest służenie Rzeczypospolitej.

Art. 4.

(1) W ramach Państwa i w oparciu o nie kształtuje się życie społeczeństwa.

(2) Państwo zapewni mu swobodny rozwój, a gdy tego dobro powszechne wymaga, nadaje mu kierunek lub normuje jego warunki.

(3) Państwo powoła samorząd terytorialny i gospodarczy do udziału w wykonywaniu zadań życia zbiorowego.

Art. 5.

(1) Twórczość jednostki jest dźwignią życia zbiorowego.

*) Przedruk z „Dziennika Ustaw R. P.” Nr. 30 p. 227 z 1935 r.

(2) Państwo zapewnia obywatelom możliwość rozwoju ich wartości osobistych oraz wolność sumienia, słowa i zrzeczeń.

(3) Granicą tych wolności jest dobro powszechne.

Art. 6.

Obywatele winni są Państwu wierność oraz rzetelne spełnianie nakładanych przez nie obowiązków.

Art. 7.

(1) Wartością wysiłku i zasług obywatela na rzecz dobra powszechnego mierzone będą jego uprawnienia do wpływania na sprawy publiczne.

(2) Ani pochodzenie, ani wyznanie, ani płeć, ani narodowość nie mogą być powodem ograniczenia tych uprawnień.

Art. 8.

(1) Praca jest podstawą rozwoju i potęgi Rzeczypospolitej.

(2) Państwo rozacza opiekę nad pracą i sprawuje nadzór nad jej warunkami.

Art. 9.

Państwo dąży do zespolenia wszystkich obywateli w harmonijnym współdziałaniu na rzecz dobra powszechnego.

Art. 10.

(1) Żadne działanie nie może stanąć w sprzeczności z celami Państwa, wyrażonymi w jego prawach.

(2) W razie oporu Państwo stosuje środki przymusu.

II. Prezydent Rzeczypospolitej.**Art. 11.**

Prezydent Rzeczypospolitej, jako czynnik nadrzędny w Państwie, harmonizuje działania naczelných organów państwowych.

Art. 12.

Prezydent Rzeczypospolitej:

a) mianuje według swego uznania Prezesa Rady Ministrów, a na jego wniosek mianuje Ministrów;

b) zwołuje i rozwiązuje Sejm i Senat;

c) zarządza otwarcie, odroczenie i zamknięcie sesji Sejmu i Senatu;

d) jest Zwierzchnikiem Sił Zbrojnych;

- e) reprezentuje Państwo nazewnątrz, przyjmuje przedstawicieli państw obcych i wysyła przedstawicieli Państwa Polskiego;
- f) stanowi o wojnie i pokoju;
- g) zawiera i ratyfikuje umowy z innymi państwami;
- h) obsadza urzędy państwowe, Jemu zastrzeżone.

Art. 13.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej korzysta z uprawnień osobistych, stanowiących Jego prerogatywy.

(2) Do prerogatyw tych należy:

- (a) wskazywanie jednego z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej i zarządzanie głosowania powszechnego;
- b) wyznaczanie na czas wojny następcy Prezydenta Rzeczypospolitej;
- c) mianowanie i odwoływanie Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli;
- d) mianowanie i zwalnianie Naczelnego Wodza i Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych;
- e) powoływanie sędziów Trybunału Stanu;
- f) powoływanie senatorów, piastujących mandat z wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej;
- g) mianowanie i zwalnianie Szefa i urzędników Kancelarii Cywilnej;
- h) rozwiązywanie Sejmu i Senatu przed upływem kadencji;
- i) oddawanie członków Rządu pod sąd Trybunału Stanu;
- j) stosowanie prawa łaski.

Art. 14.

(1) Akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej wymagają do swej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów i właściwego Ministra.

(2) Akty urzędowe, wypływające z prerogatyw Prezydenta Rzeczypospolitej, nie wymagają kontrasygnaty.

Art. 15.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej za swe akty urzędowe nie jest odpowiedzialny.

(2) Za czyny, niezwiązane ze sprawowaniem urzędu, Prezydent Rzeczypospolitej nie

może być pociągnięty do odpowiedzialności w okresie urzędowania.

Art. 16.

(1) Wybór Prezydenta Rzeczypospolitej odbywa się w sposób następujący:

(2) Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej wybiera Zgromadzenie Elektorów.

(3) Ustępującemu Prezydentowi Rzeczypospolitej służy prawo wskazania innego kandydata.

(4) Jeżeli ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej z tego uprawnienia skorzysta, wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej dokonają obywatele w głosowaniu powszechnem z pomiędzy dwóch kandydatów: Zgromadzenia Elektorów i ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej.

(5) Jeżeli ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej oświadczy, że nie zamierza skorzystać z prawa wskazania kandydata albo w ciągu siedmiu dni od dokonanego przez Zgromadzenie Elektorów wyboru nie wskaże innego kandydata i nie zarządzi głosowania powszechnego — kandydat Zgromadzenia Elektorów uznany będzie za obranego na Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 17.

(1) Zgromadzenie Elektorów składa się z Marszałka Senatu, jako przewodniczącego, Marszałka Sejmu, jako jego zastępcy, z Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych oraz z 75 elektorów, wybranych z pośród obywateli naigodniejszych w 2/3 przez Sejm i w 1/3 przez Senat.

(2) Mandaty elektorów wygasają z mocy samego prawa w dniu objęcia urzędu przez nowoobranego Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 18.

(1) Zgromadzenie Elektorów zwołuje Prezydent Rzeczypospolitej najpóźniej na piętnasty dzień przed upływem swego urzędowania.

(2) Na trzy dni przed terminem Zgromadzenia, Sejm i Senat zbiorą się każdy z osobna, na zaproszenie swych Marszałków, celem dokonania wyboru elektorów

(3) Jeżeli Sejm i Senat są rozwiązane, a wynik wyborów do Izb Ustawodawczych w nowym składzie nie jest jeszcze ogłoszony — wyboru elektorów dokonują posłowie i senatorowie, wchodzący w skład poprzedniego Sejmu i Senatu,

Art. 19.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej składa przed objęciem urzędu przysięgę treści następującej:

Świadom odpowiedzialności wobec Boga i historii za losy Państwa, przysięgam Panu Bogu Wszchemogącemu, w Trójcy Świętej Jedynemu, na urządzie Prezydenta Rzeczypospolitej: praw zwierzchniczych Państwa bronić, jego godności strzec, ustawę konstytucyjną stosować, względem wszystkich obywateli równą kierować się sprawiedliwością, zło i niebezpieczeństwo od Państwa odwracać, a troskę o jego dobro za naczelny poczytywać sobie obowiązek. Tak mi dopomóż Bóg i Święta Syna Jego Męka Amen.

(2) Akt złożenia przysięgi stwierdzają podpisem: nowoobranego Prezydenta Rzeczypospolitej oraz osoby urzędowe, obecne przy zaprzysiężeniu.

Art. 20.

(1) Okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej trwa lat siedem, licząc od dnia objęcia urzędu.

(2) Okres ten przedłuża się o czas niezbędny do ukończenia postępowania wyborczego w przypadku, gdy dla dokonania wyboru nowego Prezydenta Rzeczypospolitej będzie zarządzone głosowanie powszechne.

Art. 21.

Jeżeli przed upływem siedmioletniego okresu urzędowania nastąpi zgon Prezydenta Rzeczypospolitej albo Prezydent zrzeknie się urzędu — Marszałek Senatu zwoła niezwłocznie Zgromadzenie Elektorów celem wskazania przez nie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej, a w razie wskazania ze swej strony innego kandydata, zarządzi głosowanie powszechne.

Art. 22.

(1) Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie może trwale sprawować urzędu, Marszałek Senatu zwoła połączone Izby Ustawodawcze celem rozstrzygnięcia, czy urząd Prezydenta należy uznać za opróżniony.

(2) Uchwała, uznająca urząd za opróżniony, zapada większością 3/5 ustawowej liczby członków Izb Połączonych

(3) W przypadku powzięcia powyższej uchwały, Marszałek Senatu zwoła niezwłocznie Zgromadzenie Elektorów

Art. 23.

W czasie, gdy urząd Prezydenta Rzeczypospolitej jest opróżniony, funkcje Prezydenta sprawuje zastępczo Marszałek Senatu, a gdyby Senat był rozwiązany — Marszałek rozwiązanego Senatu; korzysta on wówczas ze wszystkich uprawnień z urzędem Prezydenta Rzeczypospolitej związanych.

Art. 24.

(1) W razie wojny okres urzędowania Prezydenta Rzeczypospolitej przedłuża się do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju; Prezydent Rzeczypospolitej osobnym aktem, ogłaszanym w gazecie rządowej, wyznaczy wówczas swego następcę na wypadek opróżnienia się urzędu przed zawarciem pokoju.

(2) W razie objęcia przez następcę urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej, okres jego urzędowania trwa do upływu trzech miesięcy od zawarcia pokoju.

III. Rząd.

Art. 25.

(1) Rząd kieruje sprawami Państwa, niezastrzeżonemi innym organom władzy.

(2) Rząd składa się z Prezesa Rady Ministrów i Ministrów.

(3) Prezes Rady Ministrów reprezentuje Rząd, kieruje jego pracami oraz ustala ogólne zasady polityki państwowej.

(4) Ministrowie kierują poszczególnymi działami administracji państwowej albo spełniają poruczone im zadania szczególne.

(5) Organizację Rządu, a w szczególności zakres działania Prezesa Rady Ministrów, Rady Ministrów i Ministrów — określił dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 26.

Ministrowie dla rozstrzygnięcia spraw, wymagających uchwały wszystkich członków Rządu, tworzą Radę Ministrów pod przewodnictwem Prezesa Rady Ministrów.

Art. 27.

(1) Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów i Ministrowie mają prawo wydawać rozporządzenia celem wykonania aktów ustawodawczych i z powołaniem się na nie,

(2) Rozporządzenia te nie mogą stać w sprzeczności z aktami ustawodawczymi i będą ogłaszane w Dzienniku Ustaw.

Art. 28.

Prezes Rady Ministrów i Ministrowie są odpowiedzialni politycznie przed Prezydentem Rzeczypospolitej i mogą być przez Niego w każdym czasie odwołani.

Art. 29.

(1) Sejm, w wykonaniu prawa kontroli parlamentarnej nad działalnością Rządu, może zażądać ustąpienia Rządu lub Ministra.

(2) Wniosek taki może być zgłoszony tylko podczas sesji zwyczajnej, a głosowanie nad nim nie może się odbyć na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

(3) Jeżeli za wnioskiem wypowie się Sejm zwykłą większością głosów, a Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzech dni nie odwoła Rządu lub Ministra, ani też Izb Ustawodawczych nie rozwiąże — wniosek będzie rozpatrzony przez Senat na najbliższym posiedzeniu.

(4) Jeżeli Senat wypowie się za wnioskiem, uchwalonym przez Sejm, Prezydent Rzeczypospolitej odwoła Rząd lub Ministra, chyba, że rozwiąże Sejm i Senat.

Art. 30.

(1) Niezależnie od odpowiedzialności politycznej przed Prezydentem Rzeczypospolitej i parlamentarnej przed Sejmem, Prezes Rady Ministrów i Ministrowie ponoszą odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu za umyślne naruszenie Konstytucji lub innego aktu ustawodawczego, dokonane w związku z urzędowaniem.

(2) Prawo pociągania Prezesa Rady Ministrów lub Ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej służy Prezydentowi Rzeczypospolitej, a także Sejmowi i Senatowi w Izbach Połączonych.

(3) Uchwała Izb Połączonych, oddająca Prezesa Rady Ministrów lub Ministra pod sąd Trybunału Stanu, zapada większością 3/5 głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby członków Izb Połączonych.

IV. Sejm.

Art. 31.

(1) Sejm sprawuje funkcje ustawodawcze i kontrolę nad działalnością Rządu; nadto do

Sejmu należy ustalanie budżetu i nakładanie ciężarów na obywateli.

(2) Kontrola nad działalnością Rządu wyraża się w prawie Sejmu:

- a) żądania ustąpienia Rządu lub Ministra;
- b) pociągania wspólnie z Senatem Prezesa Rady Ministrów lub Ministra do odpowiedzialności konstytucyjnej;
- c) interpelowania Rządu;
- d) zatwierdzania corocznie zamknięć rachunków państwowych i udzielania Rządowi absolutorjum;
- e) udziału w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.

(3) Funkcje rządzenia Państwem nie należą do Sejmu.

Art. 32.

(1) Sejm składa się z posłów, wybranych w głosowaniu powszechnym, tajnym, równym i bezpośrednim.

(2) Kadencja Sejmu trwa lat pięć, licząc od dnia zwołania.

(3) Rozwiązanie Sejmu przed upływem kadencji wymaga wskazania powodu.

(4) Nowe wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu trzydziestu dni od rozwiązania Sejmu.

(5) Głosowanie odbędzie się nie później, niż sześćdziesiątego dnia po zarządzeniu wyborów.

(6) W głosowaniu nie biorą udziału wojskowi, należący do zmobilizowanej części wojska lub marynarki wojennej.

Art. 33.

(1) Prawo wybierania ma każdy obywatel bez różnicy płci, który przed dniem zarządzenia wyborów ukończył lat 24 oraz korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich.

(2) Prawo wybieralności ma każdy obywatel, mający prawo wybierania, jeżeli ukończył lat 30.

(3) Ordynacja wyborcza do Sejmu ustali podział Państwa na okręgi wyborcze, określi liczbę posłów, unormuje postępowanie wyborcze, tudzież oznaczy kategorie osób, pozbawionych prawa wybierania i wybieralności z braku dostatecznych przymiotów moralnych lub umysłowych.

Art. 34.

(1) Sejm wybiera ze swego grona Marszałka na okres kadencji.

(2) Do czasu ukonstytuowania się następnego Sejmu, Marszałek zachowuje uprawnienia, służące mu przy wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 35.

(1) Sejm będzie zwołany na pierwsze posiedzenie w nowej kadencji nie później niż trzydziestego dnia po ogłoszeniu wyniku wyborów do Izb Ustawodawczych.

(2) Sesja zwyczajna Sejmu będzie otwarta corocznie najpóźniej w listopadzie i nie może być zamknięta przed upływem czterech miesięcy, chyba, że budżet będzie uchwalony w terminie wcześniejszym.

(3) Sesja zwyczajna może być odroczone na dni trzydzieści.

(4) Odroczenie na okres dłuższy lub ponownienie odroczenia wymaga zgody Sejmu.

(5) Okresu przerwy, spowodowanej odroczeniem sesji, nie wlicza się do biegu terminów, przepisanych Konstytucją dla czynności Sejmu.

Art. 36.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej według swego uznania może w każdym czasie zarządzić otwarcie sesji nadzwyczajnej Sejmu, a uczyni to w ciągu dni trzydziestu na wniosek co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.

(2) Podczas sesji nadzwyczajnej przedmiotem obrad Sejmu mogą być wyłącznie sprawy, wymienione w zarządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej albo we wniosku o otwarcie takiej sesji, zgłoszonym przez posłów, oraz sprawy, których załatwienie na najbliższej sesji wymaga ją ustawy lub regulamin, albo które Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Prezesa Rady Ministrów lub Marszałka Sejmu uzna za nagłe.

Art. 37.

Uchwały Sejmu zapadają zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/3 ustawowej liczby posłów, jeżeli Konstytucja inaczej nie stanowi.

Art. 38.

(1) Posiedzenia Sejmu są jawne.

(2) Sejm może uchwalić tajność obrad.

(3) Protokół i stenogram, wydawany z polecenia Marszałka, są wyłącznym stwierdzeniem przebiegu obrad Sejmu.

(4) Nikogo nie można pociągać do odpowiedzialności za ogłaszanie i rozpowszechnianie sprawozdań z jawnych obrad Sejmu, jeżeli odznaczają one w pełni i ściśle przebieg tych obrad.

Art. 39.

(1) Posłowie składają przed objęciem mandatu ślubowanie treści następującej:

Świadom obowiązku wierności wobec Państwa Polskiego, ślubuję uroczyście i zaręczam honorem, jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej, w pracy na rzecz dobra Państwa nie ustawać, a troskę o jego godność, zwartość i moc za pierwsze mieć sobie przykazanie.

(2) Odmowa ślubowania lub ślubowanie z zastrzeżeniem równoznaczne jest z nieprzyjęciem mandatu.

Art. 40.

Posłowie otrzymują diety i mają prawo do bezpłatnego korzystania z państwowych środków komunikacji w granicach Państwa.

Art. 41.

(1) Posłowie korzystają tylko z takich rękopisów nietykalności, jakich wymaga ich uczestnictwo w pracach Sejmu.

(2) Za treść wygłoszonych w Sejmie przemówień lub zgłoszonych wniosków i interpelacji oraz za niewłaściwe zachowanie się podczas obrad — posłowie odpowiadają tylko przed Sejmem.

(3) Jednakże za wystąpienia sprzeczne z obowiązkiem wierności wobec Państwa Polskiego albo zawierające znamiona przestępstwa, ściganego z urzędu, — poseł może być uchwałą Sejmu albo na żądanie Marszałka Sejmu lub Ministra Sprawiedliwości oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego Trybunału pozbawiony mandatu poselskiego.

(4) Za naruszenie praw osoby trzeciej podczas obrad Sejmu poseł może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zezwoleniem Sejmu.

Art. 42.

(1) Posłowie odpowiadają za działalność, nie związaną z uczestnictwem w pracach Sejmu, narówni z innymi obywatelami.

(2) Jednakże karne postępowanie sądowe lub administracyjne, a także postępowanie dyscyplinarne, wszczęte przeciw posłowi przed lub po uzyskaniu mandatu, należy na żądanie Sejmu zawiesić do wygaśnięcia mandatu.

(3) Przedawnienie nie biegnie w czasie zawieszenia postępowania karnego lub dyscyplinarnego.

(4) Poseł, zatrzymany w czasie trwania sesji nie z nakazu sądu, — będzie na żądanie

Marszałka Sejmu niezwłocznie wypuszczony na wolność.

Art. 43.

(1) Posł nie może sprawować mandatu senatorskiego.

(2) Ustawa oznaczy urzędy i stanowiska, których przyjęcie pociąga za sobą utratę mandatu poselskiego.

(3) Posłowi nie wolno wykonywać czynności, nie dających się pogodzić ze sprawowaniem mandatu, pod skutkami, określonymi w ustawie.

Art. 44.

(1) Posłowi nie wolno na swoje, ani na obce imię, ani też w imieniu przedsiębiorstw, spółek lub towarzystw na zysk obliczonych, nabywać dóbr państwowych ani uzyskiwać ich dzierżaw, podejmować się dostaw i robót rządowych, ani otrzymywać od Rządu koncesyj lub innych korzyści osobistych.

(2) Za naruszenie powyższych zakazów poseł będzie na żądanie Marszałka Sejmu lub Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oddany pod sąd Trybunału Stanu i orzeczeniem tego Trybunału pozbawiony mandatu poselskiego i korzyści osobistych, od Rządu otrzymanych.

(3) Marszałek Sejmu może na podstawie uchwały Komisji Regulaminowej, powziętej większością 3/5 głosów, udzielić posłowi w poszczególnym przypadku zezwolenia na wejście z Rządem w stosunek prawny, jeżeli stosunek ten nie jest sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Art. 45.

(1) Prezes Rady Ministrów, Ministrowie i delegowani przez nich urzędnicy mają prawo brać udział w posiedzeniach Sejmu oraz przemawiać poza kolejną mówców.

(2) Posłowie mogą zwracać się do Prezesa Rady Ministrów i Ministrów z interpelacjami w sprawach, dotyczących ich zakresu działania, w sposób, określony regulaminem.

(3) Prezes Rady Ministrów lub interpelowany Minister obowiązany jest udzielić odpowiedzi w ciągu czterdziestu pięciu dni albo podać powody, uzasadniające odmowę udzielenia wyjaśnień.

V. Senat.

Art. 46.

(1) Senat, jako druga Izba Ustawodawcza, rozpatruje budżet i projekty ustaw, uchwa-

lone przez Sejm, oraz uczestniczy w wykonywaniu kontroli nad długami Państwa.

(2) Nadto Senat narówni z Sejmem, choć bez prawa początkowania, bierze udział w rozstrzygnięciu następujących spraw:

- a) o wniosku, żądającym ustąpienia Rządu lub Ministra;
- b) o ustawach, zwróconych Izboi Ustawodawczym przez Prezydenta Rzeczypospolitej do ponownego rozpatrzenia;
- c) o zmianie Konstytucji;
- d) o uchylaniu zarządzeń, wprowadzających stan wyjątkowy.

Art. 47.

(1) Senat składa się z senatorów, powołanych w 1/3 przez Prezydenta Rzeczypospolitej, a w 2/3 w drodze wyborów.

(2) Kadencja Senatu rozpoczyna się i kończy jednocześnie z kadencją Sejmu.

(3) Ordynacja wyborcza do Senatu określi liczbę senatorów oraz sposób ich powoływania, tudzież oznaczy kategorie osób, którym służyć będzie prawo wybierania i wybieralności.

Art. 48.

Art. 34 -- 45, dotyczące Sejmu, stosuje się odpowiednio do Senatu.

VI. Ustawodawstwo.

Art. 49.

(1) Aktami ustawodawczymi są:

- a) ustawy,
- b) dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.

(2) Żaden akt ustawodawczy nie może stać w sprzeczności z Konstytucją.

Art. 50.

(1) Prawo inicjatywy ustawodawczej służy Rządowi i Sejmowi.

(2) Inicjatywa ustawodawcza w sprawach budżetu, kontyngentu rekruta i ratyfikacji umów międzynarodowych należy wyłącznie do Rządu.

(3) Sejm nie może bez zgody Rządu uchwalić ustawy, pociągającej za sobą wydatki ze Skarbu Państwa, dla których niema pokrycia w budżecie.

Art. 51.

Zaciągnięcie pożyczki państwowej, zbycie lub obciążenie nieruchomości państwowej

wego, oszacowanego na kwotę ponad 100.000 złotych, nałożenie podatków lub opłat publicznych, ustanowienie ceł lub monopolu, ustalenie systemu monetarnego, jak również przyjęcie gwarancji finansowej przez Skarb Państwa -- może nastąpić tylko na mocy aktu ustawodawczego.

Art. 52.

(1) Umowy z innymi państwami: handlowe, celne, obciążające stale Skarb Państwa, zawierające zobowiązanie nałożenia nowych ciężarów na obywateli albo powodujące zmianę granic Państwa -- wymagają przed ratyfikacją zgody Izb Ustawodawczych, wyrażonej w ustawie.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej w przypadkach niecierpiących zwłoki może przed ratyfikacją, na wniosek Rady Ministrów, wprowadzić tymczasowo w życie wszystkie lub niektóre postanowienia, zawarte w umowach handlowych lub celnych.

Art. 53.

(1) Każdy projekt ustawy, przez Sejm uchwalony, będzie przekazany Senatowi do rozpatrzenia.

(2) Uchwałę Senatu, odrzucającą projekt lub wprowadzającą w nim zmiany, uważa się za przyjętą, jeżeli Sejm nie odrzuci jej większością 3/5 głosów.

Art. 54.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej stwierdzi podpisem moc ustawy konstytucyjnie uchwalonej oraz zarządzi jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni od otrzymania projektu ustawy zwrócić go Sejmowi z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej niż na najbliższej sesji zwyczajnej.

(3) Jeżeli Izby Ustawodawcze większością ustawowej liczby posłów i senatorów uchwalą ponownie projekt bez zmian, Prezydent Rzeczypospolitej, stwierdziwszy podpisem moc ustawy, zarządzi jej ogłoszenie.

Art. 55.

(1) Ustawa może upoważnić Prezydenta Rzeczypospolitej do wydawania dekretów w czasie i zakresie, przez nią oznaczonym; upoważnieniem tem nie może być objęta zmiana Konstytucji.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo w czasie, gdy Sejm jest rozwiązany, wydawać w razie konieczności państwowej dekrety w zakresie ustawodawstwa państwowego z wyjątkiem:

- a) zmiany Konstytucji,
- b) ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu,
- c) budżetu,
- d) nakładania podatków i ustanawiania monopolu,
- e) systemu monetarnego,
- f) zaciągania pożyczek państwowych,
- g) zbywania i obciążania nieruchomości państwowego oszacowanego na kwotę ponad 100.000 złotych.

(3) Dekrety, oparte na przepisach artykułu niniejszego, będą wydawane na wniosek Rady Ministrów i mogą być zmieniane lub uchylane tylko aktem ustawodawczym.

Art. 56.

Dekrety, dotyczące organizacji Rządu, zwierzchnictwa Sił Zbrojnych oraz organizacji administracji rządowej, mogą być wydawane w każdym czasie, a zmieniane lub uchylane tylko przez także dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 57.

(1) Dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej mają moc ustawy i będą z powołaniem się na podstawę konstytucyjną ogłaszane w Dzienniku Ustaw.

(2) Ilekroć Konstytucja lub ustawy dla unormowania poszczególnej dziedziny z zakresu ustawodawstwa wymagają ustawy, dziedzina ta może być unormowana również dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej, wydanym w warunkach, Konstytucją oznaczonych.

VII. Budżet.

Art. 58.

(1) Ustawa ustala corocznie budżet Państwa.

(2) Rząd składa Sejmowi na sesji projekt budżetu nie później niż na cztery miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego.

(3) Na rozpatrzenie budżetu pozostawia się Sejmowi dziewięćdziesiąt dni od złożenia projektu przez Rząd, Senatowi -- dwadzieścia dni od upływu terminu, przepisanego dla Sejmu.

(4) Na rozpatrzenie zmian, zaproponowanych przez Senat, pozostawia się Sejmowi dzie-

sięć dni od upływu terminu, przepisanego dla Senatu.

(5) Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi ogłoszenie budżetu:

- a) w brzmieniu, nadanem mu przez Izby Ustawodawcze, jeżeli Sejm i Senat w przepisanych terminach budżet rozpatrzyły,
- b) w brzmieniu, nadanem mu przez Sejm, jeżeli Senat w przepisany terminie budżetu nie rozpatrzył,
- c) w brzmieniu, nadanem mu przez Senat, jeżeli Sejm w przepisany terminie budżetu lub zmian Senatu nie rozpatrzył,
- d) w brzmieniu projektu rządowego, jeżeli ani Sejm, ani Senat w przepisanych terminach budżetu nie rozpatrzyły.

Art. 59.

(1) Wydatki, niezaprojektowane w budżecie, nie mogą być uchwalone, a zaprojektowane nie mogą być podwyższone bez zgody Rządu.

(2) Rząd nie może czynić wydatków bez upoważnienia ustawowego, chyba że zachodzi konieczność państwowa; w tym przypadku Rząd, na podstawie uchwały Rady Ministrów, dokona niezbędnego wydatku, przesyłając do Sejmu w terminie siedmiodniowym od powzięcia uchwały projekt ustawy o przyznaniu kredytów dodatkowych. Uchwała Rady Ministrów będzie jednocześnie ogłoszona w gazecie rządowej i podana do wiadomości Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 60.

(1) Państwo nie może pozostawać bez budżetu.

(2) Jeżeli z powodu rozwiązania Izb Ustawodawczych budżet lub przynajmniej prowizorium budżetowe do dnia, w którym rozpoczyna się nowy okres budżetowy, nie jest uchwalony. — Rząd ma prawo pobierać dochody i czynić wydatki w granicach zeszłorocznego budżetu aż do czasu uchwalenia prowizorium budżetowego lub budżetu, który Rząd złoży nowoobranemu Sejmowi na pierwszym posiedzeniu.

(3) Zasada powyższa stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy Sejm złożony mu projekt budżetu w całości odrzuci, z tem, że Rząd w ciągu dni siedmiu od odrzucenia prześle do Sejmu nowy projekt budżetu lub prowizorium budżetowe i że wydatki, czynione przez Rząd według zeszłorocznego budżetu, nie mogą być wyższe w poszczególnych pozycjach od zaprojektowanych w budżecie odrzuconym.

VIII. Siły Zbrojne.

Art. 61.

(1) Siły Zbrojne stoją na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Rzeczypospolitej.

(2) Wszyscy obywatele są obowiązani do służby wojskowej i świadczeń na rzecz obrony Państwa.

Art. 62.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej zarządza corocznie pobór rekruta w granicach ustalonego kontyngentu.

(2) Zmiana kontyngentu wymaga aktu ustawodawczego.

Art. 63.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej wydaje dekrety w zakresie zwierzchnictwa Sił Zbrojnych, a w szczególności określi dekretem organizację naczelnych władz wojskowych, oznaczając w nim sposób kontrasygnowania aktów, wydawanych przez siebie, jako Zwierznika Sił Zbrojnych.

(2) Prezydent Rzeczypospolitej postanawia o użyciu sił zbrojnych do obrony Państwa.

(3) W razie mianowania Naczelnego Wodza, prawo dysponowania siłami zbrojnymi przechodzi na niego.

(4) Za akty, związane z dowództwem, Naczelnym Wódz odpowiada przed Prezydentem Rzeczypospolitej, jako Zwierznikiem Sił Zbrojnych.

IX. Wymiar sprawiedliwości.

Art. 64.

(1) Sądy wymierzają sprawiedliwość w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej.

(2) Przez wymiar sprawiedliwości sądy strzegą ładu prawnego w Państwie i kształtują poczucie prawne społeczeństwa.

(3) Sędziowie są w sprawowaniu swego urzędu sędziowskiego niezawisli.

(4) Orzeczenia sądowe nie mogą być zmieniane ani uchylane przez inne organa władzy.

(5) Sądy nie mają prawa badać ważności aktów ustawodawczych, należycie ogłoszonych.

Art. 65.

(1) Sędziów mianuje Prezydent Rzeczypospolitej, jeżeli ustawy inaczej nie stanowią.

(2) Organizację sądów, tudzież odrębne stanowisko sędziów, ich prawa i obowiązki oraz uposażenie — określa ustawy.

Art. 66.

(1) Sędzia może być złożony z urzędu, zawieszony w urzędowaniu, przeniesiony na inne miejsce lub w stan spoczynku wbrew swojej woli jedynie mocą orzeczenia sądowego i tylko w przypadkach, ustawą przewidzianych.

(2) Zasada ta nie dotyczy przypadku, gdy przeniesienie sędziego na inne miejsce urzędowania lub w stan spoczynku jest wywołane zmianą w organizacji sądów, postanowioną przez akt ustawodawczy

Art. 67.

Sędzia nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego ani zatrzymany bez nakazu sądu, chyba, że został schwytyany na gorącym uczynku.

Art. 68.

(1) Żadna ustawa nie może zamykać obywatelowi drogi sądowej dla dochodzenia krzywdy lub szkody.

(2) Poręcza się wolność osobistą, nietykalność mieszkania i tajemnicę korespondencji.

(3) Ustawy określają warunki, w jakich może być dokonana rewizja osobista lub domowa albo naruszona tajemnica korespondencji.

(4) Nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega, ani karany za czyn, niezabroniony przez prawo przed jego popełnieniem, ani też zatrzymany bez nakazu sądu dłużej niż czterdzieści osiem godzin.

(5) Sądy wyjątkowe są dopuszczalne tylko w przypadkach, przewidzianych w ustawie.

(6) Ustawy przeprowadzą zasadę, że sprawy, w których kare orzekła władza administracyjna, będą na żądanie strony przekazane na drogę postępowania sądowego.

Art. 69.

(1) Prezydent Rzeczypospolitej władny jest aktem łaski darować lub złagodzić skazanemu karę, wymierzoną orzeczeniem prawomocnym, tudzież uchylić skutki skazania.

(2) Amnestja wymaga aktu ustawodawczego.

Art. 70.

(1) Powołuje się:

- a) Sąd Najwyższy do spraw sądowych cywilnych i karnych,

b) Najwyższy Trybunał Administracyjny do orzekania o legalności aktów administracyjnych, oraz

c) Trybunał Kompetencyjny do rozstrzygania sporów o właściwość między sądami a innymi organami władzy.

(2) Odrębną organizację sądów wojskowych, ich właściwość, tok postępowania oraz prawa i obowiązki członków tych sądów określa ustawy.

Art. 71.

(1) Do orzekania w sprawach ministrów, senatorów i posłów, pociągniętych do odpowiedzialności konstytucyjnej, powołuje się Trybunał Stanu, złożony z Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jako przewodniczącego, oraz sześciu sędziów.

(2) Sędziów Trybunału Stanu i ich zastępców powołuje na okres trzyletni Prezydent Rzeczypospolitej z pośród sędziów sądów powszechnych, przedstawionych w liczbie podwójnej w połowie przez Sejm, a w połowie przez Senat, z równomiernem uwzględnieniem kandydatów każdej z Izb Ustawodawczych.

X. Administracja państwowa.

Art. 72.

(1) Administracja państwowa jest służbą publiczną.

(2) Administrację państwową sprawuje:

- (a) administracja rządowa,
b) samorząd terytorjalny,
c) samorząd gospodarczy.

Art. 73.

(1) Dla celów administracji ogólnej Państwo będzie podzielone pod względem terytorjalnym na obszary administracyjne, a mianowicie województwa, powiaty, oraz gminy miejskie i wiejskie.

(2) Podział na województwa wymaga aktu ustawodawczego.

(3) Gminy miejskie mogą w warunkach, oznaczonych ustawą, tworzyć powiat lub województwo grodzkie.

Art. 74.

Organizację administracji rządowej, a w szczególności zakres działania jej organów — określi dekret Prezydenta Rzeczypospolitej.

Art. 75.

(1) Stosownie do podziału Państwa na obszary administracyjne powołuje się do urzędowania zadań administracji państwowej w zakresie potrzeb miejscowych samorząd wojewódzki, powiatowy i gminny.

(2) Samorządy mają prawo w zakresie, ustawą oznaczonym, wydawać dla swego obszaru normy, obowiązujące pod warunkiem zażycia tych norm przez powołaną do tego władzę nadzorczą.

(3) Samorządy mogą być łączone w związki dla wykonywania zadań szczególnych.

(4) Ustawa może nadać związkom osobowość publiczno-prawną.

(5) Nadzór nad działalnością samorządu sprawuje Rząd przez swoje organa lub przez organa samorządu wyższego stopnia.

Art. 76.

(1) Dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego powołuje się samorząd gospodarczy, obejmujący izby rolnicze, przemysłowo-handlowe, rzemieślnicze, pracy, wolnych zawodów oraz inne zrzeszenia publiczno-prawne.

(2) Ustawy mogą łączyć izby w związki i nadawać im osobowość publiczno-prawną.

(3) Do rozważania zagadnień, dotyczących całokształtu życia gospodarczego, opinjowania o projektach ustaw gospodarczych, tudzież harmonizowania poczynań w poszczególnych gałęziach gospodarstwa narodowego — może być ustawą powołana Naczelna Izba Gospodarcza.

(4) Nadzór nad działalnością samorządu gospodarczego sprawuje Rząd przez powołane do tego organa.

XI. Kontrola państwowa.

Art. 77.

(1) Do kontroli pod względem finansowym gospodarki Państwa oraz związków publiczno-prawnych, badania zamknięć rachunków Państwa, przedstawiania Sejmowi corocznie wniosków o absolutorjum dla Rządu — powołuje się Najwyższą Izbę Kontroli, opartą na zasadzie kolegalności i niezawisłości członków jej kolegium.

(2) Najwyższa Izba Kontroli jest niezależna od Rządu.

(3) Prezydent Rzeczypospolitej mianuje i odwołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, a na jego wniosek i z jego kontrasygnatą mianuje i odwołuje członków jej kolegium.

(4) Prezes Najwyższej Izby Kontroli jest za sprawowanie swego urzędu odpowiedzialny według zasad, ustalonych dla odpowiedzialności ministrów.

XII. Stan zagrożenia Państwa.

Art. 78.

(1) W razie zagrożenia Państwa z zewnątrz, jak również w razie rozruchów wewnętrznych lub rozległych knowań o charakterze zdrady stanu, zagrażających ustrojowi lub bezpieczeństwu Państwa albo bezpieczeństwu obywateli — Rada Ministrów za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej zarządzi stan wyjątkowy na obszarze całego Państwa lub części zagrożonej.

(2) Zarządzenie takie będzie przesłane do Sejmu w ciągu siedmiu dni od ogłoszenia.

(3) Jeżeli Sejm jest rozwiązany, zarządzenie o ogłoszeniu stanu wyjątkowego będzie złożone nowoobranemu Sejmowi na pierwszym posiedzeniu.

(4) Sejm może zażądać uchylecia zarządzenia.

(5) Wniosek taki nie może być głosowany na posiedzeniu, podczas którego został zgłoszony.

(6) Jeżeli Senat wypowie się za uchwałą Sejmu. Rząd niezwłocznie uchyli zarządzenie.

(7) Ogłoszenie stanu wyjątkowego daje Rządowi prawo zawieszania na czas trwania tego stanu swobód obywatelskich oraz możliwość korzystania z uprawnień szczególnych, przewidzianych ustawą o stanie wyjątkowym.

Art. 79.

(1) W razie konieczności użycia sił zbrojnych do obrony Państwa, Prezydent Rzeczypospolitej zarządzi stan wojenny na obszarze całego Państwa lub jego części.

(2) Podczas trwania stanu wojennego Prezydent Rzeczypospolitej ma prawo bez upoważnienia Izb Ustawodawczych wydawać dekrety w zakresie ustawodawstwa państwowego z wyjątkiem zmiany Konstytucji, przedłużyć kadencję Izb Ustawodawczych do czasu zawarcia pokoju oraz otwierać, odraczać i zamykać sesje Sejmu i Senatu w terminach, dostosowanych do potrzeb obrony Państwa, jak również powoływać do rozstrzygania spraw, wchodzących w zakres działania Izb Ustawodawczych, Seim i Senat w zmniejszonym składzie, wyłonionym przez te Izby.

(3) W czasie trwania stanu wojennego Rząd korzysta z uprawnień, przewidzianych ustawą o stanie wyjątkowym, a nadto z uprawnień szczególnych, określonych ustawą o stanie wojennym.

XIII. Zmiana Konstytucji.

Art. 80.

(1) Zmiana Konstytucji może być dokonana z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, Rządu lub $\frac{1}{4}$ ustawowej liczby posłów.

(2) Wniosek, postawiony przez Prezydenta Rzeczypospolitej, może być głosowany tylko w całości i bez zmian lub ze zmianami, na które Rząd imieniem Prezydenta Rzeczypospolitej wyrazi zgodę.

(3) Ustawa, zmieniająca Konstytucję z inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej, wymaga zgodnych uchwał Sejmu i Senatu, powziętych zwykłą większością głosów; z inicjatywy zaś Rządu lub Sejmu — zgodnych uchwał, powziętych większością ustawowej liczby posłów i senatorów.

(4) Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu trzydziestu dni od otrzymania projektu ustawy, zmieniającego Konstytucję, zwrócić go Sejmowi z żądaniem ponownego rozpatrzenia, które może nastąpić nie wcześniej niż na następnej kadencji.

(5) Jeżeli Izby Ustawodawcze uchwalą ponownie projekt bez zmian, Prezydent Rzeczypospolitej, stwierdziwszy podpisem moc ustawy, zarządzi jej ogłoszenie, chyba że rozwiąże Sejm i Senat.

XIV. Przepisy końcowe.

Art. 81.

(1) Niniejsza ustawa konstytucyjna wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

(2) Jednocześnie uchyla się ustawę z dnia 17 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44, poz. 267) wraz ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dnia 2 sierpnia 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 78, poz. 442) z wyjątkiem art. 99, 109 — 118 oraz 120.

(3) Ustawa konstytucyjna z dnia 15 lipca 1920 r., zawierająca statut organiczny Województwa Śląskiego (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497) wraz ze zmianami, wprowadzonymi ustawami z dnia 8 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 146), z dnia 30 lipca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 69, poz. 449), z dnia 18 października 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 608) oraz z dnia 18 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 240) zachowuje swą moc z tem, że art. 44 ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 497) nadaje się brzmienie:

„Zmiana niniejszej ustawy konstytucyjnej wymaga ustawy państwowej“
i że uchyla się art. 2 ustawy z dnia 8 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 146).

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów: *W. Ślawek*
Minister Spraw Wewnętrznych:
Marjan Zyndram-Kościałkowski
Minister Spraw Zagranicznych: *Beck*
Minister Spraw Wojskowych: *J. Piłsudski*
Minister Skarbu: *Wł. Zawadzki*
Minister Sprawiedliwości: *Czesław Michałowski*
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego: *W. Jędrzejewicz*
Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:
J. Poniatowski
Minister Przemysłu i Handlu:
H. Floyar-Rajchman
Minister Komunikacji: *M. Butkiewicz*
Minister Opieki Społecznej:
Jerzy Pacierkowski
Minister Poczty i Telegrafów: *E. Kaliński*

*

*

*

Zachowane w mocy artykuły Konstytucji z dn. 17.III.1921 r.

Art. 99.

Rzeczpospolita Polska uznaje wszelką własność, czy to osobistą poszczególnych obywateli, czy to zbiorową związków obywateli, instytucyj, ciał samorządowych i wreszcie samego Państwa, jako jedną z najważniejszych podstaw

ustroju społecznego i porządku prawnego, oraz poręcza wszystkim mieszkańcom, instytucjom i społecznościom ochronę ich mienia, a dopuszcza tylko w wypadkach, ustawą przewidzianych, zniesienie lub ograniczenie własności, czy to osobistej, czy to zbiorowej, ze względów wyższej użyteczności, za odszkodowaniem. Tylko usta-

wa może postanowić, jakie dobra i w jakim zakresie, ze względu na pożytek ogółu, mają stanowić wyłącznie własność Państwa, oraz o ile prawa obywateli i ich prawnie uznanych związków do swobodnego użytkowania ziemi, wód, minerałów i innych skarbów przyrody — mogą, ze względów publicznych, doznać ograniczenia.

Ziemia, jako jeden z najważniejszych czynników bytu narodu i Państwa, nie może być przedmiotem nieograniczonego obrotu. Ustawy określają przysługujące Państwu prawo przymusowego wykupu ziemi, oraz regulowania obrotu ziemią, przy uwzględnieniu zasady, że ustrój rolny Rzeczypospolitej Polskiej ma się opierać na gospodarstwach rolnych, zdolnych do prawidłowej wytwórczości i stanowiących osobistą własność.

Art. 109.

Każdy obywatel ma prawo zachowania swej narodowości i pielęgnowania swojej mowy i właściwości narodowych.

Osobne ustawy państwowe zabezpieczą mniejszościom w Państwie Polskiem pełny i swobodny rozwój ich właściwości narodowościowych przy pomocy autonomicznych związków mniejszości o charakterze publiczno-prawnym w obrębie związków samorządu powszechnego.

Państwo będzie miało w stosunku do ich działalności prawo kontroli oraz uzupełnienia w razie potrzeby ich środków finansowych.

Art. 110.

Obywatele polscy, należący do mniejszości narodowościowych, wyznaniowych lub językowych, mają równe z innymi obywatelami prawo zakładania, nadzorowania i zawiadywania swoim własnym kosztem zakładów dobroczynnych, religijnych i społecznych, szkół i innych zakładów wychowawczych, oraz używania w nich swobodnie swej mowy i wykonywania przepisów swej religii.

Art. 111.

Wszystkim obywatelom poręcza się wolność sumienia i wyznania. Żaden obywatel nie może być z powodu swego wyznania i przekonań religijnych ograniczony w prawach, przysługujących innym obywatelom.

Wszyscy mieszkańcy Państwa Polskiego mają prawo wolnego wyznawania zarówno publicznie, jak prywatnie swej wiary i wykony-

wania przepisów swej religii lub obrządku, o ile to nie sprzeciwia się porządkowi publicznemu ani obyczajności publicznej.

Art. 112.

Wolności wyznania nie wolno używać w sposób przeciwny ustawom. Nikt nie może się uchylać od spełnienia obowiązków publicznych z powodu swoich wierzeń religijnych. Nikt nie może być zmuszony do udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych, o ile nie podlega władzy rodzicielskiej lub opiekuńczej.

Art. 113.

Każdy związek religijny, uznany przez Państwo, ma prawo urządzać zbiorowo i publicznie nabożeństwa, może samodzielnie prowadzić swe sprawy wewnętrzne, może posiadać i nabywać majątek ruchomy i nieruchomy, zarządzać nim i rozporządzać; pozostaje w posiadaniu i używaniu swoich fundacyj i funduszków, tudzież zakładów dla celów wyznaniowych, naukowych i dobroczynnych. Żaden związek religijny jednak nie może stawać w sprzeczności z ustawami Państwa.

Art. 114.

Wyznanie rzymsko-katolickie, będące religią przeważającą większości narodu, zajmuje w Państwie naczelne stanowisko wśród równoprawnych wyznań.

Kościół Rzymsko-Katolicki rządzi się własnymi prawami. Stosunek Państwa do Kościoła będzie określony na podstawie układu ze Stolicą Apostolską, który podlega ratyfikacji przez Sejm.

Art. 115.

Kościół mniejszości religijnych i inne prawnie uznane związki religijne rządzą się same własnymi ustawami, których uznania Państwo nie odmówi, o ile nie zawierają postanowień sprzecznych z prawem.

Stosunek Państwa do tych Kościołów i wyznań będzie ustalony w drodze ustawowej po porozumieniu się z ich prawnymi reprezentacjami.

Art. 116.

Uznanie nowego lub dotąd prawnie nieznanego wyznania nie będzie odmówione związkowi religijnemu, którego urządzenie, nauki i ustrój nie są przeciwne porządkowi publicznemu, ani obyczajności publicznej.

Art. 117.

Badania naukowe i ogłaszanie ich wyników są wolne. Każdy obywatel ma prawo nauczać, założyć szkołę lub zakład wychowawczy i kierować nim, skoro uczyni zadość warunkom, w ustawie przepisany, w zakresie kwalifikacji nauczycieli, bezpieczeństwa powierzonych mu dzieci i lojalnego stosunku do Państwa.

Wszystkie szkoły i zakłady wychowawcze, zarówno publiczne jak i prywatne, podlegają nadzorowi władz państwowych w zakresie, przez ustawy określonym.

Art. 118.

W zakresie szkoły powszechnej nauka jest obowiązkowa dla wszystkich obywateli Pań-

stwa. Czas, zakres i sposób pobierania tej nauki określi ustawa.

Art. 120.

W każdym zakładzie naukowym, którego program obejmuje kształcenie młodzieży poniżej lat 18, utrzymywanych w całości lub w części przez Państwo lub ciała samorządowe, jest nauka religii dla wszystkich uczniów obowiązkowa. Kierownictwo i nadzór nauki religii w szkołach należy do właściwego związku religijnego, z zastrzeżeniem naczelnego prawa nadzoru dla państwowych władz szkolnych.

33.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK Nr. 35.

z dnia 30 marca 1935 r. (III TP. 539/35)

w sprawie nadzoru Kuratorów O. S. nad gospodarką finansową niepaństwowych szkół zawodowych, subsydjowanych przez Państwo w formie przydzielania etatów.

Na terenie jednego z Kuratorów Okręgów Szkolnych powstała wątpliwość, czy państwowe władze szkolne są obowiązane do wglądania w gospodarkę finansową tych niepaństwowych szkół zawodowych, które nie otrzymują od Państwa zapomóg pieniężnych, lecz którym Państwo przychodzi z pomocą materialną drogą przydziału etatów nauczycielskich lub dyrektorskich. Według wiadomości, posiadanych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, gospodarka finansowa wspomnianych szkół prowadzona jest nieraz niewłaściwie, tak pod względem norm uposażenia personelu, jak i sposobu zarządzania funduszami szkoły.

W związku z powyższym Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, że gospodarka finansowa wszystkich niepaństwowych szkół zawodowych, które w jakiegokolwiek formie otrzymują pomoc materialną od Państwa, bezwarunkowo powinna podlegać kontroli i normowaniu przez Kuratora Okręgów Szkolnych pod rygorem cofnięcia udzielanej pomocy.

Celem ujednostajnienia trybu postępowania przy subsydjowaniu niepaństwowych szkół za-

wodowych, Ministerstwo W. R. i O. P. rozciąga postanowienia okólnika z dn. 2.III.1934 r. Nr. 27, o przepisach, dotyczących ubiegania się o zasiłki z dodatku do państwowego podatku przemysłowego (za wyjątkiem punktów 5, 7 i 8) oraz okólnika z dn. 2.III.1934 r. Nr. 28, o przepisach, dotyczących rachunkowości, kontroli i zabezpieczenia zapomóg z dodatku do państwowego podatku przemysłowego (za wyjątkiem punktów 3, 4 i 5) na niepaństwowe szkoły zawodowe, subsydjowane przez Państwo drogą przydzielenia etatów.

Jednocześnie Ministerstwo zauważa, że przy sposobności wizytowania omawianych szkół powinno Kuratorjum zwracać baczną uwagę na merytoryczną i formalną stronę prowadzonej przez te szkoły gospodarki finansowej.

Podsekretarz Stanu
(—) Prof. K. Chyliński

34.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

OKÓLNIK Nr. 42.

z dnia 13 kwietnia 1935 r. (BP.39.29/35).

w sprawie ulgowych paszportów zagranicznych.

Nawiązując do okólnika Nr. 73 z dnia 19. V.1932 r. (I Org 4060/32) w sprawie ograniczenia w wydawaniu ulgowych paszportów zagranicznych, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zarządza, co następuje:

I. Ze względu na duże znaczenie dokształcania się nauczycieli zagranicą, zwłaszcza w za-

kresie języków obcych nowożytnych przez: 1) poznawanie obcego środowiska i społeczeństwa i wnikanie w formy obcego życia współczesnego, 2) opanowanie praktyczne i fonetyczne języka obcego, i 3) uczęszczanie na kursy wakacyjne, oraz z uwagi na wypływające z tego znaczne korzyści dla należytej realizacji programu nauczania, Ministerstwo postanowiło przychylnie traktować podania wspomnianych nauczycieli, udających się w tym celu w okresie ferij zagranicę. Dotyczy to wyłącznie wyjazdów do tych krajów, których język jest przedmiotem specjalności danego nauczyciela i pod warunkiem, że nauczyciel po powrocie z zagranicy wykaże się zaświadczeniem z ukończenia właściwego kursu, względnie złoży sprawozdanie o sposobie wykorzystania urlopu zagranicą.

II. Zdarza się często, że podania o ulgowe, względnie bezpłatne paszporty zagraniczne, składane przez nauczycieli swoim władzom przelożonym, nadchodzą do Ministerstwa ze znacznym opóźnieniem, a niejednokrotnie nawet po terminie przewidywanego wyjazdu.

W celu usprawnienia i przyśpieszenia procedury przyznawania paszportów zagranicznych, Ministerstwo poleca, aby wszystkie podania (które petenci winni złożyć co najmniej na miesiąc przed terminem wyjazdu) były przesyłane

zarówno przez władze szkolne I instancji do władz II instancji, jak też przez władze II instancji do Ministerstwa natychmiast, a najpóźniej w ciągu 5 dni od daty otrzymania.

Przy przesyłaniu podań do Ministerstwa, winny właściwe władze dołączyć szczegółową i wszechstronną opinię o petencie z należytem uwzględnieniem kwalifikacyj naukowych petenta i uzasadnieniem celowości, względnie konieczności wyjazdu zagranicę z punktu widzenia potrzeb naukowych, kulturalnych, oświatowych i t. p.

Do podania winien być dołączony, wypełniony przez petenta, kwestjonariusz, według załączonego wzoru.

Przy zbiorowych wycieczkach zagranicę należy załączyć listę uczestników wycieczki w dwóch egzemplarzach, według załączonego wzoru.

III. Jednocześnie Ministerstwo przypomina, że podania osób, ubiegających się o przyznanie im ulg w opłatach paszportowych, powinny być kierowane do Ministerstwa drogą służbową, gdyż w przeciwnym razie będą pozostawione bez odpowiedzi.

Dyrektor Biura Personalnego
(—) Jan T. Lipka

Lista uczestników wycieczki

L. p.	Nazwisko i imiona (kobiety zamężne podają również nazwisko panięskie oraz imię i stanowisko męża)	Imiona rodziców i nazwisko panięskie matki	Data i miejsce urodzenia	Dokładne miejsce zamieszkania (miasto, ulica, nr. domu, względnie wieś gm. powiat)	Jakim dowodem osobistym legitymuje się, przez kogo wydanym, kiedy i za jakim Nr.	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7

Kwestjonariusz

do podania z dnia 193..... r. o paszport ulgowy na wyjazd zagranicę, celem przeprowadzenia badań naukowych.

1	Nazwisko i imię (kobiety zamężne podają również nazwisko panięskie, imię i stanowisko męża)	
2	Tytuł naukowy (Doktór filozofji, magister praw, inżynier rolnik, profesor uniwersytetu i t. p.)	
3	Stanowisko (zawód) gdzie pracuje naukowo	
4	Gdzie pracuje zarobkowo, jakie ma dochody miesięcznie i z jakich źródeł (podać ściśle)	
5	Data i miejsce urodzenia oraz miejsce zamieszkania (Ulica, Nr. domu i mieszkania)	
6	Udaje się do miast	
7	Udaje się do krajów i przez jakie kraje	
8	Na jaki okres czasu wyjeżdża — t. j. od dnia..... do dnia.....	
9	Ściśle cel podróży i zakres badań naukowych (krótko w kilku słowach)	
10	W jakiej instytucji zagranicą będą przeprowadzone badania (krótko)	

Przed wypełnieniem należy przeczytać umieszczoną uwagę

U W A G A: Kwestjonariusz niniejszy należy wypełnić **pismem maszynowym** t. j. wyraźnie i czytelnie.

Po wypełnieniu przesłać do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, o ile nie został już dołączony do podania o paszport.

.....
Data i własnoręczny podpis
wyjeżdżającego.

35

MINISTERSTWO**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**

Dnia 13 kwietnia 1935 r. Nr. II S-1726/35.

Pogadanki w szkołach.

Dla uczczenia wiekopomnych zasług na polu naukowym Marji Skłodowskiej-Curie społeczeństwo i instytucje naukowe oddają w b. r. hołd jej twórczości.

Uroczystości z tem związane mają na celu przypomnieć społeczeństwu tę znakomitą uczo-
ną i przyczynić się do spopularyzowania jej odkryć.

Ze względu na potrzebę zaznajomienia młodzieży szkolnej z postacią Wielkiej Uczzonej i znaczeniem Jej prac Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaleca urządzenie w wyższych oddziałach szkół powszechnych oraz w szkołach średnich odpowiednich pogadarek na lekcjach fizyki, chemji lub biologji.

Zechce Kuratorjum zawiadomić o tem Inspektoraty szkolne oraz dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli i szkół zawodowych.

Podsekretarz Stanu

(—) **Prof. K. Chyliński**

36

MINISTERSTWO**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.**

Dnia 15 kwietnia 1935 r. Nr. II S-1634/35.

Obchód 25-lecia Elizy Orzeszkowej

W bieżącym roku szkolnym w dniu 18 maja upływa 25 lat od śmierci Elizy Orzeszkowej.

W związku z tem zechcą Kuratorja polecić szkołom, aby wspomnianą rocznicę uczciły w formie pogadarek na lekcjach języka polskiego.

W szkołach zaś, noszących imię Flizy Orzeszkowej, mogą odbyć się obchody w czasie pozalekcyjnym lub w dniu wolnym od zajęć o ile możności w samym dniu rocznicy w formie, w której obchód łączyłby się ściślej z programem wychowawczym szkoły.

Zarazem Ministerstwo zwraca uwagę na wydaną nakładem „Towarzystwa im. E. Orzeszkowej“ w Warszawie (ul. Jasna 6 m. 8) książkę prof. A. Drogoszewskiego p.t. „Eliza Orzeszkowa“, którą można posiłkować się przy urządzaniu pogadarek wzgl. obchodów.

O tem należy zawiadomić szkoły.

Podsekretarz Stanu

(—) **Prof. K. Chyliński**

37

KURATOR**Okręgu Szkolnego Brzeskiego**

Dnia 3 maja 1935 r. Nr. O-12578/35.

Opieka młodzieży szkół średnich nad szkołami powszechnymi.

Podaną niżej odezwę do młodzieży proszę odczytać i omówić w klasach na najbliższej godzinie wychowawczej, wzgl. samorządowej.

Dziękuję P.P. Dyrektorom oraz Wychowawcom klasowym za umiejętne zorganizowanie i kontynuowanie akcji opieki młodzieży swych szkół nad dziatwą szkół poleskich oraz proszę o nadesłanie Kuratorjum do dnia 20 czerwca r.h. wyczerpującego sprawozdania z tej akcji z podaniem uwag, zmierzających do ulepszenia strony organizacyjnej, programowej lub technicznej akcji.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) **R. Petrykowski**

O t r z y m u j ą :

wszystkie Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych w Okręgu.

Do

Młodzieży szkolnej Okręgu Szkolnego Poznańskiego i Brzeskiego.

Na wieść o ciężkich warunkach, w jakich żyje i uczy się dziatwa szkół powszechnych na Polesiu, zwróciliście się do niej z dobrem koleżeńskim słowem, a najbiedniejszych spośród niej otoczyliście troskliwą opieką.

Przed rokiem jeszcze dla wielu z was Polesie było może tylko bagnistym obszarem, po którym płyną leniwie brunatne wody Prypeci, Stochodu czy Styru. Przed rokiem jeszcze dla dziatwy poleskiej miasta Wielkopolski, Pomorza czy Śląska, Warszawa lub Łódź, a nawet Białystok czy Łomża — to niewiele więcej niż obojętne kółka, punkty i napisy na mapach.

A dziś? Dziś wy życie troskami i radością waszych młodszych koleżanek i kolegów — tych z nadgranicznego Różana Wielkiego, Trauguttowskiego Szostakowa, Kościuszkowskiej Mereczowszczyzny i wielu, wielu setek wiosek, rozrzuconych wśród egzotycznych lasów, tajemniczych uroczysk i często niedostępnych moczarów Polesia. A ci w łapciach i samodzielnym szarych świtkach wdzięcznym sercem są również z wami. I ich rodziny. Są z wami i Ci,

co śpią snem wiecznym pod pochyłonemi krzyżami przydrożnych mogił, Ci, którzy złożyli swe życie w nierównej a bohaterskiej walce o polskość Polesia, o Polskę!

Otoczając opieką działość poleską, bierzecie zaszczytny udział w niezmożonym trudzie wielotysięcznej armji nauczycielskiej Okręgu Szkolnego Brzeskiego nad wiazaniem Polaków-Poleszusków z Polakami-Mazurami, Kaszubami czy Wielkopolanami w Jedną Wielką Rodzinę Polską, zespoloną przedziwem serc, a w zwartym wysiłku ramion i ducha tworząca potęgę Państwa Polskiego.

Rzetelnie zasłużyliście na wdzięczność i uznanie. Dziękuję wam! A za poparcie waszych szlachetnych wysiłków podziękujcie Rodzicom i Opiekunom.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) R. Petrykowski

38

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

dnia 30 kwietnia 1935 r. Nr BP. 8232/35.

Drugostronne pismo Ministerstwa Skarbu podaje do wiadomości i stosowania.

Dyrektor Biura Personalnego

(—) Jan T. Lipka

Otrzymują:

Kuratoria Okręgów Szkolnych Śląski Urząd Wojew. Wvdz. Ośw. Publ. Liceum Krzemienieckie Szkoły Akademickie.

Do

Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej, Biura Seimu, Biura Senatu, Najwyższej Izby Kontroli, Prezydium Rady Ministrów i wszystkich Ministerstw.

Przy wydawaniu orzeczeń przez Państwowy Zakład Emerytalny na zasadzie postanowień ustępu pierwszego i drugiego § 39 swego statutu (Dz. U. R. P. z 1934 r. Nr. 31 zał. do poz. 276) o ustaleniu okresów, poprzedzających uczestnictwo w Państwowym Zakładzie Emerytalnym, które mogą być uczestnikom Zakładu zaliczone do wysługi emerytalnej stwierdzono, że w przybliżeniu 1/3 część wypełnionych przez uczestników akt osobowych i deklaracyj, nade-

ślanych w tym celu Państwowemu Zakładowi Emerytalnemu, jest nieskompletowana i posiada braki, powodujące opóźnienia w załatwianiu spraw.

Najczęściej spotykane braki są następujące:

- 1) okresy służby lub pracy wykazywane są w deklaracjach sprzecznie z dokumentami, zawartymi w aktach,
- 2) w aktach osobowych brak dokumentów, udowadniających okresy zgłoszone w deklaracjach, a w szczególności brak nominacji, umów, zaświadczeń odpowiednich władz i t. p., najczęściej zaś brak dowodów odbytej służby wojskowej (np. książeczki wojskowej),
- 3) brak kart ubezpieczeniowych na dowód ubezpieczenia w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych lub w innych instytucjach ubezpieczeniowych,
- 4) karty ubezpieczeniowe nie są prawidłowo wypełnione i nie są zakończone datą okresu ubezpieczeniowego (poświadczenie właściwej władzy osobowej danego uczestnika).

Braki te sprawiają, iż Państwowy Zakład Emerytalny musi prowadzić długotrwałą nieraz korespondencję z interesowanymi osobami i odpowiednimi urzędami, korespondencja ta powoduje zbyteczne trudności zarówno dla Zakładu, jak i dla władz, prowadzących akta osobowe. Przedłuża się z tego powodu okres wydania ostatecznego orzeczenia, podnosząc wydatki administracyjne na dokonanie rozrachunku Państwowego Zakładu Emerytalnego ze Skarbem Państwa oraz z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, z drugiej zaś strony powoduje długotrwałe przetrzymywanie akt osobowych w Państwowym Zakładzie Emerytalnym lub zbędny ich obieg pomiędzy Państwowym Zakładem Emerytalnym i władzami osobowymi.

W celu uniknięcia tej korespondencji Ministerstwo Skarbu, podając powyższe do wiadomości, w ślad za swoim okólnikiem z dnia 15 marca 1934 r. L.D.I.19167/Em/34 usilnie prosi o możliwie niezwłoczne wydanie podwładnym urzędom zarządzenia, aby przed wysłaniem deklaracyj uczestników do Państwowego Zakładu Emerytalnego sprawdzali dokładnie wypełnione przez uczestników Zakładu deklaracje i badały, czy akta osobowe zawierają wszystkie dokumenty, stwierdzające wykazane w deklaracji okresy służby, a spostrzeżone braki usuwały załączając złożone przez interesowanych uzupełniające dokumenty do akt osobowych, wysyłanych do Państwowego Zakładu Emerytalnego.

Wreszcie Ministerstwo Skarbu nadmienienia, że akta osobowe powinny być przesyłane Państwowemu Zakładowi Emerytalnemu w miarę zapotrzebowań, zgłaszanych przez Zakład do właściwych władz, prowadzących te akta.

Podsekretarz Stanu

(—) Tadeusz Lechnicki

39

MINISTERSTWO SKARBU

Dnia 9 kwietnia 1935 r. L.D. III.5908/3/35.

Do

Kancelarii Cywilnej Prezydenta Rzeczypospolitej, Biura Sejmu i Senatu, Najwyższej Izby Kontroli, Prezydium Rady Ministrów i wszystkich Ministerstw.

Nawiązując do treści okólnika Delegata do spraw 3% Premjowej Pożyczki Inwestycyjnej z dnia 2 b.m. zarządzam w porozumieniu z Panem Prezesem Rady Ministrów, co następuje:

Funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy zgłoszą subskrypcję na 3% Premjową Pożyczkę Inwestycyjną, władza asygnująca uposażenie służbowe zmniejszy, względnie wstrzyma na okres czasu uiszczania rat gotówkowych na pożyczkę, potrącanie rat zaliczki na uposażenie, przyznanej przed terminem subskrypcji.

Wstrzymanie potrącenia całej raty zaliczki na uposażenie może mieć miejsce, gdy rata ta jest równą, względnie mniejszą od raty gotówkowej na pożyczkę. W przeciwnym natomiast przypadku, gdy rata zaliczki na uposażenie jest wyższą od raty gotówkowej na pożyczkę wstrzymaniu potrącenia podlega tylko część raty zaliczki do wysokości raty gotówkowej na pożyczkę.

Wobec trudności technicznych, które stają na przeszkodzie do wprowadzenia powyższych zmian w listach płatniczych już za m. maj r.b. należy w listach tych wprowadzić pełne sumy potrąceń rat zaliczek na uposażenie z tym jednak, że ogólnych sum tych potrąceń nie należy przelewać na przychód funduszu specjalnego „zaliczki na uposażenie“, lecz należy je pozostawić w kredycie. W dniu 1 maja r. b. władze asygnujące zarządzają przelew z właściwych kredytów na podstawie deklaracji subskrypcyjnych 1/10 części ogólnej sumy subskrybowanej

przez wszystkich urzędników danej władzy asygnującej — na konto czekowe w P. K. O. Nr. 30.160 pod nazwą „Ministerstwo Skarbu w Warszawie, 3% Premjowa Pożyczka Inwestycyjna“.

Wypłata uposażenia za m. maj r.b. do rąk funkcjonariuszów odbędzie się zatem na podstawie list płatniczych, oraz na podstawie deklaracji subskrypcyjnych przy zastosowaniu następujących wytycznych:

a) gdy kwota raty zaliczki równa jest, względnie przewyższa kwotę przypadającej do potrącenia raty na pożyczkę, wówczas płatnik wypłaca do rąk odbiorcy kwotę, wskazaną do wypłaty w liście płatniczej,

b) gdy kwota raty zaliczki jest mniejszą od kwoty przypadającej do potrącenia raty na pożyczkę, wówczas płatnik potrąca od sumy wskazanej do wypłaty w liście płatniczej — różnicę pomiędzy kwotą raty na pożyczkę, a kwotą raty zaliczki.

c) gdy uposażenie funkcjonariusza nie jest obciążone zaliczką, wówczas płatnik potrąca całkowitą ratę, przypadającą do potrącenia na pożyczkę.

Potrącone w powyższy sposób sumy podlegają niezwłocznemu wpłaceniu do kasy urzędu skarbowego na wznowienie odnośnego kredytu, z którego uposażenie zostało wyasygnowane.

Jednocześnie z listą płatniczą ma być przesłany przez płatnika do władzy asygnującej wykaz imienny funkcjonariuszów, którym dokonano potrąceń, omawianych w p b i c, ze wskazaniem poszczególnych sum tych potrąceń.

Na podstawie zwróconych list płatniczych, wykazów potrąceń, deklaracji subskrypcyjnych, oraz wznowień kredytów dokona władza stosownego rozrachunku, oraz przeleje stosowną sumę z kredytów na fundusz specjalny „zaliczki na uposażenie“.

Urzędnikom władz centralnych, którym przelewane są uposażenia na ich konta czekowe w P. K. O., należy przy asygnowaniu uposażenia na m. maj r.b. wstrzymać potrącenie całej zaliczki z tem, że ew. nadpłacone sumy będą wyrównane przy sposobności asygnowania uposażenia za m. czerwiec r.b.

Odnośne zarządzenia wydadzą właściwe władze naczelne.

Postanowienia pktu VIII okólnika Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 czerwca 1934 r. Nr. 42-2/18 w sprawie zaliczek na uposażenie pozostaje w mocy.

Treść niniejszego okólnika winna być podana do wiadomości wszystkich zainteresowanych funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Minister Skarbu
(—) Wł. Zawadzki

40

KURATORJUM

Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

OKÓLNIK Nr. 8/35,

z dnia 16 maja 1931 r. (O-12966/35)

w sprawie sprawozdań rocznych ze stanu harcerstwa w szkole.

Dla orientacji w rozwoju ruchu harcerskiego wśród młodzieży szkolnej Dyrekcje i Kierownictwa wszystkich szkół w Okręgu będą składać z końcem każdego roku szkolnego sprawozdanie z pracy w szkolnych drużynach harcerskich lub gromadach wychowawczych według załączonego wzoru.

Sprawozdania te, jako załączniki do sprawozdań rocznych, winny być przesyłane w drodze służbowej do Kuratoriumu.

Jeżeli w szkole jest kilka drużyn, należy przesłać sprawozdanie z pracy każdej jednostki organizacyjnej osobno.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) R. Petrykowski

SPRAWOZDANIE

ZE STANU PRACY HARcerskiej

- 1) Stopień organizacyjny i nazwa szkoły, za kładu.
- 2) Miejscowość, gmina, powiat.
- 3) Obwód szkolny.
- 4) Nazwa (n. p. żeglarska) i rodzaj (żeńską, męską) drużyny (gromady).
- 5) Patron drużyny lub nazwa gromady.
- 6) Data założenia drużyny (gromady).
- 7) Czy drużyna (gromada) jest zarejestrowana w Komendzie Chorągwi i kiedy?
- 8) Imię i nazwisko drużynowego (wodza), rok urodzenia, zawód, stopień harcerski lub instruktorski.
- 9) Wymienić ukończone przez drużynowego kursy (nazwa Kursu, data, miejscowość i funkcja).
- 10) Imię i nazwisko opiekuna drużyny (gromady), rok urodzenia i zawód.
- 11) Stopień harcerski lub instruktorski opiekuna. W wypadkach gdy opiekun nie jest harcerzem -- podać czy nim był (kiedy), czy z pracą harcerską jest obeznany i od kiedy nią się zajmuje.
- 12) Ukończone przez opiekuna kursy i obozy harcerskie (nazwa kursu, miejscowość, data i kto urządził).
- 13) Czy drużyną (gromadą) opiekuje się Koło Przyjaciół Harcerstwa (podać imię i nazwisko prezesa K. P. H., zawód, dokładny adres. Jeśli koło nie istnieje, podać czy jest możliwość utworzenia K. P. H.).
- 14) W jaki sposób objawia się opieka K.P.H.
- 15) Jakie osoby, względnie jakie instytucje śpieszą drużynie z pomocą.
- 16) Czy drużyna posiada izbę w szkole do wyłącznej dyspozycji -- jeśli nie -- podać przyczynę. W tym też wypadku podać również miejsce, gdzie odbywają się zbiórki drużyny (gromady).
- 17) Ilość tomów w bibliotece drużyny, w treści harcerskiej.
- 18) Jakie pisma harcerskie posiada drużyna (gromada) wymienić nazwę i ilość).
- 19) Czy drużyna (gromada) posiada własne warsztaty i przedsiębiorstwa zarobkowe.
- 20) Inwentarz drużyny wartości zł.
namiotów własnych na osób
- 21) Przychód roczny drużyny w r. 1934
Rozchód " " " "
Pozostaje
- 22) Ile wynosi miesięczna składka członka drużyny.
- 23) Jakie książki administracyjne prowadzi drużyna.
- 24) Czy drużyna urządziła obóz własny (miejscowość, czas trwania, ilość uczestników).
- 25) Ilu drużyna wysłała na obozy innych drużyn, hufców i t. d. Harcerzodni
- 26) Ważniejsze przejawy życia drużyny w 1934 r.
- 27) Ważniejsze zamierzenia na przyszłość.
- 28) Zestawienie statystyczne.

Zestawienie statystyczne

a) Harcerze(rki) według wieku i stopni.

Lat skończonych		10	11-12	13-14	15-16	17-18	19-20	Ponad 20	R a z e m
Harcerzy(rek) Rzeczypospolitej									
Harcerzy Qrlich-Przewodniczek									
Cwików-Samarytanek									
Wywiadowców-Pionierk									
Młodzików Ochotniczek	po przyrzeczeniu								
	przed przyrzeczeniem								
Bez stopni									
R a z e m									

b) Zuchy według wieku i gwiazdek.

Lat skończonych	7	8	9	10	11	Ponad 11	R a z e m
Zuchów z I gwiazdką							
„ II „							
„ III „							
„ bez gwiazdki							
R a z e m							

Harcerze (rki) c) wg. wyznań, d) Sprawności, e) Zbiórki i wycieczki.
Zuchy

Stan drużyny (gromady)	Katolików	Prawosławnych	Ewangelików	Innych wyznań	Sprawności		Zbiórki i wycieczki														
					Ilość sprawności	Ilość posiadających spr.	Całej drużyny (gromady)				Zastępców										
							zbiórki		inne zbr.	wycieczki	Razem	zbiórki		inne zbr.	wycieczki	Razem					
							w izbie	na bosku				w polu	w izbie				na boisk.	w polu			

UWAGA: 1) W sprawozdaniach z drużyn harcerskich należy wypełnić statystykę pod a, c, d, e, a z gromad zuchowych pod b, c, d, e.

- 29) Uwagi opiekuna drużyny.
30) Opinia Dyrektora lub kierownika szkoły o drużynie oraz ewentualne życzenia szkoły.

Podpis dyrektora lub kierownika.
Podpis opiekuna drużyny (gromady).

41

KURATORJUM**Okręgu Szkolnego Brzeskiego.****OKÓLNIK Nr. 9/35,**

Dnia 6.V.1935 r. N B.P. 11647/35.

Powszechny Zjazd Historyków Polskich—urlopy

Powołując się na pismo Ministerstwa z dnia 30 kwietnia 1935 r. N B.P. 8232/35, Kuratorjum powiadamia, że w dniach od 8 do 11 września 1935 roku odbędzie się w Wilnie VI Powszechny Zjazd Historyków Polskich.

Nauczycielom historii we wszystkich typach szkół, pragnącym wziąć udział w Zjeździe, można, o ile względy służbowe na to pozwolą, udzielić stosownych urlopów okolicznościowych.

Naczelnik Biura Personalnego

(—) **C. Cichowicz**

Otrzymują:

P.p. Inspektorowie Szkolni,
Dyrekcje i Kierownicy
Państw. Szkół Średnich w Okręgu.

42

KURATORJUM**Okręgu Szkolnego Brzeskiego.**

Dnia 12 maja 1935 r. N O-12646/35.

Jubileuszowy Zlot Harcerstwa Polskiego.

Z racji 25-lecia istnienia harcerstwa Naczelnictwo Z. H. P. organizuje w r. b. w czasie od 11 do 25 lipca Jubileuszowy Zlot Harcerstwa Polskiego w Spale, w którym przewiduje udział około 20.000 młodzieży harcerskiej z całego kraju i z zagranicy.

Ponieważ zlot ten obejmuje głównie młodzież szkolną, odbędzie się zaś w warunkach obozowych, zarządzam, by młodzież, udająca się na zlot, poddana została przed końcem roku szkolnego badaniom lekarskim bądź przez lekarzy szkolnych, bądź w ośrodkach zdrowia, a to celem stwierdzenia stanu jej zdrowia i zakwalifikowania, czy może wziąć udział w zlocie.

Mając na względzie potrzebę organizacji służby zdrowia w czasie zlotu, Naczelnictwo Z. H. P. zwraca się z gorącą prośbą do Panów lekarzy szkolnych o pomoc i współdziałanie w zorganizowaniu skutecznej opieki lekarskiej nad młodzieżą harcerską podczas zlotu w Spale.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) **R. Petrykowski**

43

KURATORJUM**Okręgu Szkolnego Brzeskiego.**

Dnia 17.V.1935 r. N III-3097/35.

Kierowanie młodzieży do szkół zawodowych.

W związku ze zbliżającym się końcem bieżącego roku szkolnego i opuszczeniem szkół przez nowe zastępy młodzieży, przed którą staje zagadnienie wyboru zawodu, zachodzi potrzeba informowania młodzieży, kończącej przepisana programem szkolnym naukę, o możliwościach dalszego zawodowego kształcenia się. Leży w interesie zarówno społecznym, jak i samej młodzieży, aby uczniowie uzdolnieni w kierunku praktycznym kierowali się do odpowiednich szkół zawodowych.

Pp. Inspektorowie Szkolni oraz Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących wykorzystają w tym celu podany w załączeniu wykaz szkół, informujący o typach i rodzajach szkół zawodowych w Okręgu.

W szczególności należy poinformować uczniów klas VI i VII szkół powszechnych województwa białostockiego i ich rodziców o przewidywanym otwarciu klasy I Prywatnego 4-kl. Koedukacyjnego Gimnazjum Kupieckiego w Białymstoku ze zwróceniem uwagi na życiowe znaczenie tego gimnazjum i jego równorzędność z gimnazjami ogólnokształcącymi.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) **R. Petrykowski**

Otrzymują:

Pp. Inspektorowie Szkolni
Dyrektorzy szkół średnich ogólnokształcących,
Dyrekcje (Kierownictwa) wszystkich szkół zawodowych w Okręgu.

L.p.	Miejscowość	Wykaz szkół zawodowych O. S. B.	Warunki przyjęcia	Ilość lat nauki	Uwagi
A. Szkoły Techniczne.					
1	Brześć n.B.	Średnia Szkoła Techniczna a) drogowo-budowlany b) mechaniczny c) eksploatacyjny	7 kl. szk. pow. 3 kl. gimn. I kl. gimn. now. t.	4 4 4	Szkoła średnia
2	Łomża	Państwowa Szkoła Przemysłu Leśnego	7 kl. szk. pow. 4 kl. gimn. II nowego typu	4	"
B. Szkoły Handlowe					
1	Białystok	3 kl. Koed. Szkoła Handlowa z 4 kl. specjalną T-wa Krzew. Wiedzy Handl. i Ekonom. w Białymstoku.	7 kl. szk. pow. 3 kl. gim. st. typu I kl. gim. n. "	3 lub 4	w r. szk. 1935-36 tyl ko kl. II, III i IV
2	Brześć n.B.	3 kl. Koed. Szkoła Handlowa Poleskiego T-wa Ośw. Zawod. w Brześciu n.B.	"	3	
3	Łomża	3 kl. Koeduk. Szkoła Handlo- wa P. M. S.	"	3	
4	Białystok	4 kl. Koeduk. Gimnazjum Ku- pieckie Polsk. T-wa Krzew. Oświaty Handl. i Ekonom. w Białymstoku.	7 kl. szk. powsz. starego typu 6 kl. szk. powsz. nowego typu	4	w org. prze- widywana w r. szk. 35-36 I kl
5	Kosów Poleski	3 kl. Koeduk. Szkoła Handl. T-wa Krzew. Wiedzy Zawod.	7 kl. szk. pow.	3	
6	Pińsk	3 kl. Koeduk. Szk. Handl. Artura Aschera	7 kl. szk. pow. 3 kl. gim. st. typu I " gim. n. "	3	
7	Pińsk	Szkoła Przynsposobienia Ku- pieckiego T-wa Rozwoju Kre- sów Wschodnich.	"		projekto- wana
8	Wysoko Mazowieckie	Średnia Szkoła Handlowa Ko- edukacyjna T-wa Przyjaciół	Szkoła powsz. II i III stopnia	3	
C. Szkoły rzemieślniczo-przemysłowe męskie					
1	Białystok	Państw. Szk. Rzem.-Przem.	6 lub 7 kl. szk. pow.	3	j.ęz. naucz. polski
2	Białystok	Pryw. męska Szk. Rzemieśln. a) ślusarski b) stolarski	4 kl. szk. pow.	3	j. naucz. żydowski
3	Brześć n.B.	Szk. Rzem.-Przem. Poleskiego T-wa Ośw. Zaw. w Brześciu a) mechaniczny b) stolarski	6 kl. szk. pow.	3	j. naucz. polski
4	Brześć n.B.	Pryw. Szk. Rzemieślnicza mę- ska T-wa Szerz. Pr. Zaw. i Rol. wśród Żydów a) ślusarsko-mechan. b) stolarski	4 kl. szk. pow.	3	"
5	Hajnówka	Państw. Szkoła Przemysłu drzewnego a) stolarski b) ciesielski c) kołodziejski b) kowalski	6 kl. szk. pow.	3	"

6	Łuniniec	Szkoła Kolejowa Rzemieśln.-Przemysłowa a) ślusarsko-mechaniczny b) stolarsko-meblowy	6 lub 7 kl. szk pow, wzgl. 5 z egzaminami wstępnymi	3	j. n. polski
7	Ostrołęka	Szkoła Rzemieśln.-Przem. P. M. S. ślusarsk.-mechan.	6-7 kl. szk. pow.	3	"
8	Pińsk	Szkoła Rzemiosł. P. M. S. stolarstwo	5 oddz. szk. pow.	3	"
9	Pińsk	Żydowska Szkoła Rzemieśln. Judela Piekacza a) ślusarski b) stolarski	6 oddz. szk. pow.	3	j. naucz. żydowski
10	Prużana	Szkoła Rzemieślniczo Przem. P.M.S. — stolarstwo	4 oddz. szk. pow.	3	"

D. Szkoły rzemieślniczo-przemysłowe żeńskie

1	Białystok	Państw. Szk. Przemysł. Żeńska — krawiectwo i bieliźniarst.	7 kl. szk. pow. 3 kl. gim. st. typu I „ „ „ „ „	3	j. naucz. polski
2	Białystok	Szkoła Rzemieślnicza Żeńska, T-wa S. Pr. Zaw. i Roln. wśród Żydów — krawiectwo	5 kl. szk. pow.	3	j. naucz. żydowski
3	Bielsk Podlaski	3 letnia Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadz. Córek Najśł. Serca Marji — krawiect., bieliźniarstwo i gosp. domowe	5 kl. szk. pow.	3	j. naucz. polski
4	Brześć n.B.	3 letnia Szkoła Zawodowa P. M. S. — krawiectwo i bieliżn.	"	3	"
5	Łomża	Żeńska Szkoła Zawodowa Z. P. O. K — kraw. i bieliż.	"	3	"
6	Łuniniec	3-letnia Szkoła Zaw. P. M. S. krawiectwo i bieliźniarstwo	"	3	"
7	Ostrołęka	Szkoła Rękodzielnicza P.M.S. krawiectwo i bieliźniarstwo	"	3	"
8	Pińsk	3-letnia Szk. Zawodowa Żeńsk. krawiectwo, bieliźniarstwo i gosp. domowe	"	3	"
9	Pińsk	Żeńska Szkoła Rzemieślnicza Jankiela Holcmana — krawiect.	"	3	j. naucz. żydowski

E. Szkoły Rolnicze Żeńskie (ludowe niższe)

1	Dubica	Państw. Ludowa Szkoła Rolnicza Żeńska	4 kl. szk. pow.	11 m.	j. naucz. polski
2	Planta	"	4 kl. szk. pow.	"	"
3	Wędrówna na Polesiu	Państw. Wędrówna Szkoła Rolnicza Żeńska na Polesiu	—	3 $\frac{1}{2}$ m.	wędrówna

F. Szkoły rolnicze męskie (ludowe niższe)

1	Duboja	Ludowa Szkoła Rolnicza męska fundacji im. Janiny Wydzdzanki	4 kl. szk. pow.	11 m.	j. naucz. polski
2	Kołpin	Państwowa Ludowa Szkoła Rolnicza męska	"	"	"
3	Krzyzewo	Prywatna Szkoła Ludowa Rolnicza męska	"	"	"
4	Torokanie	Państwowa Ludowa Szkoła Rolnicza męska	"	"	"

Ruch służbowy w szkolnictwie.

Mianowania:

Kurator O. S. Brzeskiego dekretem z dnia 17/IV.35 r. Nr. BP. 9686/35 mianował w drodze konkursu p. Tyszkę Tadeusza, naucz. szkoły ćwiczeń Państw. Sem. Naucz. w Łomży, na stanowisko kierownika publ. szkoły powsz. III stopnia im. Sławomira Czerwińskiego w Łomży od dnia 1/VIII.1935 r.

Przeniesienia:

Kurator O. S. Brzeskiego przeniósł na własną prośbę:

Frączaka Władysława, naucz. p.s.p. w Sidrze, obw. sokólskiego, do 7-kl. p. s. p. Nr. 2 w Grajewie, obw. łomżyńskiego, z dniem 1.V.35 r. (dekret z dnia 16/IV 1935 r. Nr. BP. 9499/35).

Przeniesienia w stan spoczynku:

Kurator O.S. Brzeskiego przeniósł w stan spoczynku z dn. 30/IV.35 r.:

Sztachelskiego Jarosława, naucz. Gimn. Państw. im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Białymstoku (dekret z dn. 18/IV.35. Nr. B.P. 9620/35).

Sokołową Eugenię, naucz. p.s.p. w Borowej, obw. pińskiego (dekret z dn. 3/IV.35. Nr. BP. 8759/35),

Rodkiewiczową Bronisławę, naucz. p.s.p. w Pruzanie (dekret z dnia 11/IV.35. Nr. BP. 9018/35),

Buliczową Marię, naucz. p.s.p. w Poczapowie, obw. pińskiego (dekret z dnia 5/IV.35 r. Nr. BP. 8355/35)

Zwolnienia:

Kurator O. S. Brzeskiego zwolnił

Grabowskiego Stanisława, naucz. p. s. p. w Klewiance, obw. białostockiego, na mocy orzeczenia Komisji Dyscyplinarnej, z dniem 28 marca 1935 r. (dekret z dnia 2.IV. 35 r. Nr. BP. 8418/35).

Mazurkiewiczza Bolesława, naucz. p. s. p. w Łachwie, obw. łuninieckiego, na mocy orzeczenia Komisji Dyscyplinarnej, z dniem 25 marca 1935 r. (dekret z dnia 30/IV.35 r. Nr. BP. 11152/35).

Zmarli:

Łozowicki Antoni, naucz. p. s. p. w Bielanych, obw. sokólskiego, zmarł dnia 26 marca 1935 r.

Komunikaty.

Korzystanie z akt Archiwum Wojskowego w Warszawie.

W ostatnich czasach zwracają się do Archiwum Wojskowego różne szkoły średnie z prośbą o udzielenie informacji (przebiegu służby, odznaczeń, ścisłej daty lub miejsca śmierci i t. p.) w sprawie b. uczniów, biorących udział w Legionach, Obronie Lwowa lub wojnie polsko- sowieckiej, — powołując się na odpowiednie polecenie Ministerstwa W. R. i O. P. Niektóre szkoły przesyłają same nazwiska b. uczniów, nie podając wcale nazw oddziałów, w których służyli, co uniemożliwia wogóle poszukiwania. Szczegóły te mogą dyrekcje szkół otrzymać bez pośrednio od b. uczniów-żołnierzy lub ich rodzin.

Po ustaleniu tych koniecznych danych można dopiero przystąpić do poszukiwań w aktach. Archiwum nie posiada jednak tak licznego personelu, aby mogło załatwić przychylnie prośby wszystkich szkół. Dyrekcje mogłyby natomiast przysłać swych delegatów, którzyby pod kierunkiem archiwistów robili odpowiednie poszukiwania.

Niezawsze jednak istnieje konieczność odwoływania się do Archiwum Wojsk. Istnieją rozmaite lokalne związki b. wojskowych, kół pułkowe i t. d., prowadzące ewidencję tych członków. Wielu informacji udzielić mogą in-

stytucje, zajmujące się historią walk wyzwolonych, jak np. Tow. Badań Historji Obrony Lwowa i Województw Połudn.-Wschodnich! Ponadto posługiwać się mogą dyrekcje szkół źródłami drukowanymi, jak Lista Strat Wojska Polskiego, znajdująca się w każdej P. K. U., historia storje pułkowe (szczegółowe i zarysy) i t. p.

Zmiana nazwy szkoły.

Kuratorjum prostuje swoje pismo z dnia 11 grudnia 1934 r. Nr. III 32699/34 i komunikuje, iż Żydowska Szkoła Rzemieślnicza w Białymstoku ma nazwę „Prywatna Męska Szkoła Rzemieślnicza im. W. Wysockiego z żydowskim językiem nauczania w Białymstoku“.

Wakujące stanowiska dyrektorów i nauczycieli.

Od początku roku szkolnego 1935/36 wakować będzie kilka stanowisk w szkołach technicznych i rzemieślniczo-przemysłowych, mianowicie: 3 dyrektorskie, 2 kierowników warsztatów szkolnych oraz 5 nauczycieli przedmiotów zawodowych (mechanicznych).

O wymienione stanowiska ubiegać się mogą osoby, posiadające dyplom wydziału mechanicznego politechniki lub kilkuletnią praktykę zawodową, mechaniczną lub w przemyśle drzewnym. Od kandydatów na stanowiska dyrektorskie i nauczycielskie wymagana jest praktyka pedagogiczna.

Do stanowisk tych przywiązane jest wynagrodzenie, unormowane rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 24 stycznia 1934 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 6), względnie uposażenie, unormowane rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28.X. 1933 r. i rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19.XII.1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663 i Nr. 102, poz. 781).

Podania należy udokumentowane należy składać do Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego w Brześciu n. Bugiem do dnia 15-go czerwca 1935 r.

Kursy żeglarstwa morskiego dla nauczycieli.

Nauczycielski Ośrodek Morski Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego organizuje w bieżącym okresie wakacyjnym dwa kursy trzytygodniowe żeglarstwa morskiego w Jastarni, a mianowicie:

1. Kurs trzytygodniowy męski w czasie od 8 do 27 lipca b. r. włącznie. Przyjazd na kurs w ciągu 7 lipca b. r.
2. Kurs trzytygodniowy żeński w czasie od 29 lipca do 17 sierpnia b. r. włącznie. Przyjazd na kurs w ciągu 28 lipca b. r.

Koszt kursu:

Oplata za kurs trzytygodniowy wynosi wraz z wpisem, mieszkaniem i utrzymaniem 90 zł.

Warunki przyjęcia na kurs:

1. Dobry stan zdrowia (świadectwo lekarza szkolnego).
2. Umiejętność utrzymania się na wodzie stylem dowolnym przynajmniej przez 15 minut.
3. Prócz tego jest niezbędne zapoznanie się przed przybyciem na kurs z następującą lekturą:
 - a) J. Kuczyński — Roboty linowo-żaglowe na stopień żeglarza.
 - b) J. Kuczyński — Manewrowanie jachtem żaglowym.
 - c) J. Kuczyński — Jachtowa praktyka morska.
 - d) W. Stępień — Vademecum żeglarza.
 - e) Szwytowski — Żeglarz śródlądowy.
 - f) Praca zbiorowa — Wioślarz.

Ekwipunek:

Zaopatrzenie się w:

- a) normalne wyekwipowanie obozowe (koc, dwa prześcieradła, mała poduszeczka pod głowę, przybory toaletowe i t. d.)

- b) sweter (możliwie granatowy), dreluchy ćwiczekne, spodnie z lnianego płótna u dołu otwarte, białą trykotową koszulkę oraz w białą szapczkę okrągłą.
- c) obuwiu płócienne białe lub szare z gumowymi podeszwami,
- d) nieprzemakalną wiatrówkę,
- e) mocny nóż do robót linowych,
- f) elektryczną latarkę kieszonkową.

Program zajęć:

Zajęcia na kursie będą się odbywały codziennie od godziny 8—13-ej oraz od 18—19-ej w zakresie stopnia „żeglarza“.

Wnoszenie podań:

Termin wnoszenia podań upływa z dniem 5 czerwca b. r. Podania wraz z wpisem w wysokości 20 zł., które zwraca się tylko w wypadku nieprzyjęcia na kurs, należy wnieść przekazem pocztowym pod adresem: Kuratorium Okr. Szkolnego Poznańskiego — Nauczycielski Ośrodek Morski, wizytator W. Sikorski.

Mieszkanie i wyżywienie: uczestnicy (czki) w liczbie 30 będą pomieszczeni w nowym Domu Wakacyjnym Kuratorium Okr. Szk. Pozn. w Jastarni, gdzie też uzyskują wyżywienie oraz opiekę lekarską.

Przejazdy: z miejsca pobytu i z powrotem odbywają się na podstawie zleceń podróży, uzyskanych z Państw. Urzędu W. F. i P. W.

KOMUNIKAT

Okręgowego Komitetu Nauczycielskiego przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Na skutek zgłaszanych zapytań, czy akcja Okręgowego Komitetu Nauczycielskiego przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego będzie kontynuowana do końca bieżącego roku, t. j. do dnia 31 grudnia 1935 roku, Okręgowy Komitet Nauczycielski na posiedzeniu w dniu 30 kwietnia 1935 r. powziął następującą uchwałę:

„Okręgowy Komitet Nauczycielski, stwierdzając, iż przyczyny, które spowodowały akcję Komitetu, istnieją i istnieć będą nadal, wyraża głębokie przekonanie, iż wszyscy, którzy dobrowolnie zadeklarowali zobowiązania do niesienia pomocy pozostającym bez pracy koleżankom i kolegom do dnia 31 grudnia 1935 r. — zobowiązani tych dotrzymają“.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

Poświęcona pracy naukowców w szkole i poza szkołą.

INŻ. CZ. KNICHOWIECKI.

Towarzystwo Oświaty Zawodowej

jego cele i potrzeba zakładania Kół.

(Referat wygłoszony w dniu 25 marca 1935 r. na zebraniu organizacyjnym Koła T. O. Z. w Brześciu n.Bug.).

Jasnym jest, że intencje ustawodawcy jak najlepszego przygotowania do życia obywateli, celem uchronienia od wzrostu bezrobocia i podniesienia gospodarczego Państwa, będą mogły być spełnione, jeżeli oświata zawodowa będzie możliwie powszechna, a przede wszystkim jeżeli będzie odpowiadała potrzebom gospodarczym regionu.

Zachodzi więc pytanie, czy Polesie wogóle potrzebuje rozwoju oświaty zawodowej i jeżeli tak, to na jakim odcinku gospodarczym, oraz czy istnienie Koła w Brześciu T. O. Z. jest potrzebą regionu i w jakiej mierze przyczynić się może do ogólnej poprawy dobrobytu województwa poleskiego.

Celem moim będzie krótko odpowiedzieć na część pierwszą pytania oraz na pytanie drugie, pozostawiając odpowiedź na pytanie „na jakim odcinku gospodarczym potrzebny jest rozwój oświaty zawodowej na Polesiu“ organizującemu się Towarzystwu Oświaty Zawodowej.

Musimy sobie zdać sprawę, że:

Województwo poleskie o powierzchni 36665 km.², t.j. około 9½% całego obszaru terytorjum Rzeczypospolitej, a ilości ludności 1.127.000, t.j. około 3,5%, w obecnych warunkach znajduje się na najniższym stopniu dobrobytu w porównaniu z innymi częściami Państwa. Zdajemy sobie sprawę z tego, że w całym Województwie istnieje zaledwie 14 miast, znaczna większość ludności zaś, 85%, to element rolniczy, przyczem w większości swej marłorolny, posiadający mały areal ziemi użytkowej, z trudem mogący jedynie egzystować z plodów swej pracy na roli, uprawianej w sposób prymitywny; że ilość czynnych przedsiębiorstw przemysłowych jest znikomą małą, bo wynosi 888, a zatrudniających zaledwie 7186 pracowników, przyczem z tego 864 zakłady zatrudniają poniżej 20 robotników, a zaledwie 24 większe zakłady zatrudniają 2.850 robotników: że

w liczbie zakładów przemysłowych przeważają (607) małe, zakłady spożywcze, zatrudniające 43% ogółu robotników; że poza drobnym przemysłem spożywczym głównie przemysł drzewny zatrudnia większą ilość pracowników (3230 osób), a przemysł chemiczny, stojący na drugim planie, zatrudnia już tylko 300 osób. Zdajemy sobie sprawę, że liczba rejestrowanych warsztatów rzemieślniczych wynosi w województwie poleskim zaledwie 10594, przyczem zameldowanych w cechu uczniów rzemieślniczych jest znikoma ilość, bo niedochożąca liczby 100; że w naszym województwie ilości przedsiębiorstw handlowych, które wykupiły świadectwa kategorii handlowych (w r. 1933) było zaledwie 6.732 na ogólną ilość łączną Izby Handlowo-Przemysłowej Wileńskiej 99.000, przytem nie było ani jednego I kategorii, 296 zaledwie II, przeważnie zaś — bo 60% — kategorii IV.

Ruch spółdzielczy dotąd osiągnął skromne rezultaty, że przytoczę ilość spółdzielni kredytowych w 1934 r. 136 z wkładem 1.616.000 zł. na ogólną ilość w Rzeczypospolitej 5.221 przy wkładzie 155.500.000 zł.

Zdajemy sobie sprawę, że wpływ w roku 1932/33 z państwowych podatków bezpośrednich w woj. poleskim wynosił 5.823.000 zł. przy ogólnym wpływie z tego źródła w Państwie całym 569.960.000 zł., stosunek więc % wpływu z województwa do wpływu z całej Polski wyniósł zaledwie około 10%.

Wszystkie te cyfry dowodzą dosadnie, że województwo nasze jest wyjątkowo ubogie, że produkcja jest mała, a siła nabywczą konsumentów znikoma.

Inne jednak fakty wskazują, że stan ten nie jest beznadziejny i poprawa nastąpić może.

Fakt, że ruch spółdzielczy rozwija się pomysłnie, że w roku 1934 w stosunku do roku 1933 w zakresie rozmiarów produkcji rolnej zanotowano tendencję zwyżkową, mimo, że uro-

dzaj był o 20% gorszy niż w roku ubiegłym, fakt, że w zakresie życia przemysłowego ująwniła się zdecydowana poprawa, że w zakresie ładunków, nadanych na kolej, mamy w 1934 r. wzrost o 15%, gdy na całości P.K.P. zwiększenia nie notowano; fakt, że w porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosła ilość robotników w zakładach przemysłowych na Polesiu o 52%, szczególnie w przemyśle drzewnym, gdzie wzrost produkcji nastąpił o 53%, i chemicznym o 50%; że liczba warsztatów rzemieślniczych w roku 1933 w stosunku do 1932 r. wzrosła o 17%, że zwiększeniu i udoskonaleniu uległ wywóz drzewa i wyrobów z drzewa, jak również produkcja i obrót lnem -- wszystko to wskazuje, że wysiłki czynione ku wzmoczeniu intensywności życia gospodarczego wydają rezultaty.

Szczególniej pragnę podkreślić wzrost wywozu z województwa, bądź do innych części Polski, bądź zagranicę całego szeregu produktów, co wpływa na wzrost siły nabywczej konsumenta, a więc jest czynnikiem dalszego wzrostu produkcji i poprawy dobrobytu. Że wymienia tu przede wszystkim wzrost eksportu zagranicznego drzewa nieobrobionego z Dyrekcji P. K. P. Wilno z 25741 tonn w r. 1932 na 53256 tonn w r. 1933, wzrost wywozu materiałów ciosanych miękkich, wzrost eksportu drzewa obrobionego o 78% w r. 1933 w porównaniu z 1932 r., gdy z całej Polski wzrost wynosił 69%, wzrost eksportu fornierów i dykt w tych latach o 37%; wzrost eksportu lnu i pakul lnianych w woj. poleskiem z 89 tonn na 319,5 tonny w tym roku; wzrost eksportu z województwa ryb i raków, wreszcie wzrost obrotu na terenie Izby

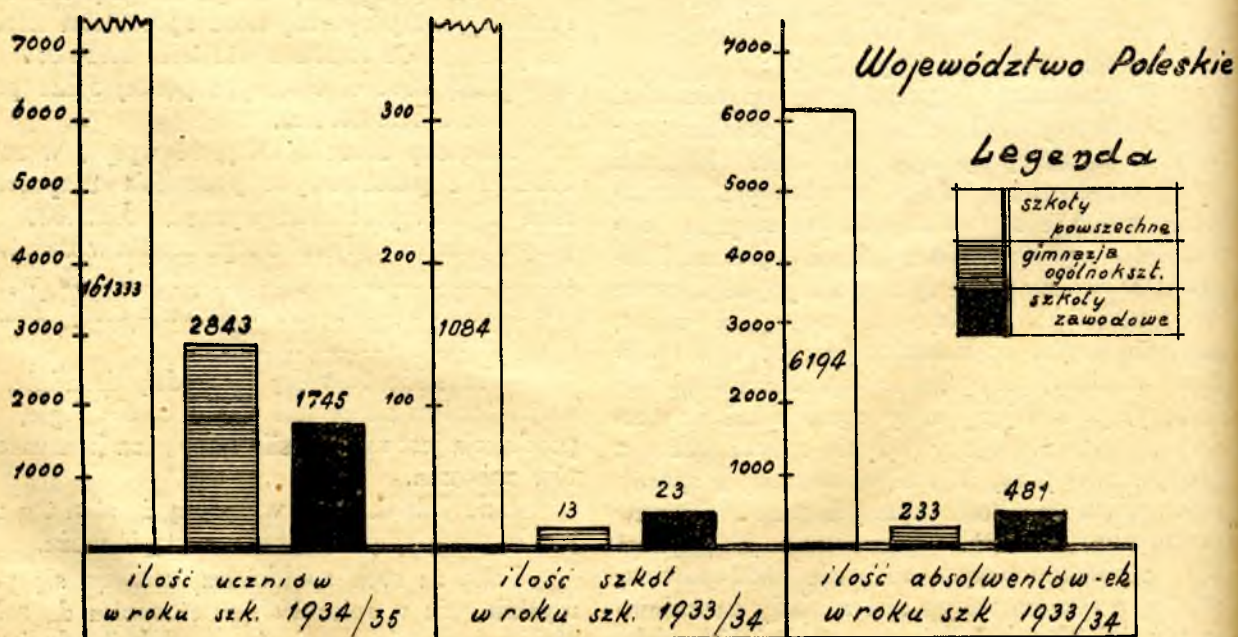
Przemysłowo Handlowej ziółami leczniczymi do 500 tonn, z czego wyeksportowano zagranicę 80 tonn.

Realizacja programu aktywizacji ekonomicznej Polskiego Wschodu bezwątpienia jest rozpoczęta, a celem tej akcji jest wzmoczenie dochodu przez intensyfikację życia gospodarczego na naszym terenie. Ponieważ sprawą podniesienia gospodarczego Ziemi Wschodnich zainteresowały się poważnie nie tylko czynniki lokalne, ale i władze centralne, oraz świadomość potrzeby tej przenika w głąb społeczeństwa całego Państwa (dowodem czego jest np. powstanie T-wa Rozwoju Ziemi Wschodu), ponieważ sprawy te są przedmiotem poważnych badań i projektów, musimy liczyć się z dalszym rozwojem i poprawą stanu gospodarczego województwa. Aby jednak to osiągnąć i program podniesienia gospodarczego Polesia zrealizować, należy konsekwentnie na wszystkich odcinkach wykonać wysiłki.

Zyciu gospodarczemu potrzeba wykwalifikowanych pracowników, których nam tu brak przede wszystkim daje się odczuwać, a bez nich wysiłki nie osiągną rezultatu.

Ja wierzę, że człowiek, ale człowiek w pełnym znaczeniu tego słowa, że duch człowieka -- to walor, który szalę dysproporcji jedynie, ale zupełnie wyraźnie, przechylić może i przechylić musi. Ludzi takich musimy wychować i przygotować. Szkoły nowe, reforma szkolna, szkolnictwo zawodowe -- muszą temu zadaniu sprostać.

Stan oświaty zawodowej na Polesiu nie jest jednak dotąd wystarczający.

Z powyższej tablicy widać, że w 1.084 szkołach powszechnych uczy się 161 333 młodzieży, w 13 gimnazjach ogólnokształcących 2.843, a w szkołach zawodowych, których jest 23 wszelkich typów, kształcą się jedynie 1.745 uczniów, wliczając w to terminatorów, uczęszczających do doksztalających szkół zawodowych.

Jeszcze wyraźniej dysproporcja wystąpi, gdy wskażemy na ilość absolwentów, których w r. 1933/34 było we wszystkich typach szkół zawodowych i zawodach zaledwie 481 (na 6194 absolwentów szkół powszechnych i 233 absolwentów gimnazjów ogólnokształcących).

Gros młodzieży nie otrzymuje żadnych umiejętności i żadnej sprawności zawodowej.

jest więc faktycznie materiałem do podnoszenia życia gospodarczego nieprzydatnym, a nawet w dużej części staje się ciężarem ludności i skazana jest na bezrobocie. To niebezpieczeństwo jest w naszych warunkach bardzo poważne, gdyż tu -- wobec braku, jak wyżej przedstawiłem, warsztatów pracy i wobec b. niskiego poziomu istniejących warsztatów pracy -- właściwych umiejętności zawodowych nabywać młodzież nie ma możliwości i staje się mało przedsiębiorczą i niezdolną do stwarzania wartości.

Ze młodzież, która nabyła pewne umiejętności i sprawność zawodową w szkole, daje sobie w życiu radę, dowodzi odsetek zatrudnionych w zawodzie i znajdujących się bez pracy.

Województwo	Ilość absolw.	zatrud. w zawod.	zatrud. nie w zaw.	kształci się dalej	służba wojsk.	bez pracy	brak inform.
poleskie	1089	55 proc.	4 proc.	2 proc.	12 proc.	8 proc.	17 proc.
białostockie	1943	41 proc.	10.2 proc.	6 proc.	8.4 proc.	13 proc.	21.4 proc.

Z tablicy przedstawionej wynika, że z ostatnich 3-ech roczników 55% absolwentów już pracuje w swoim zawodzie, a stwierdzonych bez pracy jest zaledwie 8%, przy braku informacji o 17%.

Kształcenie w szkołach zawodowych jest jednak kosztowne; koszt wyszkolenia 1 absolwenta szkół rzemieślniczo-przemysłowych wynosi 1400 zł., to też brak środków nie pozwala na masowe kształcenie tego rodzaju. Lecz pozostają kursy, które mogą i powinny spełniać tu rolę przodowniczą. Kursy takie winny jednak być praktyczne, winny wynikać z istotnych potrzeb terenu i przynosić niewątpliwie pożytek doraźny uczestnikom.

Władze oświatowe centralne, ani II instancji nie są w stanie sprostać zadaniu i wykonać je bez zarzutu, bez współudziału szerokich sfer społeczeństwa, zwłaszcza sfer zainteresowanych, a więc związanych z przemysłem, handlem i rolnictwem, znających potrzeby regionu. Z drugiej strony bez skoordynowania działania sfer wymienionych lub pewnych grup, czy stowarzyszeń oświatowych, efekt wysiłków musi wypaść ujemnie -- bądź wskutek rozproszenia energii i środków materialnych (jakże i tak skąpych), bądź wskutek niewłaściwego ich użycia jednokierunkowego.

To też wydaje się wprost koniecznym istnienie w Polsce jednolitego stowarzyszenia centralnego, z oddziałami w poszczególnych regionach i miastach, pozostającego w kontakcie i oparte go o władze szkolne centralne i II instancji. Tak zbudowana organizacja oświatowa spełni doniosłe zadanie i przyczyni się do właściwej realizacji szkolenia zawodowego i podniesienia przez to stanu gospodarczego swego regionu i Państwa.

Taką organizacją jest *Towarzystwo Oświaty Zawodowej* t. zw. *T. O. Z.* Koło w Brześciu n.B. jest -- wydaje mi się -- jednym z ogniw najbardziej potrzebnym i sędzę, że będzie najbardziej pożytecznym. Na zakończenie przedstawię najbliższe cele i zadania, które Koło w Brześciu n.B. *T. O. Z.* winno się zająć, a Zarząd winien odpowiednimi referatami, dzieląc pracę między członków Zarządu, obciążyć:

1) dokonywanie przeglądu instytucji i organizacji gospodarczych, zawodowych, społecznych, oświatowych i t. p., działających na terenie zasięgu Koła, z którymi Zarząd Koła winien utrzymywać kontakt i wciągać je do współpracy, popierać ich inicjatywę i dopomagać im w pracy oświatowej;

2) pracami swymi Koło winno objąć drobny przemysł (rzemiosło), handel detaliczny, ogrodnictwo i rolnictwo (całość gospodarstwa

wiejskiego) i zorientować się w stanie rzemiosła, handlu i rolnictwa, przeprowadzając bezpośrednio lub za pośrednictwem organizacji gospodarczych, związków i t. p. odpowiednie badania, dające możność zorientowania się w brakach i potrzebach niewyzyskanych możliwości rozwoju, a w związku z tem ustalenia i przeprowadzenia konkretnego planu pracy oświatowej;

3) organizowanie kursów dokształcających dla pracowników rzemiosła, handlu i rolnictwa, któreby przynosiły doraźny i niewątpliwy pożytek uczestnikom, organizowanie pokazów i sprawozdanie instruktorów;

4) szerzenie propagandy czytelnictwa zawodowego;

5) opieka nad młodzieżą pracującą zawodowo, pomagając jej do organizowania się, zakładania warsztatów pracy i dokształcania;

6) okazywanie pomocy szkołom zawodowym i pozostawanie w kontakcie z niemi, szczególnie otoczenie opieką absolwentów tych szkół;

7) propaganda wśród społeczeństwa przy pomocy odczytów, prasy, konferencji i t. p., poszanowania pracy zawodowej i wytworzenia odpowiedniego stosunku ogółu społeczeństwa do niej; zainteresowanie ogółu zagadnieniami życia gospodarczego i wpojenie przekonania, że warsztaty rzemieślnicze, kupieckie i rolnicze wymagają jednostek dzielnych, a więc odpowiednio uzdolnionych, przedsiębiorczych i energicznych, które w pierwszym rzędzie są powołane do budowy życia państwowego.

Reasumując referat, mógłbym ująć moje wywody w 2 następujące tezy:

I. Stan gospodarczy i struktura życia społeczno-zawodowego Państwa, a w szczególności Polesia, wymaga wykwalifikowanych zawodowo i państwowo wychowanych obywateli.

II. Gospodarczo racjonalne szkolenie zawodowe obywateli Państwa może jedynie odbywać się przy współudziale szerokich sfer społeczeństwa i planowem skoordynowaniu działania zainteresowanych kół.

Do wprowadzenia w życie i realizacji powyższych zagadnień winny być spełnione następujące postulaty:

- 1) posiadanie znajomości potrzeb gospodarczych regionu,
- 2) posiadanie znajomości stanu akcji oświatowej w terenie,
- 3) organizowanie i popieranie potrzebnych gospodarczo szkół i kursów,
- 4) zbieranie i racjonalne rozchodowanie na cele oświaty zawodowej środków materialnych,
- 5) wytworzenie odpowiedniego stosunku ogółu społeczeństwa do pracy zawodowej i szkolnictwa zawodowego,
- 6) istnienie oświatowego towarzystwa centralnego, jak T. O. Z., koordynującego działania organizacyjne na terenie oświaty zawodowej poszczególnych grup i jednostek,
- 7) istnienie kół regionalnych i miejscowych T. O. Z.

F. BUCHNER.

Pierwsza lekcja pływania

w kl. I nowego gimnazjum.

Klasa I naszego gimnazjum liczy 42 chłopców, 18 z nich nie umie pływać, reszta sposobem „domowym“.

Pływanie prowadzę na rzece, oddalonej o 600 m. od gimnazjum. Rzeka ma prąd powolny, dno opada dość łagodnie, lecz do nauki pływania mogę korzystać tylko z 5-metrowego pasa przybrzeżnego, dalej głębokość rzeki wynosi od 1,2 m. do 2 m. Żadnych urządzeń, ze względu na przejeżdżające tratwy, niema.

Pierwszą lekcję pływania prowadzę na zajęciach popołudniowych, ponieważ zabiera ona dużo czasu.

A. Przygotowania.

I W świetlicy gimnazjum.

Cel lekcji wspólny dla obu grup: 1) zaznajomienie uczniów z przygotowaniem i warunkami, koniecznymi przy nauce pływania, 2) wdrożenie do karności podczas przebywania w wodzie.

Cel lekcji dla grupy pływających: prawidłowe ułożenie ciała na piersiach; dla grupy niepływających: 1) wycucie oporu wody, 2) przyzwyczajanie do zanurzania głowy w wodzie.

- 1—5 min. Chłopcy, na której z tych 4 tablic pozycja pływającego na piersiach wydaje wam się najlepsza? Słusznie, na I, i to nie tylko, że, jak mówicie, jest najładniejsza, ale także dlatego, że zachowując tę pozycję szybowca, woda nas najbardziej unosi i naj-
szybciej możemy płynąć.
- 6—7 m. 2) Czy pamiętacie przykazania pływaka? Przypomnimy je sobie.
- 8—12 m. 3) A. i O. niechaj pokażą mi watek natłuszczoną, którą lekarz szkolny polecił im zatykać sobie uszy podczas pływania.
- 4) Kto z was nie ma w woreczku ręcznika i spodenek kąpielowych? M. nie ma. Nie będziesz mógł wobec tego wejść do wody.
- 5) Pokażcie mi, jak przygotowaliście boje, o które was prosiłem.
- 13—15 m. 6) Chłopcy, za 3 min. będzie zbiórka na dziedzińcu. Zanim się rozjdziecie, przypomnijcie sobie, że pływak stara się, aby ciało jego ważyło jak najmniej, a więc trzeba załatwić potrzeby fizjologiczne.

II. Przemarsz nad rzekę.

- 16—21 m. Chłopcy, jesteśmy na łące nieuczęszczanej, słońce ładnie świeci, możemy po drodze zdjąć bluzy i koszule. Chyba, że ktoś nadużył opalania się, ten niech koszuli nie zdejmuje, dopiero przed samym wejściem do wody.
- 22—23 m. Rozbierzemy się tutaj i nałożymy spodenki kąpielowe. Ułóżcie swoje ubrania i obuwie porządnie, o w taki sposób. Henio jest dzisiaj chory na żołądek, to wam będzie ich pilnował.
- 24—30 m. Tadek i Jurek, jako najlepsi pływacy a jednocześnie i wiosłarze, będą czuwać na kajaku, stanowiąc wraz z 2-ma obserwatorami na brzegu drużynę ratunkową. Weźcie kajak ze schronu i podjedźcie do nas.
- A tymczasem 3 na ochotnika zśród pływających zakotwiczą boje wg. moich wskazówek. Przypatrzmy się, jak oni to robią.
- Drużyna ratunkowa podiechała, urządzimy pokaz ratowania. Kto dobrze pływających zechce naśladować tonącego? Stefek? A więc wejdź do

wody i uważaj na moje polecenia, tak samo drużyna ratunkowa baczność na moje wskazówki! Reszta chłopców, widzicie dobrze? Zapamiętajcie sobie zachowanie się tonącego i drużyny ratunkowej, dzięki czemu Stefek został uratowany.

- 31—32 m. Teraz podzielimy się na 2 grupy. Pływający przedemną, niepływający za mną w dwuszeregu zbiórka! Dla ułatwienia nauki każda grupa podzieli się jeszcze na 3 zastępy. Wybierzcie sobie zastępowych, ale pamiętajcie, że będziecie musieli ich słuchać. Zastępowi są odpowiedzialni za porządek w zastępach i dopilnowują wykonania moich poleceń.

B. Grupa pływających.

I. Ćwiczenia wstępne nad wodą.

- 33—34 m. Grupa pływających, zastępami zbiórka! Będę wydawał komendy znakami. Spróbujcie je zrozumieć i wykonujcie moje polecenia zastępami. Stańcie w kole, chwycić się za ręce, stańcie w szeregu w odstępach 2 kroków, zbliżyć się do mnie, odsunąć się ode mnie! Dobrze. (W prawo na odległość ramion odstąpi!).
- 35—38 m. W trzech szeregach zbiórka! Pierwszy szereg wtył zwrot, drugi krok w prawo marsz, wlewo zwrot! Stojący naprzeciwko podać sobie ręce, środkowi spokojnie położyć się na rękach kolegów, zwieszając z jednej strony głowę i ramiona, z drugiej strony nogi. Rozluźnić mięśnie. W trójkach zmiana środkowego! Będziemy wykonywać to ćwiczenie na hasło: „Żerująca kaczka!“ Na hasło zaś: „Strzałka!“ — żerujące kaczki wyprostują się zupełnie. O tak, dobrze. Dość! W wodzie będziecie wykonywać to ćwiczenie sami, bez pomocy kolegów, pamiętajcie tylko, aby przy robieniu strzałki przybrać taką pozycję, którą widzieliście na I tablicy.
- 39—40 m. Teraz każdy zastęp zwiąże koło, przyczem chłopcy staną tyłem do siebie. Odliczyć do dwóch. Koło obraca się wlewo, no nabraniu pedu, dwójki będą cofać nogi w kierunku środka koła. Dość! Tak widzicie, jest to odmiana „karuzeli“, w wodzie uda

się ona lepiej. Będziemy to wykonywać na hasło; „Koło młyńskie“.

- 41—42 m. Zastępami w wodzie po kostki zbiórka! Jeśli ktoś z was zmarznie, że będzie miał gęsią skórkę, lub dresszcze, niech podniesie rękę do góry. Nie powinno to jednak nastąpić, jeśli będziecie szybko wykonywać moje polecenia. Ktoby z was mnie lub zastępowego nie słuchał, muszę mu kazać wyjść na brzeg. Woda pobudza was zwykle do krzyku, ale wiem, że nie będziecie krzyżeć, bo nie słyszeliście moich wskazówek i nie nauczylibyście się pływać. Przypominam też, że nie wolno wychodzić poza boje. Drużyna ratunkowa na miejscu!

II. Ćwiczenia główne.

- 43—44 m. A teraz okrzyk pływacki: trzykrotne „a, psik!“ Każdy zastęp zwiąże koło i tak trzymając się za ręce wejść do wody do głębokości bioder.
- 45 m. Podskakiwać i zanurzać się aż po brodzie! Nie wolno puszczać rąk!
- 46—47 m. Kto z was dłużej wytrzyma pod wodą? Liczcie sobie, trzymajcie się w dalszym ciągu za ręce.
- 48—50 m. Zastępy ustawić się w szeregu. małe odstępy między chłopcami! Posuwać się w kierunku brzegu, wyczuwając nogami ostre przedmioty, wyjmować je i zanieść na brzeg! Chłopcy niepływający, zakopać je.
- 51—52 m. Popływajcie sobie jak kto umie, ale starajcie się zachować ładną pozycję. Nie wolno wypływać poza boje.
- 53—54 m. W szeregu na płytszej wodzie po deprzeć się rękami o dno i wyprostować ciało. Powoli zginajcie ramiona, najpierw obydwaj jednocześnie, a później pokolei każde z osobna. Nie wycierajcie dłońmi oczu, woda sama spłynie.
- 55—56 m. Unieście teraz jedną nogę, prostą w kolanie, w górę i wolno ją opuśćcie, tak samo drugą. Wykonujcie te ruchy z bioder!
- 57—59 m. Uwaga! Koło młyńskie! To samo w drugą stronę, teraz kładą się na wodzie jedyńki.
- 60—62 m. W szeregu, w wodzie do pasa! Z przysiadu podpartego zrobicie kilka razy „żerującą kaczkę“ i „strzałkę“.

Pamiętajcie, że kaczka jest głodna i długo łowi w wodzie.

- 63—64 m. Z kłędu obunóż, ramiona wprzód, głowę schować między ramiona i położyć się łagodnie na wodzie. Jeszcze raz, liczcie sobie tylko, kto z was później utonie, to znaczy dotknie dna.
- 64—65 m. Ukłękniście tak samo, lecz kładąc się na wodę, odepchnijcie się lekko nogami od dna. Przyjemnie się szybuje? Maszerujcie na dawne miejsca i jeszcze raz szybujcie w kierunku brzegu.
- 66—67 m. Popływajcie sobie dowolnie.

III. Ćwiczenia końcowe.

- 68 m. Wszyscy wyjść z wody, w zastępach związać koło i wznieść okrzyk pływacki. Przechylcie głowę i wylejcie wodę z jednego ucha, podobnie z drugiego.
- Biegiem do ubrań! Ustawcie się przed niemi, zdjąć spodni i przesuwać dłońmi po ciele zgóry do dołu, tak, aby woda z was spłynęła.
- 71—73 m. Weźcie ręczniki, chwycicie je tak, jak ja za oba końce i wycieracie najpierw głowę. Teraz przełóżcie je przez prawa dłoń i schwyćcie obydwie końce lewą ręką, trzymając w ten sposób, wycierajcie lewe ramię. przełóżcie ręcznik w drugą rękę i wycierajcie kolejno prawe ramię, szyję, piersi i brzuch. Chwycicie znów ręcznik obu rękami za końce, unieście lewą nogę i silnie przesuwaszcie ręcznikiem zwierzchu, potem od spodu, tak samo wycierajcie drugą nogę. Nie zmieniając chwytu, przerzucicie ręcznik przez głowę, jedną rękę opuśćcie wdół i przesuwaszcie nim po plecach. Teraz zmieńcie chwyt rąk i przesuwaszcie nim po plecach z drugiej strony.
- 74—78 m. Rozłóżcie ręczniki na trawie, aby wyschły. Ubierzcie się częściowo i zabawcie się w trzeciaka. Potem możecie się ubrać i pójść do domu. Wchodzić do wody więcej nie wolno. Czterech na ochotnika z pośród dobrych pływaków do mnie! Zmieńcie drużynę ratunkową. Chłopcy na kajaku, podpłynąć do brzegu! Dawna drużyna ratunkowa wejdzie

do wody razem z grupą nieplywających.

C. Grupa nieplywających.

I. Ćwiczenia wstępne na brzegu.

- 75—77 m. Chłopcy nieplywający, zastępami zbiórka! Przypatrywaliście się I grupie, pewnie nauczyliście się dużo? Pokazuję znak. Stańcie w kole, dobrze. Na hasło: „Karły!“ przysiądziecie, zanurzając się po brodę, na hasło: „Olbrzymy“ wiecie, że trzeba podskoczyć jak najwyżej. Przerobimy to teraz na trawie. Rąk nie wolno puszczać!
- 78—79 m. Teraz na komendę: „Wirówka“ koło obraca się wlewo. Wprawo!
- 80—81 m. Zabawimy się w „wydrę i ryby“. Tadek — wydra. Ryba, która nie chce być złapana, siada na dnie, też raz na trawie.
- 82—82 m. Przypomnijmy sobie zabawę „Wilk, gąsior i gąski“. Ustawcie się odpowiednio, zastępowi wyznaczają rolę. W wodzie zabawa ta nazywać się będzie chyba inaczej, wymyślcie nazwę. Ponieważ jest dużo projektów, ja wybieram „szczupak, płoć i kiełbie“.
- 84 m. A teraz „wyścigi raków“. Nie wiem, czy w wodzie będziecie tak szybko biegli wtył.
- 85—86 m. W dwuszeregu zbiórka! Na odległość ramion odstęp! Pierwszy szereg wtył zwrot. Stojący naprzeciw schwycą się za ręce. Na hasło: „Huśtawka“, chłopcy z pierwszego szere-

gu przysiadają, z drugiego wspinają się na palce. W wodzie na zmianę jeden się wynurza, a drugi musi się wtedy zanurzyć. Ale róbcie to wolno!

- 87—88 m. Zanim wejdziemy do wody, przypominam wam wskazówki, które skierowałem do grupy pływających.

II. Ćwiczenia główne.

- 89 m. Zastępami związać koło! Okrzyk pływacki! Wejść do wody do głębokości bioder! Karły, olbrzymi!
- 90—91 m. Wirówka wlewo! Wirówka wprawo!
- 92—94 m. Stań w szeregu! Podejść bliżej do brzegu! Zastępowi wyznaczyć wydry, ryby chować się!
- 95—97 m. W zastępach zabawieć się w „szczupaka, płoć i kiełbie!“ Zastępy, stanąć w szeregu. Odstępy! Będzie teraz „wyścig raków“ do brzegu. 2 kroki na głębszą wodę! Wtył zwrot! Bieg! Jeszcze raz! naprzeciw siebie! Podać sobie ręce i robić huśtawkę! Kto dłużej wytrzyma pod wodą?
- 102 m. Wychodzić z wody! Zastępami związać koło! Okrzyk pływacki!

Ćwiczenia końcowe.

- 103—115 m. Jak w grupie pływających, pożegnanie i rozejście się do domów.
- 116—120 m. Swobodna rozmowa z uczniami na temat pływania i dzisiejszej lekcji.

Dr. W. KWAPIŃSKI.

Uwagi na marginesie akcji pomocy dzieciom szkół powszechnych na Polesiu.

(Państwowe Gimnazjum im. Marsz. J. Piłsudskiego w Białymstoku).

Akcja pomocy dzieciom szkół powszechnych na Polesiu, jaką zainicjowało nasze Kuratorium na początku b. roku szkolnego, spotkała się z pełnym zrozumieniem młodzieży. Głębokie odczucie ważności tej akcji przedewszystkiem ze względów ogólnopństwowych spowodowało, że przybrała ona charakter prawie żywiołowy. Stwierdzali to jednomyślnie wychowawcy na zebraniach klasowych, na których dyskutowano tę sprawę. Korespondencja, utrzymana w tonie bardzo serdecznym, szczerym, koleżeńskim, nawiązała się w krótkim czasie.

Listy z Polesia dały obfity materiał, dotyczący potrzeb uczniów szkół powszechnych na Polesiu. Znając te potrzeby, uczniowie tutaj Gimnazjum przystąpili do zorganizowania zbiórki najniezbędniejszych rzeczy wykazując dużo inicjatywy i sprężystości w tym względzie. Znamienne jest fakt, że zarówno ideowa, jak i materialna strona tej akcji pociągnęła młodzież wszystkich klas. To też trzykrotna zbiórka w b. roku szkolnym z okazji święta 11 Listopada, Bożego Narodzenia i Imienin Marszałka J. Piłsudskiego dała w sumie wcale pokaźne wyniki, a co najważniej-

sze — była ona dokonana w dosłownem znaczeniu dobrowolnie, bez jakiegobądź nacisku ze strony wychowawców czy Dyrekcji.

Inicjatywę i wykonanie w wszelkich czynności, związanych ze zbórkami, młodzież ujęła w swoje ręce i dobrze zrealizowała swe zamierzenia.

Nie wdając się w szczegółowy opis dokonanej akcji, stwierdzam, że nigdy w życiu szkolnym nie obserwowałem tak jednomyślnej, chętnej, przenikniętej pełnem zrozumieniem i entuzjazmem zbiorowego odruchu młodzieży. Myśl trafiła do umysłów i serc młodzieży i stąd niespotykane powodzenie całej akcji.

Poznawanie całokształtu życia uczniów szkół powszechnych z Polesia tylko drogą korespondencji nie zadawało naszych uczniów. Zaczęli oni szukać innych sposobów zbliżenia. Już w listopadzie ub. r. uczniowie VIII klasy przyszli do przekonania, że należałoby nawiązać bezpośredni kontakt z kolegami z Polesia i ich rodzinami, aby zapoczątkowana pomoc była bardziej celowa. Trudności komunikacyjne w porze jesiennej i finansowe spowodowały, że wyjazd 2 delegatów, uczniów VIII klasy, do szkoły w Różanie Wielkim, pow. łuninieckiego, nastąpił dopiero w drugiej połowie stycznia b. r. Po powrocie i uporządkowaniu zebranego materiału delegaci złożyli sprawozdanie uczniom Gimnazjum. Sprawozdanie było obszernie, bardzo szczegółowo opracowane.

Uczniowie wszystkich klas wysłuchali długiego sprawozdania z tak wielkiem zaintereso-

waniem, jakiego nie obserwowałem nigdy n. p. przy sprawozdaniach z corocznych wycieczek. Treść sprawozdania całkowicie pochłonęła uczniów, głęboko przejęli się tem, co usłyszeli z ust delegatów.

Żywe zainteresowanie potwierdziły fakty, bo już nazajutrz rozpoczęły się w klasach ożywione dysputy, spory, narady, jak wykorzystać praktycznie te wskazania, jakie dali delegaci w sprawozdaniu.

Zbliżał się najuroczystszy dzień dla naszej szkoły -- Dzień Imienin Dostojnego Patrona tuż. Gimnazjum. Jednomyślnie postanowiono uczcić ten Dzień w ten sposób, aby jeszcze silniej zacieśnić węzły ideowe z kolegami z Polesia, przesyłając im jednocześnie dary.

Ta trzecia zbiórka ilością przesłanych rzeczy przewyższyła dwie pierwsze. Taki wynik należy przypisać przede wszystkim kultowi, jaki młodzież żywi dla Dostojnego Patrona Gimnazjum, lecz i sprawozdanie naocznych świadków zrobiło swoje.

Rezultat więc podróży do Różanu Wielkiego jest niewątpliwie dodatni, a nabyte doświadczenie, oparte na bezpośredniem poznaniu warunków życia młodzieży szkolnej na Polesiu, przyczyni się do tego, że w przyszłym roku szkolnym zarówno ideowa, jak i materialna strona zapoczątkowanej akcji zyska jeszcze na sile. Akcja ta trwać musi stale, bo za nią przemawiają silnie i względy ogólnopaństwowe i wychowawcze.

B. BĄCZYŃSKI i K. LUCHOWSKI.

Sprawozdanie z wyjazdu do szkoły powszechnej w Działowiczach delegatów uczniów gimnazjów łomżyńskich.

Decyzja w sprawie wyjazdu do Działowicz nastąpiła dnia 13 kwietnia b.r. Z Łomży obładowani tobołami wyjechaliśmy w niedzielę dnia 14/IV o godz. 17.05, odprowadzani przez p. Dyrektora, p. Dyrektora, p. Świderskiego i kilku kolegów. W Białymstoku mieliśmy długą, bo aż siedmiodzinną przerwę w podróży, którą uprzyjemnialiśmy sobie drzemką, badając jednocześnie twardość łąw i stołów w poczekalni kolejowej.

Od Baranowicz zaczął się już teren płaski, który szybko przechodził w bagnisty i zalesiony — lasy przeważnie sosnowe lub mieszane. Na bagnach tylko karłowate sosny i brzozy. Spotykaliśmy dużo małych, pracujących tartaków. Każda stacja to skład drzewa okrągłego, ciosanego i tartego. Wysiedliśmy na stacji Bostyn, okazało się jednak, że należało wysiąść na stacji następnej, a mielibyśmy bliżej do Działowicz.

Przy stacji jest zaraz wieś Bostyn, gdzie wynajeliśmy konia. Odległość od Bostynia do Działowicz wynosząca

8 km. przebyliśmy w przeciągu 2 godz. 15 min., jadąc, jak już sama szybkość wskazuje, z należytą powagą delegatów. Ludzie, jakich spotykaliśmy w czasie drogi, pozdrawiali nas po białorusku. Okazało się później, że taki tam zwyczaj pozdrawiać „panów“ oczywiście pozostałość carskich rządów.

Szkola, do której przyjechaliśmy, okazała się nie naszą. Trafiliśmy do Działowicz przed rzeką, a celem naszym były Działowicze za rzeką. Kierownik szkoły tej nie chciał nas puścić od razu i pokazał nam całą szkołę zewnątrz i wewnątrz. Bardzo mile byliśmy zdziwieni, widząc na Polesiu szkołę ładną, o dużych oknach, dużych salach z czystymi ławkami, ogródkiem przed szkołą i t. d. Kierownik opowiedział nam także, że opieka gimnazjum żydowskiego w Pińsku nad jego szkołą ograniczyła się do kilkunastu zeszytów, przysłanych na skutek interwencji Kuratorium. Spotkaliśmy tutaj także miejscowego „batuszkę“, który się bardzo zainteresował naszym przyjazdem i obiecał podać nam trochę materiału historycznego o Działowiczach,

Chcąc dostać się do naszej szkoły, musieliśmy krczytać z usług Poleszuka, który w małej łódzkiej przewióz nas przez zalewy i rzekę Cng. Kiedyśmy się przedstawiali nauczycielce p. Piątkowskiej. ta początkowo nie zrozumiała o co chodziło i dopiero po chwili, przetarłszy oczy stwierdziła, że „naprawdę przyjechali Łomżyniacy“, nawiązała się rozmowa, dotycząca głównie wspólnie nas interesującego tematu t. j. szkoły i dzieci. Pani nauczycielka nie mogła wyjść ze zdziwienia, że przyjechalibyśmy aż z Łomży z podarunkami, nie sądziła bowiem, że u nas takie zrozumienie tej akcji. My ze swej strony obiecaliśmy w imieniu Szkoły, że zrobimy wszystko, aby ułatwić i dopomóc dzieciom z Polesia w uczęszczaniu do szkoły. W trakcie tego przyszedł „batuszka“, który zapoznał nas z historją Działłowicz, czytając różne urywki z księgi klasztornej w języku starosłowiańskim. Wieś ta jest największą i najstarszą na Polesiu. Nazwa Działłowicze, przedtem Dzieciołowicze, pochodzi według miejscowej legendy od wielkiej ilości dzieciołów, jakie miały zamieszkiwać tamte lasy. Pierwsze wzmianki o Dzieciołowiczach pochodzą z roku 1573. Był w Dzieciołowiczach klasztor, ale nie wiadomo jaki, który w czasie rozbioru przeszedł w ręce unitów. W roku 1863 wskutek zatargów z władzami carskimi „monaster“ zostaje zamknięty, z czasem zburzony. Teraz znajduje się tylko stara cerkiewka drewniana, kapliczka unicka i podobno w rzece dzwon. Dotychczas żadnych badań tam nie przeprowadzono i dużo rzeczy jest niewyjaśnionych.

Po tych czysto duchowych sprawach p. Piątkowska przypomniała nam o istnieniu ciała, zapraszając nas na obfitą i smaczną kolację którą z apetytem zjadłszy, udaliśmy się na spoczynek do szkoły, gdzie ustawiono nam eleganckie łóżka z poduszkami i kołdrami.

Na drugi dzień rano po śniadaniu, zajęliśmy się segregowaniem paczek, gdyż przed południem uczyły się dzieci z III i IV oddziału, a po południu I i II. Paczki, które były bez przydziału „rozparcelowaliśmy“ pomiędzy dzieci biedniejsze. Po tych przygotowaniach poszliśmy razem z p. nauczycielką do szkoły. Szkoła mieści się w wynajętym budynku, składającym się z jednej klasy i dobudowanej sieni. Przed szkołą jest kawałek placu, na którym dzieci się bawią i ogródek z kwiatami, urządzony przez dzieci. W sieni jest „szatnia“, składająca się z ławki szkolnej, na którą dzieci składają swoje wierzchnie nakrycia t. zw. „pinżaki“. Klasa o wymiarach jakieś 5 x 5 metrów posiada w dwóch ścianach sześć okien. Ławki trzy i czteromiejscowe, porządnie utrzymane (oczywiście skutkiem braku noży) stoją w trzech rzędach. Dwie szafki na zeszyty i biblioteczkę, stół z krzesłem i tablica dopełniają umeblowanie. Na ścianach, krucyfiks ozdobiony kłosami żyta, Godło Państwowe, Portrety Prezydenta, Marszałka, ks. J. Poniatowskiego, kr. Jadwigi i dużo rysunków wykonanych przez dzieci. Sufit ubrany łańcuchem z bibułki i słomy. Na oknach pełno doniczek z kwiatami. Naogół klasa ma wygląd dość estetyczny.

Ponieważ zakres działania poczty pantoflowej w zasadzie jest nieograniczony, dzieci wiedziały już o naszym przyjeździe. W oczach ich wyczytaliśmy ciekawość, zdziwienie

i zadowolenie. W krótkich słowach podaliśmy dzieciom cel naszej wyprawy, poczem zostaliśmy przywitani przez jedną z dziewczynek w imieniu oddziału IV i przez chłopca od klasy III. Następnie mówiliśmy im o konieczności współżycia między obywatelami państwa, o Polsce, o Łomży i o naszej Szkole. Pokazaliśmy zabrane z sobą widoki Łomży i Szkoły, wzbudzając zachwyt kamienicami, brukiem i wielkością miasta. Dzieci dopytywały się czy jest u nas elektryczność, czy w Łomży ma kto rower, czy są żołnierze i t. d. Chcąc zostawić trwalszą pamiątkę nauczaliśmy naszych Poleszuków dwóch piosenek ludowych. Mieliśmy możność stwierdzić że mają naogół dobry słuch.

„Po takim wstępie przystąpiliśmy do najciekawszego momentu, do rozdawania podarków. Dzieci się niecierpliwiły, ale siedziały w ławkach cicho. Każde dziecko otrzymało paczkę, kłaniało się grzecznie mówiąc „dziękuję“ i wędrowało szybko na swoje miejsce, aby stwierdzić zawartość paczki. W klasie zapanował gwar, śmiechy i radość. Każda lalka, korkowiec, czy też inna rzecz, wywoływała powszechną radość. Po rozdaniu paczek jedna z dziewczynek w imieniu całej szkoły podarowała nam haftowane poleskie ręczniki i serwetki. Wszystkie dzieci przy tem krzyknęły na cześć naszej Szkoły „niech żyje“. Podaliśmy im projekt, aby dzieci bogatsze pomagały biedniejszym na co zgodziły się wszystkie. Zrobiliśmy dwa zdjęcia. Trzeba było w krótkości i przystępnie objaśnić działanie aparatu fotograficznego, ponieważ dzieci fotografowały się po raz pierwszy w życiu. Dla zakończenia całej uroczystości wyszliśmy na plac gdzie zorganizowaliśmy gry i zabawy ucząc kilku nowych. Jeden z nas musiał uczyć posiadaczki sznurów do skakanki tego miłego sportu. Dzieci czuły się zupełnie swobodnie, ale były grzeczne. Kiedy się już pomęczyły, zaprosiliśmy się do nich do chat, na co chętnie przystały i opuściliśmy małych Poleszuków żegnani serdecznymi okrzykami. Zjadłszy drugie śniadanie poszliśmy do szkoły, by uszczęśliwić drugą zmianę, czyli I i II oddział. Cała uroczystość miała mniej więcej podobny przebieg jak poprzednia. Ponieważ zrobiło się na dworze zimno, zosraliśmy po wszystkim w klasie, gdzie nasi młodzi koledzy urozmaicali czas deklamacjami. Dzieci były tak swobodne i śmiałe, że wprost na wyścigi każde chciało mówić wiersz. Mogliśmy zauważyć, że dzieci te zupełnie dobrze jak na Polesie rozmawiają po polsku. Repertuar miały bogaty, prawie każde dziecko powiedziało inny wiersz. Były tam wiersze o Polsce, o Marszałku, o ułanach, o morzu i t. d. Na zakończenie zaśpiewały nam „sto lat“ i zapraszały żeby odwiedzić ich w chatach.

Ci mali Poleszucy zrobili na nas jaknajlepsze wrażenie. Dzięki swej nieuczycielce, którą bardzo kochają, mają porządnie popodcinane włosy (maszynka potrzebna do strzyżenia), prawie zupełnie czyste ręce i nogi (gdź chodzą już boso). Mundurek szkolny dziewczynek składa się z bluzki płóciennej wyszywanej, spódniczki z szeleczkami granatowej, zimą w „postołach“ z kory lipowej, latem boso. Chłopcy noszą koszulki lniane wyszywane, wypuszczane na białe lniane spodnie i podpasane samodziałkowemi pasami wełnianemi. Mundur taki jest przepisowy, lecz nie wszyst-

kie dzieci mają go. Niektóre z powodu braku płótna noszą stare części ubrania rodziców lub rodzeństwa. W całej szkole tylko syn gajowego posiadał skórzane buty, reszta chodziła boso lub w „postołach”. Kilkoro tylko dzieci wyglądało zupełnie normalnie, zdrowo — reszta blade, chude, a niektóre wyglądały jak przezroczyste. Okazało się że tylko u niektórych w domu był chleb, w większości od Nowego Roku żyją tylko kartoflami, kaszą i „saładuchą”. Jeden chłopiec do niedawna nie znał wogóle smaku mleka, dopiero teraz jest dokarmiany przez kolegów. Naogół dzieci tamtejsze nie mają takiej werwy, energii, jak Łomżyńskie. Skutkiem warunków życiowych są przygnębione, oczy mają smutne, w grach nie wykazują zbyt wiele zapału, bawią się spokojnie. Pomimo że usta są uśmiechnięte, oczy pozostają smutne.

W czasie obiadu dowiedzieliśmy się, że kilkoro dzieci przyniosło nam „haścińce” czyli podarki. Kiedyśmy nie chcieli przyjąć jajek niektóre dzieci płakały że są biedne i nic więcej nie mogą dać a my gardzimy takimi „haścińcami”. Oczywiście na tak wzruszające argumenty nie mieliśmy odpowiedzi i zmuszeni byliśmy do przyjmowania części podarków, przeważnie jajek. We wsi jednak panował niepokój. Do p. nauczycielki przychodziły kobiety i pytały co my będziemy zabierać, gdyż niedawno był tam sekwestrator. Nauczycielka musiała uspakajać i tłumaczyć cel naszej wizyty. Po obiedzie wyruszyliśmy na wieś. Pierwsza chata do jakiej dochodziliśmy była zewnątrz nędzna, tak że spodziewaliśmy się tam zastać prawdziwą biedę, jednak po wejściu do środka zobaczyliśmy więcej niż biedę. Cała chata to jedna mała izba. Połowę blisko zajmował wielki piec, pod ścianą „poły” czyli zwyczajne nary z desek do spania. Koło jedyne okna krosna do tkania płótna i luźnego miejsca za czterema kwadratowymi przed drzwiami. W izbie panował mrok, ponieważ jedno małe okienko nie mogło dostarczyć należytej ilości światła. Powietrze gęste. Wszędzie brud, a pod piecem gnieździły się węże, kórych niewolno tępić, gdyż sprowadzi to wielkie nieszczęście. Gospodyni, aż się rozpląkała dziękując nam za opiekę nad dziećmi i za zainteresowanie się nimi. Wysłaliśmy stamtąd mocno przygnębieni, takiej nędzy nie spodziewaliśmy się spotkać. Na szczęście takich chat było tylko kilka. W trakcie zwiedzania wsi spotkaliśmy sołtysa który dowiedziawszy się o nas pragnął nam podziękować w imieniu wsi za opiekę nad ich dziećmi. Stary ten Poleszuczek przemawiał do nas jak do jakiejś władzy. Wieś cała nie leży w skupieniu. Poszczególne zagrody rozmieszczone są w zależności od warunków terenowych. Z jednej zagrody do drugiej trzeba przechodzić przez kładki drewniane, a nieraz łódką. Budynki mają wygląd zewnętrzny zupełnie porządkny. Wszystkie zabudowania tylko drewniane, budowane z ciosów, kryte słomą lub t. zw. dranicą, czyli cienkimi łupanami deszczułkami. Budynki są przeważnie nowe i jednakowe, gdyż plany domów daje gmina. Nie odznaczają się jednak żadnym specjalnym stylem. Prawie w każdej zagrodzie jest sad owocowy. Chaty przeważnie jednoizbowe. Dużo miejsca zajmuje piec, który jest urządzeniem dość uniwersalnym, ponieważ służy do gotowania, do ogrzewania, do oświetlenia i do spania, a u bogatszych łóżko o dużych wymiarach,

W rogu stoi stół, a nad nim „ikony” czyli obrazy świętych z zawieszonym na nich ręcznikiem haftowanym. Wogóle ręcznik u Poleszuczków jest bardzo honorowany i dlatego prawdopodobnie nie nadużywają go. Gdyby nie wisiał ręcznik na ikonach, na całe gospodarstwo spadłoby nieszczęście. Kąt ten jest honorowym miejscem u Poleszuczków. Stół w bogatych domach zastany jest zawsze obrusem lnianym. Nad stołem wiszą u sufitu „pajaki” ze słomy. W niektórych domach smolne drzazgi na drucianych rusztach. Koło tych kapturów drewniane lub płócienne na środku izby, pod którymi palą się smolne drzazgi nadrucianych rusztach. Koło tych kapturów zbierają się wieczorem przeważnie kobiety z wrzecionami i przedząc nici śpiewają swoje smętne pieśni. W izbie stoi przeważnie „bonia” czyli skrzynia z posagiem lub po posagu. Przez całą długość izby wisi u sufitu długi drąg, na którym wisi odzież całej rodziny. Mieszkańcy tych chat nie grzeszą zbytnim porządkiem, zbyt wiele przywiązania mają jeszcze do brudu i nieładu. Kobiety w wyszywanych lnianych bluzkach, kolorowych spodnicach i w „postołach”, mężczyźni w lnianych spodniach i koszulach, wypuszczonych na wierzch i także w „postołach”. Mieliśmy okazję stwierdzić, że jedzą ze wspólnej miski. Przy jedzeniu główny nacisk kładą na ilość, mniej bacząc na jakość poraw. Do naszych wizyt i do nas ludność nstosunkowywała się bardzo serdecznie. Widać było wszędzie szczerze zadeczenie. Najwięcej ich rozczułało to, że my z tak daleka pamiętamy o nich — Poleszuczkach. Wszędzie gdzieśmy opuszczali jakiś dom dziękowano nam za pamięć i za odwiedzinę. Nie mieliśmy wypadku żeby nas gdzie przyjęli mało przychylnie. W niektórych chatach był zrobiony specjalnie porządek. Pomimo biedy, Poleszucy są gościnni. Przeważnie im było, że nie mogą się nam zrewanżować za opiekę i dlatego nas jako przedstawicieli szkoły prawie wszędzie częstowali, w myśl zasady „czem chata bogata”, miodek, „rałaknom” i innymi przysmakami miejscowymi. W czasie wędrówki uprosiliśmy młode Polesianki, żeby nam coś zaśpiewały. Usłyszeliśmy typowe poleskie pieśni, jak powitanie wiosny, pieśń weselną i inne. Wszystkie pieśni, nawet humorystyczne, mają melodie smutne, zawodzące. W pieśniach tych wyczuwa się całą monotonię krajoobrazu i życia poleskiego. Życie to jest ciężkie. Gleba piaszczysta nie daje chleba, nic zatem dziwnego, że całe przygnębienie wylewa się w płaczu duszy — w śpiewie. Odprowadzani śpiewem, chodziliśmy od chaty do chaty i idąc już późno w noc do domu słyszeliśmy „zawodzenie” dziewczyn.

Po kolacji udaliśmy się spać. W drodze do szkoły słyszeliśmy jeszcze daleko śpiew. Po tylu wrażeniach w ciągu dnia, trudno było zasnąć. Raniutko, jeszcze nim wstałiśmy, przyniósł jeden chłopiec jajek dla nas, aleśmy przyjęli tylko dwa, nie chcąc mu robić przykrości. Zanim ubraliśmy się jeszcze kilku przyniosło nam podobne „haścińce”. Wszystkie jajka oddaliśmy p. Nauczycielce, proponując, aby założyła szkolne gospodarstwo drobiu. W czasie śniadania przyjechał gajowy z Lasów Państwowych z zaproszeniem od p. Leśniczego. Mianowicie p. Leśniczy dowiedział się o pobycie w Działkowiczach uczniów ze szkoły leśnej i zapraszał nas, abyśmy obejrzelі sadzenie sosny. Byliśmy

zdziwieni. skąd leśniczy, oddalony od Działowicz o 8 km., dowiedział się o nas. Według słów p. Piątkowskiej, była to sprawa „batuszki”, który ma podobno szczególny dar do rozgłaszania wieści. Z przykrością musieliśmy odmówić, gdyż nie mieliśmy czasu. Po śniadaniu wyruszyliśmy na kolonję Wielką Niwę. Przeszedłszy szereg brodów po drewnianych kładkach, dostaliśmy się na piaszczysty teren, gdzie mieszkali po większej części Sarcy, pochodzenia azjatyckiego. Byli to najbogatsi gospodarze, jednocześnie u nich był największy bród i niechlujstwo w domach. Widzieliśmy małe dzieci pogryzione przez prusaki i pluskwy. Powietrze w każdej z tych chat było nadzwyczaj ciężkie. Warunki życia wywarły na nas przygnębiające wrażenie. Wróciliśmy do domu z humorami ciemniejszymi. Po obiedzie, na skutek prośby p. nauczycielki, wpisaaliśmy się do kroniki szkolnej na wieczną rzecz pamiątkę. Ponieważ wielu rzeczy nie mogliśmy zobaczyć, prosiliśmy p. Piątkowską, aby nam coś opowiedziała o warunkach nauczania w szkole. Dowiedzieliśmy się, że dzieciom brak jest przedewszystkiem ubrań,

obuwia i pomocy szkolnych. Ze względu na higienę i estetykę, przydałaby się bardzo maszynka do włosów. Do robót ręcznych, do których dzieci mają dużo zamiłowania i zdolności, brak jest zupełnie narzędzi, nawet najprostszych. Ponieważ dzieci interesują się wyglądem kraju, każda widokówka z jakiejś okolicy Polski oddałaby wielkie usługi. Z książek dzieci najwięcej lubią baśnie. Dzieci są roztropne i chętnie przyjmują wiadomości zdobyte w szkole, ale dużo trudności materialnych stoi na przeszkodzie w nauczaniu.

Żeby dostać się bliższą drogą do stacji, trzeba było jechać łódką w dół rzeki, gdzie czekała nas furmanka. Do rzeki odprowadziła nas cała rodzina p. Piątkowskiej i gromada małych Poleszuków oraz kilku starych. Żegnali nas bardzo serdecznie, zapraszając, żeby ich jeszcze odwiedzić. Odjechawszy od brzegu, zaśpiewaliśmy im jedną z naszych piosenek. Długo jeszcze widzieliśmy powiewające chustki i czapki, dopiero za zakrętem kępka olszynowa zasłoniła nam widok żegnających nas gospodarzy i nowych przyjaciół.

E. M.

O organizację pieśniarstwa i teatralnictwa ludowego.

Pieśń i słowo wyraziste, podkreślone gestem i mimiką, oddziałując na uczucie i intelekt, spełniają doniosłą rolę w procesie dźwignia się kulturalnego szerokich mas.

Pieśń i słowo wyraziste niewątpliwie są dźwignią samopoczucia duchowego, które przy określaniu przynależności państwowej i narodowej jest decydujące.

Dla wsi i miasteczek Polesia i Białostoczczy. zny niejednokrotnie jest to jedyna forma skutecznie oddziałująca, jedyny środek realizujący zadania oświatowca.

Interesują mnie w tej chwili dwa zagadnienia z rozległej problematyki pieśniarstwa i chóralnictwa: 1) Rozśpiewanie ogółu i teatr powszechny, 2) Chór i teatr elitarny.

Pod rozśpiewaniem ogółu, względnie pod uteatralnieniem mas rozumiemy takie organizacyjne ujęcie chóru i teatru ludowego, aby każdy, o ile możliwości, miał możliwość śpiewać i grać. Chodzi tu o rozpowszechnienie najpopularniejszych pieśni i widowisk, wykorzystanie każdej sposobności dla wyżycia się w pieśni i teatrze ludowym. A więc przy pracy i po pracy, na zabawie, czy wieczornicy, na zebraniu, w marszu, w zlocie, przy sposobności koncentracji, na targu i w kościele, w domu i na wycieczce, przy kadzieli i przy kołysce — słowem wszędzie, gdzie zaistnieje tylko możliwość indywidualne-

go lub zbiorowego wyżycia się w pieśni, w moście wyrazistej i w geście.

W rozśpiewaniu chodzi nietylko o wysoki poziom estetyczny, rytmikę, dynamizm, estetyzację, co o powszechne wyrażanie uczuć i myśli, o nałogi śpiewania i nałogi właściwego wypowiedzenia się.

Pod rozśpiewaniem elity rozumiem oddziaływanie na dobrane pod względem słuchowym i głosowym zespoły, aby wystąpił przedewszystkiem w zespołach moment estetyzacji melodji wypowiedzi-gestu-akcesorjów.

Tutaj więc chodzi już o specjalny, trudniejszy repertuar — systematyczność ćwiczeń i zapraw, dyrygenta lub reżysera odpowiednio przygotowanego, o pomoce, jak: nuty, scenal. dekoracje, kostjomy, częste występy nazewnątrz wymiana sztuk, gościnne odwiedzanie się i występy, udział w świętach pieśni i zjazdach o charakterze gminnym, czy powiatowym, opracowanie programów na uroczystości i t. p.

Oczywiście, że chór i teatr ludowy o charakterze elitarnym dla wyżej wymienionych względów nie może być zjawiskiem powszechnym i obejmującym jak przy zagadnieniu rozśpiewania i uteatralnienia, szerokie kręgi ludności.

Stąd też słuszne wydaje się stanowisko podtrzymania w odniesieniu do chórów i teatrów o

charakterze elitarnym orientacyjnej okręgowej 1 : 10.000 ludności, co w praktyce nie przekroczy terytorjalnie gminy -- lub rejonu konferencyjnego.

Dwa wyżej omawiane zagadnienia t zw powszechności i elitaryzmu wysuwają sprawę organizacji i opieki, jak również odpowiedniego doboru repertuaru.

I tutaj aktualną staje się sprawa samopomocy oświatowców w postaci t. zw. pomocnika chóralno-teatralnego w powiecie czy obwodzie, który, pracując w bezpośrednim kontakcie z instruktorem oświatowym, miałby za zadanie nieść pomoc, zwłaszcza repertuarową, kolegom, dyrygentom i reżyserom.

Pomoc ta musiałaby iść dwiema drogami: w kierunku upowszechniającym zasadniczy repertuar i w kierunku ułatwiania pracy zespołom elitarnym.

W pierwszym wypadku znakomitym terenem przekątnikowym pieśni i inscenizacji, czy urywki sceniczne mogą być konferencje rejonowe. Wprowadzenie na nich do części towarzyskiej (obiad, śniadanie, podwieczorek), a nawet programowej pieśni, znacznie ożywi stronę programową i towarzyską konferencji, ociepli atmosferę, a co najważniejsze pozwoli bez trudu każdemu uczestnikowi przyswoić repertuar tak potrzebny w świetlicach, na kursach wieczornych, zebraniach i t. p.

Przy ułatwianiu pracy zespołom elitarnym, wysuwa się kwestja pomocy instrukcyjnej, bez pośredniej na miejscu, najlepiej za uprzednim zawiadomieniem, dalej tam, gdzie są możliwości, kwestja chóru o charakterze powiatowym.

Chór o charakterze powiatowym mógłby zbierać się dwa lub trzy razy do roku, a obejmując dyrygentów chórów elitarnych w punktach i dyrygentów stałych na konferencjach rejonowych, miałby za zadanie przepracować repertuar chórów i teatrów elitarnych, omówić najważniejsze bolączki, ewentualnie ustalić terminy świąt pieśni, przyjazdu do poszczególnych chórów i teatrów pomocnika i t. p.

Nie ulega wątpliwości, że w odniesieniu do chórów i teatrów elitarnych rola bibliotek powiatowych, a nawet i okręgowej biblioteki chóralno-teatralnej jest zasadnicza.

Doboru sztuk dla biblioteczek, jak również repertuaru do upowszechnienia, powinno się dokonywać ostatecznie centralnie w obwodzie lub w okręgu, z tem, ażeby na dobór ten poza fachowcami o zasięgu szerszym mogli wpływać również i kierownicy chórów i teatrów ludowych.

Wyżej omówione najglówniejsze zręby organizacyjne mogą, zdaniem mojem, nawet w najgorszych warunkach wydatnie przyczynić się do podniesienia poziomu pieśniarstwa i teatralności ludowego.

St. D.

Program oświatowo społeczny kierownika punktu oświatowego.

Niewspółmierność wyników w porównaniu do ilości włożonej pracy w dziedzinie oświatowo-społecznej jest dla każdego przeciętnego oświatowca w chwili obecnej zupełnie widoczna.

Dajemy bardzo dużo pracy, wkładamy w nią wszystkie swoje wysiłki, często zdzieramy siły i zdrowie — a wyniki? W wielu, wielu wypadkach bardzo problematyczne. Ta niewspółmierność wyników z ilością włożonej pracy bardzo często zniechęca, nasuwając nam zupełnie błędne pojęcia o całej akcji oświatowo-społecznej, narzucając częstokroć myśl, że wogóle praca oświatowo-społeczna jest na błędnej drodze. Wielu oświatowców szuka przyczyny zła, wyznajduje najróżnorodniejsze trudności, obmyśla środki dla uniknięcia względnie zwalczania ich, ale bardzo często przeocza najważniejszą i bodaj najwidoczniejszą: brak programu pracy.

Bo czyż można marzyć o stałych, znacznych wynikach pracy, jeśli praca jest nieprzemyślana, chaotyczna, jeśli brak w niej systematyczności i planowania na dłuższy okres czasu?

W naszych polskich warunkach dużo mamy do odrobienia, a gdy ktoś ma zbyt dużo do wykonania, często robi rzeczy najmniej ważne, pozostawiając rzeczy istotne na dalszej mecie.

Ogrom zaś pracy oświatowo-społecznej, leżący przed nami, jest aż nadto widoczny. Mamy wychować w nowym duchu, przygotować całe masy młodszych i starszych obywateli naszego państwa; masy — które były pozostawione samym sobie, których poczynania na różnych polach życia obywatelsko-społecznego i gospodarczego niczem się prawie nie różnią od poczynañ

pradziadów. Potrzeby tych mas w dziedzinie oświatowo-społecznej są ogromne. Zaspokojenie zaś ich, choćby częściowe, wymaga wytężonej, długodystansowej, a przede wszystkim planowej akcji oświatowo-społecznej. Stąd wynika konieczność nakreślenia sobie dokładnego, realnego programu pracy w tej dziedzinie.

Układać zaś program swych poczynań można jedynie wtedy, gdy się dokładnie zna potrzeby środowiska, wśród którego ma się realizować nakreślony program pracy. Inaczej program ten może być zupełnie nierealny, a nawet sprzeczny z potrzebami środowiska. Stąd zupełnie jasną staje się konieczność poznania środowiska przed projektowaniem tej, czy innej formy pracy społeczno-oświatowej.

Poznawszy środowisko, przystępujemy do układania programu pracy. Oczywiście jest rzeczą, że tylko program zakreślony na dłuższą metę może w swych ramach objąć wszystkie potrzeby i zainteresowania środowiska i tym samym przewidzieć wszelkie możliwości ich zaspokojenia. Programy, nakreślone na krótką metę, najczęściej są powierzchowne i obejmują bardzo wąski zakres zainteresowań i potrzeb i — jak się to często zdarza — potrzeb mniej ważnych, albo nawet nieistotnych. To też, sądzę, że wszyscy oświatowcy zgodzą się na to, iż należy układać program na dłuższą metę.

Obok znajomości środowiska jeszcze różne inne czynniki będą decydować o tym czy innym układzie programu. W pierwszym rzędzie ilość pracowników oświatowych, a w związku z tem — ilość czasu, jakim będziemy mogli przez szereg lat rozporządzać. Ma to duże znaczenie, gdyż ustrzeże nas od nierealnego przeładowania programu, oraz zmusi do głębszego wniknięcia w nasze zamierzenia, każąc wybierać i umieszczać w programie zagadnienia najbardziej istotne i śródki, które przy najmniejszym zużyciu czasu dadzą zupełnie pewne, realne wyniki.

Drugim czynnikiem, decydującym o takim czy innym układzie programu, to materialne możliwości realizacyjne, a więc: budżet, odpowiednie lokum, sprzęty i t. p. W wielu wypadkach od tych napozór drugorzędnych i mało-ważnych czynników zależne są wyniki naszej pracy społeczno-oświatowej. Brak niezbędnych środków materialnych często unicestwia całą planowaną akcję. To też każdy oświatowiec, realnie patrząc na sprawy oświatowe, w swym

programie pracy przewidzi również i ten czynnik, uzależniając od niego możliwości realizacyjne planu.

Trzecim skolei czynnikiem, to możliwość, lub niemożność znalezienia sobie współpracowników (pomocników) spośród samego środowiska. Należy sobie zgóry powiedzieć, że jeden człowiek wszystkiego nie wykona i dalej — że pewną, łatwiejszą część pracy oświatowo-społecznej można, a nawet trzeba przerzucić na pracowników pomocników. Pracownik-pomocnik — jako pochodzący z danego środowiska, będzie często umiał łatwiej podejść do niego, oraz będzie nią, wiążącą silniej ze środowiskiem.

Wreszcie najważniejszym czynnikiem, od którego zależeć będzie układ naszego programu, to ze znajomości potrzeb różnych grup danego środowiska wynikający stopień ważności tych potrzeb, oraz ustalenie kolejności zaspokojenia ich. Zrozumiałem jest zupełnie, że inne potrzeby będzie miała grupa młodocianych, niż grupa młodzieży starszej, lub grupa ludności dorosłej; inne zupełnie analfabeci i półanalfabeci, a ludzie mający pewne minimum wykształcenia. Posegregowanie tych potrzeb, oraz ustalenie stopnia ich ważności, ułatwi nam niezmiernie pracę i pozwoli wstawić je w programie pracy na właściwym miejscu i przewidzieć dla nich właściwy czas realizacji.

Po dokładnem zorientowaniu się w potrzebach i zainteresowaniach oświatowo-społecznych środowiska, po ustaleniu możliwości realizacyjnych, musimy wypośrodkować sobie punkt ciężkości naszego programu i około niego grupować mniej ważne, dalsze zagadnienia.

Punktem ciężkości, dominantą, musi być kwestja najbardziej paląca dla danego środowiska, wymagająca natychmiastowego rozwiązania. Bardzo często nieumiejętność wypośrodkowania spośród różnych potrzeb — potrzeby najważniejszej, czyni naszą pracę oświatowo-społeczną pracą powierzchowną, nie pozostawiającą większych wyników, w pewnych nawet wypadkach zniechęcającą dane środowisko do wszelkich naszych poczynań

Po wypośrodkowaniu dominanty i po odpowiedniemu ugrupowaniu w pewnej kolejności kwestyj mniej ważnych, mniej istotnych, należy rozłożyć zamierzoną akcję oświatowo-społeczną na kolejne etapy realizacyjne, przewidując dla każdego etapu odpowiednią ilość czasu, oraz sposoby realizacji.

Jakie zagadnienia, jakie kwestje powinny się znaleźć w naszych programach oświatowo-społecznych?

W zależności od potrzeb i zainteresowań środowiska, program powinien uwzględnić następujące zagadnienia:

I. Podniesienie stanu gospodarczego środowiska:

- a) rolnictwo,
- b) hodowlę,
- c) sadownictwo,
- d) pszczelarstwo,
- e) konkursy rolnicze,
- f) akcję samokształceniową o nastawieniu rolniczym.

II. Podniesienie stanu kulturalnego środowiska:

- a) zwalczanie analfabetyzmu,
- b) systematyczne dokształcanie,
- c) akcja samokształceniowa,
- d) czytelnictwo — biblioteki,
- e) dział kulturalno-rozrywkowy,
- f) organizowanie obchodów i uroczystości.

III. Podniesienie stanu higienicznego środowiska:

- a) akcja uświadamiająca w dziedzinie higieny,
- b) konkursy czystości,
- c) podręczna apteczka wiejska.

IV. Życie organizacyjne:

- a) koordynacja akcji oświatowo-społecznej, prowadzonej przez istniejące na terenie organizacje,
- b) wciągnięcie czynnika organizacyjnego do wspólnej akcji oświatowej,
- c) możliwości wprowadzenia tej, czy innej organizacji na teren danego środowiska.

V. Zagadnienia społeczno-obywatelskie:

- a) spółdzielczość (możliwości założenia tej czy innej spółdzielni),
- b) Dom Ludowy,
- c) wychowanie obywatelsko-państwowe.

VI. Możliwości realizacyjne:

- a) pracownicy oświatowi,
- b) przodownicy spośród środowiska,
- c) budżet, lokal, sprzęty,

d) czas, jaki można w poszczególnych okresach czasu poświęcić pracy oświatowej,

e) dni i godziny zajęć,

f) czasopisma, gry i inne pomoce,

g) podział pracy pomiędzy poszczególnych pracowników.

Dalszym etapem będzie rozplanowanie pracy na poszczególne okresy czasu (na poszczególne lata i poszczególne miesiące danego roku), przy czym istnieją tu dwie możliwości:

- 1) przerabianie jednego zagadnienia aż do zupełnego wyczerpania go,
- 2) przerabianie częściowo wszystkich zagadnień (w jednym i tym samym okresie czasu).

Drugi sposób jest bardziej wskazany, gdyż daje możliwość jednoczesnego zaspakajania różnych zainteresowań poszczególnych grup danego środowiska. Jest jednak znacznie trudniejszy i wymaga większego nakładu pracy, oraz znaczniejszych środków materialnych. Jednakże w środowiskach, dysponujących większą liczbą pracowników oświatowych, należałoby go bezwzględnie stosować.

Konstrukcja programu winna być tak pomyślana, aby każdej chwili można było program ten uzupełnić, częściowo, lub też poszczególne zagadnienia przestawić na inne okresy czasu. Będzie to możliwe przede wszystkim wtedy, gdy poszczególne zagadnienia, ujęte w programie, będą ustawione według stopni ich ważności, trudności i możliwości realizacyjnych. Układanie szczegółowego programu pracy oświatowo-społecznej na kilka lat naprzód jest niecelowe. Program na dalszą metę powinien być jaknajbardziej ogólny, natomiast program na dany rok pracy winien być potraktowany szczegółowo, z rozplanowaniem poszczególnych zagadnień oświatowych na poszczególne miesiące.

Nakreślenie sobie dokładnego programu oświatowo-społecznego pozwoli nam jeśli nie ze stuprocentową, to w każdym bądź razie z dość wielką dokładnością zrealizować nasze zamierzenia, uchroni nas od wielu niepowodzeń i rozczarowań, usunie zupełnie, albo też zmniejszy znacznie trudności w tej pracy, przyzwyczai środowisko do systematyczności, a w pierwszym rządzie da nam napewno konkretne wyniki naszej pracy, współmierne do włożonych w tę pracę naszych wysiłków.

Niech więc każdy z oświatowców postawi sobie zasadę:

„Przystępuję do pracy oświatowo-społecznej po dokładnym poznaniu potrzeb i zainteresowań mego środowiska i skonstruowaniu odpowiedniego programu oświatowo-społecznego“.

teresoowań mego środowiska i skonstruowaniu odpowiedniego programu oświatowo-społecznego“.

Katalog biblioteczek instrukcyjnych oświaty pozaszkolnej przydzielonych przez Min. W. R. i O. P. do użytku pracowników społeczno-oświatowych.

I. a) BIBLIOGRAFJA.

Rudzińska R. Bibliografia pracy społecznej. 1900—1928. Warszawa. 1929, str. 285. W.W.P. Studium P.S.O. Skł. gł. ksiąg. F. Hoesicka.

Shażyńska J. Bibliografia oświaty pozaszkolnej 1900—1928. W-wa, 1929, str. 174.

Bibliografia oświaty pozaszkolnej (dodatek za lata 1929—1931), Warszawa. 1932, str. 94.

b) Katalogi.

Pod redakcją *J. Dąbrowskiej*: „Książka w bibliotece“, katalog informacyjny. Poradnia Biblioteczna Warszawskiego Koła Związku Bibliotekarzy Polskich, Warszawa, 1934, str. 689.

c) Encyklopedje.

Peretjakowicz A., Prof. Współczesna encyklopedia życia politycznego, z uwzględnieniem życia gospodarczego. Wyd. II. Poznań, 1931, str. 225.

d) Statystyka.

Mały rocznik statystyczny — Warszawa, 1934.

II. SOCJOLOGJA I ZAGADNIENIA ŚRODOWISKA.

Maunier Rene. Wprowadzenie do socjologii. Nasza Księgarnia. Warszawa, 1932, str. 160.

Orkan Władysław. Listy ze wsi. t. I. str. 142, wyd. Gebethnera i Wolffa.

Warunki życia robotniczego w Warszawie, Łodzi. Za-głębiu Dąbrowskiem w świetle ankiet. 1927. W-wa. 1929. Wyd. S. G. str. 382.

III. PSYCHOLOGJA.

Croner E., Psychika młodzieży żeńskiej. Książnica-Atlas, W-wa, 1932, str. 110.

Dougale W., Psychologia grupy. Lwów, 1930, str. 490

b. Nauczanie i wychowanie.

Kształcenie i wychowanie spółdzielcze w Polsce, wyd. Spółdzielczy Instytut Naukowy, W-wa 1933, str. 94.

Mysłakowski. Rodzina wiejska jako środowisko wychowawcze. Kraków.

Czerwiński. O nowy ideał wychowawczy.

IV. OGÓLNE ZAGADNIENIA OŚWIATY POZASZKOLNEJ.

Frelek. Początkowe ognisko oświatowe na wsi. W-wa, I. O. D. 1930.

Instytut Oświaty Dorosłych. Z prac i doświadczeń. W-wa, 1930, str. 156.

Kultura wsi. Biuletyn XII Konferencji Oświatowej poświęconej zagadnieniom kultury wiejskiej w Polsce. W-wa, 1930, str. 182, Książnica-Atlas.

Pracownik oświatowy. Biuletyn XIV konferencji oświatowej poświęconej sprawie kształcenia pracowników oświaty dorosłych. W-wa, 1930, wyd. Ministerstwa W. R. i O. P., str. 157, skład gł. I. O. D.

Przewodnik oświaty dorosłych, pod redakcją Konewki i Kornilowicza, W-wa, 1928, wyd. I. O. D., str. 259.

Wybrane zagadnienia oświatowe, W-wa, 1931, wyd. I. O. D., str. 106.

Zagadnienia oświaty dorosłych. Dwie konferencje pod red. Kornilowicza. W-wa, 1930, wyd. I. O. D., str. 269.

Hetz i Kipowa. O nowe metody pracy oświatowej, P. U. K.

V. POSZCZEGÓLNE FORMY PRACY OŚWIATOWO-POZASZKOLNEJ.

1. Kursy - szkoły (programy-podręczniki).

Buczyńska-Chyżewska. Moje ćwiczenia w nauce języka, gramatyki, ortografji. Książka dla dorosłych. W-wa, 1931, Nasza Księgarnia, str. 70.

Grotowska-Radlińska. Książka o życiu i pracy, t. I i II.

Gażyńska J. Wypisy dla dorosłych do nauki języka ojczystego na wyższych poziomach kursów ogólno-kształcących i zawodowych oraz na uniwersytetach żołnierskich. W-wa, 1929, wyd. I. O. D., str. 160.

Program kursów wieczorowych. W-wa, 1934, wyd. I. O. D.

2. Uniwersytet powszechny.

Gałęcki. Uniwersytet ludowy rolny w Ostrołęce, a uniwersytety ludowe w Polsce. W-wa, 1928, C. T. R., str. 51.

Hollman. Uniwersytet ludowy i duchowe podstawy demokracji. Z niemieckiego przełożył Nowicki, W-wa, 1927, str. 119.

Powszechny uniwersytet korespondencyjny. Cele, wskazówki, kursy. W-wa, 1933.

Uniwersytety powszechne zagranicą. W-wa, 1932, wyd. I. O. D., str. 108

3. Świetlice.

Świetlica Koła Polek. Praca zbiorowa. Warszawa, 1931, str. 61.

4. Czytelnictwo i bibliotekarstwo.
Banach, Konkurs dobrego czytania. Biblj. Ośw. Centr. Kom. do Spraw Mł. W. Warszawa, 1933, str. 62.
Dąbrowska, Nowoczesne ustawodawstwo w zakresie bibliotek publ. W-wa 1929, wyd. Warszawskiego Koła Z.w. Bibliotekarzy Pol., str. 98.
Dębicki, Człowiek i książka.
Gazeta Ścienna, Instrukcje dla organizatorów. „Zew”, Warszawa, 1933.
Rubakin, Czytelnictwo młodzieży a różnica zainteresowań pokoleń. Przekł. M. Gutrego. Warszawa, 1930, str. 14.
Skarżyńska J., Jak czytać książki i gazety. W wa. 1934, I. O. D.

VI. ZAGADNIENIA SPECJALNE.

- a) Wczasy. Ogniska kulturalno - oświatowe.
Błaszczkowska, Kolonie letnie i obozy wędrownie dla młodzieży prac. Wyd. I. O. D.
Sosiński, Domy ludowe. t. II. W-wa, 1928. Wyd Kom. Domów Lud. C. Z. K.R.
 b) Wychowanie społeczno - obywatelskie i państwowe.
Anusz, Podstawy wych. obywatelskiego (w Zw. Strzeleckim). Warszawa. 1930, str. 21.
Kurs nauki obywatelskiej. Warszawa, 1930/1. Wyd. P. U. K.
Piętnastolecie Państwa Polskiego. Praca zbiorowa W-wa, 1933, P. U. K.
Piętnaście lat Państwa Polskiego. Przemówienia Ministrów. Wyd. Ks. Wojsk. W-wa.
Skwarczyński. Myśli o Nowej Polsce. Wyd. II.
Piłsudski J., Pisma pod red. Kosińskiego.
Makowski, Nowa Polska w Nowej Europie. Wyd. Drogi.
 c) Wychowanie estetyczne.
Bień, Cierniak. Teatry ludowe w Polsce. W-wa, 1928. Wyd. Zw. T. I.ud.. str. 122.

- Bystroń, Artyzm pieśni ludowej 1921,* str. 180.
Mayzner, Pieśni i chóry ludowe. W-wa. „Ignis”. 1923.
Solarzowa, Teatr z pieśni. W-wa, 1933. I.T.L.. str. 92.
 d) Samokształcenie.
Spasowski, Zasady samokształcenia. W-wa, 1923 str. 231.
Weitsch, Technika pracy umysłowej. Przekł. Wł. Ba-gińskiego. W-wa, 1930. Wyd. „Zew”. str. 45.
 e) Wychowanie fizyczne.
Byhowski J., Wycieczki. Wyd. II. W-wa, 1933, str. 90.
Rębowski, Gry i zabawy zespołowe w świetlicy. W-wa, 1933.
 f) Ruch młodzieży.
Kosmowska, Związki młodzieży polskiej od r. 1816— do najnowszych czasów. W-wa, 1924. Księg. M. Ostaszewskiej.
 g) Regjonalizm.
Muzea regjonalne. Cele i zadania. Książka zbiorowa. W-wa, 1928, str. 276.

VII. WYBRANE ZAGADNIENIA SPOŁECZNE I KULTURALNE.

- Czarnowski, Idee hierownicze ludzkości.* Biblioteka samokształceniowa. Nr. 1. W-wa, 1928. ul. Chmielna 35 m. 5
Grabski, Historia wsi polskiej. W-wa, 1920.
Krzywicki, Wstęp do historii ruchów społecznych Wykł. w W. S. H., W-wa. 1926, str. 153.
Radlińska, Istota i zakres służby społecznej. W wa. 1928, Kom. P.M.K.S.Sp.
Chmielecki, Urządzenie gospodarstw małych. W wa 1927, wyd. Gazety Gospod.
Chmielecki, Praktyczne wskazówki, dotyczące małych gospodarstw wiejskich. W wa, 1933, wyd. T. O. R.
Ludkiewicz. Dobry gospodarz. Wyd. T-wa T. O. R. Warszawa, b. r.

M. W.

Wyścig pracy trwa.

I znowu zrobiliśmy w ciągu m-ca kwietnia znaczny krok naprzód w zdobywaniu środków na rozbudowę szkolnictwa powszechnego.

Mimo tygodniowej przerwy świątecznej, utrudniającej akcję, zdołaliśmy uzyskać 24 544 zł. przez co posunęliśmy nasz dorobek tegoroczny do poważnej kwoty 236.000 zł.

Oznacza to zrealizowanie dopiero 66% naszych zamierzeń, ale przed nami jeszcze 2 m-ce wysiłku w akcji znaczkowej w szkołach i propagandy wśród społeczeństwa oraz sezon znaczków na świadectwa szkolne.

Nie przestaniemy też działać w miarę mo-

żności i podczas m-cy wakacyjnych, aby tylko możliwie zbliżyć się do górnej granicy wytyczonych zamierzeń.

Jesteśmy przekonani, że mimo trudne warunki i liczne przeszkody, osiągnięcie pełnej trzeciej setki tysięcy złotych nie pozostanie tylko w sferze nieosiągalnych marzeń, lecz stanie się rzeczywistością, umożliwiającą wykonanie nie wymarzonych, lecz realnych poczynań.

W przeświadczeniu, że całe Nauczycielstwo daje dla sprawy T-wa wysiłek, na jaki Je tylko stać, pragnę zwrócić szczególniejszą Jego

uwagę na zbliżający się koniec roku i pozostającą w związku z tem akcją znaczka na świadczenia szkolne, która właściwie przeprowadzona przyniesie w efekcie niechybnie poważniejszą niż dotychczas sumy. Trzysta dwadzieścia tysię-

cy uczniów, to teoretycznie 32.000 zł. dochodu, a przy potrąceniu 25% biedoty — to realnie 24.000 zł., czyli 4 domy szkolne wraz z mieszkaniami nauczycielskimi.

Zestawienie wpływów T-wa P.B.P.S.P. na dzień 1.V.1935 r.

L. p.	O b w ó d	Wpłynęło za pośrednictwem szkolnictwa					
		powszechnego		średniego		zawodowego	
		Zł.	proc. real.	Zł.	proc. real.	Zł.	proc. real.
1	Stolin	12.179	121,8				
2	Kobryń	15.481	110,5				
3	Drohiczyn Poleski	11.184	80				
4	Pińsk	14.834	74,1				
5	Prużana	7.934	72,1				
6	Łuniniec	8.628	71,9				
7	Kamień-Kosz.	5.360	67				
8	Brześć n.B.	23.776	66				
9	Kosów Poleski	5.260	65,7				
	P o l e s i e	104,636	78,6	6458	44,5	2218	24,6
1	Sokółka	12,322	68,4				
2	Bielsk Podl.	18,572	66,3				
3	Białystok	30,279	63,0				
4	Ostrołęka	19,513	55,7				
5	Łomża	21,956	54,9				
	Białostoczczyzna	102,642	60,7	12815	63,1	2979	34,2
	O k r ą g	207,278	68,6	19273	55,3	5197	28
		Ogółem wszystkie typy szkół		231.748 zł.			
		Sumy przechodnie		4.185 „			
		Razem		235.933 zł.			

Kronika.

Z Prac Kuratorjum.

I. Ze Szkolnictwa Średniego Ogólnokształcącego.

W miesiącu maju odbędą się następujące rejonowe konferencje:

1. Dyrektorów szkół średnich i zakładów kształcenia nauczycieli: w Białymstoku (25), w Łomży (29) i w Brześciu n.B. (31), poświęcone omówieniu: a) wyników nauczania, szczególnie w klasach nowego gimnazjum, b) prac piśmiennych młodzieży szkół średnich, c) czytelnictwa młodzieży, d) organizacji egzaminów wstępnych do klas nowego gimnazjum, oraz e) formy sprawozdań rocznych Dyrektorów.
2. Ogniska metodycznego fizyki w Białymstoku (10—11), na której program między innymi zostały się: zagadnienia: 1) Projekt ujęcia równowagi cieczy i ciśnienia atmosferycznego, 2) „Realizacja programu fizyki w kl. III gimnazjum (synteza) prac przy-

gotowawczych, 3) „Przejsięcie od mechaniki klasycznej do mechaniki falowej”.

3. Ogniska metodycznego biologji w Brześciu n. Bug. i Kołpinie (13—18), która odbędzie się, poświęcona m.in.:
 - a) zagadnieniom: planu prac wiosennych w ogrodzie szkolnym;
 - b) ćwiczeniom praktycznym z zakresu ogrodnictwa i sadownictwa.
4. Grupy metodycznej geografji w Pińsku (24—27). Na konferencji omawiane będą:
 - a) Ćwiczenia kartograficzne w kl. II gimn.
 - b) Sposoby opracowania geografji regionalnej poszczególnych państw w kl. II gimn.;
 - c) Najbardziej charakterystyczne cechy środowisk;
 - d) Realizacja programu geografji w klasie III gimnazjum nowego typu na r. szk. 1935/36.

II. Ze Szkolnictwa Powszechnego.

Konferencja Inspektorów Szkolnych.

W dniu 27 maja b.r. odbędzie się w Brześciu konferencja Inspektorów Szkol-

nych, na której — poza innymi sprawami — opracowany zostanie projekt organizacji szkolnictwa powszechnego na rok 1935/36 oraz ustalony plan budowy szkół i mieszkań nauczycielskich w sezonie tegorocznym.

III. Z Oświaty Pozaszkolnej.

Nr. 2 i 3 „Pracy Oświatowej”

W dwu ostatnich numerach „Pracy Oświatowej” na kwiecień i maj b.r. znajdują pracownicy oświatowi szereg bardzo cennych artykułów, rozpraw i informacji, z którymi powinien bliżej zapoznać się szeroki ogół pracowników oświatowo-społecznych.

Na szczególną uwagę zasługują z artykułów i rozpraw w N-rze 2 Jędrzeja Cierniaka — *Organizacja teatrów ludowych w Polsce*, Franciszka Mleczki — *Próba charakterystyki światopoglądu ludowego*, Wacława Husarskiego — *O przyszłości cywilizacji i Ireny Morsztynkiewiczowej — Bibliotekarstwo na szerokim świecie*.

W N-rze 3 „Pracy Oświatowej” ciekawe uwagi znajdziemy w artykule E. M. — *O nowe kadry pracowników oświatowych*, J. St. — *Pokusa władzy u instruktorów o.p.* i Zofji Mierzwińskiej — *Metody budzenia zainteresowania książką*.

Cenny nabytek dla bibliotek instrukcyjnych O.P.:

Ministerstwo W.R. i O.P. przydzieliło Okręgowi Szkolnemu Brzeskiemu 15 kompletów biblioteczek instruk-

cyjnych oświaty pozaszkolnej dla wszystkich Inspektoratów, Biblioteczek przydzielone obejmują każda ponad 60 dzieł z zakresu różnych działów pracy oświatowo-pozaszkolnej. Najobficiej w bibliotekach instrukcyjnych reprezentowane są działy: o formach pracy oświaty pozaszkolnej i zagadnieniach specjalnych.

Spis książek, znajdujących się w każdej bibliotece, podany jest na str. 225 niniejszego numeru Dz. Urz.

Konferencje przysposobienia oświatowo-społecznego w seminarjach:

W miesiącu kwietniu b.r. odbyły się dwudniowe konferencje przysposobienia społeczno-oświatowego uczniów V kursów seminarjów nauczycielskich w Okręgu.

Konferencje objęły seminarja w Białymstoku i Łomży.

Udział w konferencjach wzięło pięć kursów o łącznej ilości 138 słuchaczy.

Program dwudniowych konferencyj był tak pomyślany, aby zorjentować kandydatów do zawodu nauczycielskiego o możliwościach i kierunkach pracy oświatowo-społecznej.

Na uwagę zasługuje zainteresowanie się młodzieży rozmaitemi problemami oświatowo-pozaszkolnymi, a nawet i praktyczne zorjentowanie się w wybranych formach w czasie odbywania praktyk pedagogicznych.

Konferencja chóralno - teatralna
w Brześciu n. B.:

Doceniając doniosłe znaczenie teatrów i chórów ludowych w procesie asymilacyjnym i podnoszenia poziomu kulturalnego w Okręgu, urządziło Kuratorjum w dniu 27 kwietnia b.r. konferencję dla pracowników chóralno-teatralnych.

Udział w konferencji chóralno-teatralnej wzięli pracownicy oświatowi z całego Okręgu w liczbie 41 osób

W wykonaniu programu poza częścią sprawozdawczo-informacyjną i referatową poważną rolę instrukcyjną spełniła część, dotycząca praktycznego opracowania ustalonego repertuaru pieśni i inscenizacji, względnie urywków scenicznych.

Dla ułatwienia pomocnikom instruktorów oświatowych, dyrygentom i reżyserom rozprawienia dobranego

repertuaru, każdy z uczestników otrzymał gotowe teksty i nuty z odpowiednimi uwagami metodycznymi.

Konferencja zakończyła się o godzinie 22-ej.

Dzięki subwencji Ministerstwa, uczestnicy konferencji otrzymali zwroty kosztów podróży, noclegów i wyżywienia w naturze.

SPROSTOWANIE.

W komunikacie o kursach wakacyjnych oświaty pozaszkolnej w poprzednim numerze Dziennika Urzędu (str. 121, wiersz 3) zamiast „trzydniowe kursy” powinno być „trzy dwutygodniowe kursy”.

W kronice z Oświaty Pozaszkolnej (str. 146) o konferencjach przysposobienia oświatowego w Okręgu Szkolnym Brzeskim w wierszu drugim zamiast „dwutygodniowe konferencje” powinno być „dwudniowe konferencje”.

Z wydawnictw.

ZRĄB Nr. 1—21.

Ukazał się Nr. 1(21) kwartalnika „Zrąb”. Jerzy Ostrowski w artykule „Jednostka - Gromada-Elita” omawia stosunek nowej szkoły do wychowywanej młodzieży; Wacław Radziwonowicz — „Wychowanie organizacyjne na podstawie współpracy domu ze szkołą” — rozwija dalej myśli poruszone w Nr. 14 „Zrąb”. Ciekawe zagadnienie koedukacji omawia K. Masłowski w artykule, opartym o ankietę młodzieży i dyrektorów: „Głosy młodzieży i jej kierowników w sprawie koedukacji”. Artykuł sprawozdawczy „Andrzeja Zanda „Szkolnictwo niemieckie po dwóch latach hitlerizmu” orjentuje czytelnika w interesującym, a tak nieznanym u nas zagadnieniu. N-ru dopełnia dział sprawozdań z książek i czasopism. Szczególnie ważnym — wobec realizacji nowych programów — jest dział recenzji „podręczników, lektury i źródeł”, ciekawa — recenzja książki Kurta Lückę, oświetlającej pogląd Niemców na współpracę kulturalną obu sąsiadujących państw. Na zakończenie „Kronika” prac zespołów rodzicielskich przy organizacji „Zrąb” „KONSTITUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ” z dnia 23 kwietnia 1935 r.” mgr. Michał Goławski, Białystok 1935 r.

Nakładem Księgarni Nauczycielskiej w Białymstoku wydane zostało opracowane przez mgr. fil. Michała Goławskiego porównawcze zestawienie konstytucyj z dn. 17.III 1921 r. i dn. 23.IV.1935 r. Konstytucja obecnie obowiązująca podana jest w kolejnym porządku poszczególnych artykułów, obok których zamieszczone są odpowiadające im artykuły konstytucji poprzedniej.

Osobno zestawione są artykuły konstytucji z 17.III. 1921 r., które zachowały moc obowiązującą oraz te artykuły, które nie znalazły odpowiednika w nowej konstytucji.

Całość uzupełniona jest tekstem t. zw. Małej Konstytucji z dnia 20.II.1919 r i przedmową, streszczającą pokrótce dzieje ustaw ustrojowych w odrodzonej Rzeczypospolitej.

Opracowanie to ogromnie ułatwia zapoznanie się ze zmianami wprowadzonymi do ustroju politycznego Państwa przez obecną konstytucję i może być pomocnym przy nauce o Polsce współczesnej.

WYDAWNICTWA NADEŚLANE.

1) Stanisław Pietrusiewicz, Naukowa organizacja w zastosowaniu do pracy w klasach starszych. (Psychologiczne podstawy pracy wydajnej przy nauczaniu przedmiotów teoretycznych w szkole). Warszawa, 1934.

Dr. J. Bogdanowicz, Cechy biologiczne wieku dojrzewania. Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa, 1935. Cena zł. 1.80.

3) K. Treterowa, Musimy je poznać. Opowiadania o zwierzętach. Macierz Polska. Lwów, 1935.

4) Inż. E. Porgębski, Technika w gospodarstwie domowym. Instalacje. Nakł. czasopisma Młody Technik Poznania, 1935. (Biblioteka młodego technika, tom I).

5) Inż. E. Habermann, Poradnik dla młodego technika. Nakł. jak pod 4).

6) J. Zelet, Kajak szkolny. Nakł. jak pod 4).

1) Praca oświatowa. Miesięcznik. Red. i adm. Warszawa, Nowogrodzka 21 m. 2.

2) Pion. Tygodnik literacko-społeczny Red. i adm. Warszawa, Aleja Róż 2, nr. 14—18.

3) Iskry Ilustr. tygodnik dla młodzieży. Warszawa Filtrowa 75 nr. 32—35.

4) Kuźnia młodych. Dwutygodnik młodzieży szkolnej. Warszawa, Aleja Róż 2, nr. 7—9.

5) Moje Piemho. Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży. Warszawa. Księg. M. Arcta, Nowy Świat 35. nr. 15—18.

6) Orły napowietrzne Miesięcznik. Poznań, św. Marcina 68, nr. 4—6.

ZESZYT IV ZARYSU ENCYKLOPEDYCZNEGO „ŚWIAT I ŻYCIE”.

Nakład Książnica - Atlas, Lwów - Warszawa.

Ukazał się już zeszyt IV zarysu encyklopedycznego „Świat i Życie” i zawiera następujące artykuły z różnych dziedzin wiedzy: Lud — prof. dr. J. St. Bystron, Ludność — W. St. Rybicki, Łacina — J. Parandowski, Łódź podwodna — por. O. Żukowski, Magnetyzm — i Magnetyzm ziemski — prof. St. Kalinowski, Małpy — prof. dr. E. Loth.

Psychologja małp człekokształtnych — prof. dr. J. Dembowski, Mapa — prof. dr. E. Romer, Marynarka — por. O. Żukowski, Matematyka — prof. dr. H. Steinhaus, Materializm — prof. dr. Wł. Tatariewicz.

Liczne, starannie dobrane i pięknie wykonane ilustracje zdobią, jak zwykle, i ten zeszyt.

Komunikaty.

OBÓZ WODNY DLA NAUCZYCIELSTWA NAD JEZIUREM NAROCZ

Komisja Wycieczkowa Okręgu Szkolnego Wileńskiego w celu umożliwienia racjonalnego spędzenia wakacyj nauczycielstwu, organizuje w okresie feryj letnich r.b. w Schronisku Wycieczkowym nad jez. Narocz (największe jezioro w Polsce) obóz wodny dla nauczycielstwa ze wszystkich szkół (dla pań i panów).

Schronisko położone jest nad brzegiem jeziora i wokół otoczone jest lasami sosnowymi. posiada budynek mieszkalny z pomieszczeniem na 50 osób, werandami z widokiem na jezioro, świetlicę z czytelnią pism oraz budynek gospodarczy z kuchnią i jadalnią.

Przy schronisku jest duża plaża, basen do pływania, boisko do gier sportowych, kajaki, łodzie i żaglówki oraz zainstalowane radjo i telefon.

Odbywać się będzie codziennie rano gimnastyka oraz organizowane będą gry sportowe (siatkówka, koszykówka i tenis), przeprowadzona będzie nauka pływania i kajakowania oraz wycieczki wodne po jez. Narocz.

Dojazd do stacji kolejowej Kobylniki, od stacji do schroniska odległość 3 klm. Czas przejazdu z Wilna około 4½ godz. Przy przejazdach można korzystać ze zniżki 82%, na zlecenie na przejazd (wg. taryfy wojskowej).

Dla ułatwienia wzięcia udziału większej ilości osób ustala się następujące okresy dwutygodniowe korzystania ze schroniska:

- I-szy okres — od 17.VI. do 29.VI.35 r.
- II-gi „ — „ 2.VII. „ 14.VII. „
- III-ci „ — „ 15.VII. „ 27.VII. „
- IV-ty „ — „ 2.VIII. „ 17.VIII. „

Oplata za korzystanie w ciągu jednego okresu wynosi — 10 zł. (dziesięć zł.) wpisowe i 30 zł. (trzydzieści złotych) za koszt utrzymania (posiłki cztery razy dziennie, śniadanie, obiad, podwieczorek i kolacja).

Można zapisywać się na jeden okres, bądź też kilka, podając dokładnie, z których okresów chce się korzystać.

Pragnący spędzić lato nad jez. Narocz winni przestać w terminie do 5 czerwca r.b. zgłoszenie do *Szkolnego Schroniska Wycieczkowego nad jez. Narocz, poczta Kobylniki, woj. Wileńskie*, oraz wpłacić jednocześnie wpisowe po 10 zł. za każdy okres, na konto czekowe Komisji Wycieczkowej Okręgu Szkolnego Wileńskiego, za pośrednictwem P.K. O. na Nr. 60150. Oplatę za utrzymanie uiszcza się w pierwszym dniu pobytu w schronisku. Do zgłoszenia należy dołączyć dowód wpłacenia wpisowego, oraz znaczek za 25 groszy na odpowiedź.

Kurs krajoznawczy poznania Wilna.

Program kursu obejmuje. Historję sztuki i kultury Wilna. Wiadomości z etnologji Wileńszczyzny. Rzut oka na sytuację gospodarczą wileńską. Bogactwa naturalne Wileńszczyzny. Kurs odbędzie się w Wilnie, w czasie od 17 do 30 czerwca r.b. Mieszkanie i utrzymanie zapewnione w szkolnym schronisku wycieczkowym w Wilnie. ul. Dominikańska 3/5 za opłatę dziennie 3 zł. albo za cały kurs — 40 zł.

Kurs żeglarski nad Naroczą.

Grupa męska i żeńska o dwóch stopniach, dla zaawansowanych i początkujących. W czasie od 20 czerwca do 10 lipca r.b. Dojazd do st. kol. Kobylniki, a następnie do miejsca kursu — 3 klm. Program kursu obejmuje: codzienną gimnastykę, wiosłowanie w kajakach, żeglarswo i gry sportowe. Zakwaterowanie i utrzymanie w szkolnym schronisku, za opłatą za cały kurs — 50 zł.

Wycieczka po województwach: wileńskim, nowogródzkim i białostockim w czasie od 2 do 14 sierpnia r.b.

Program zwiedzania obejmuje: Wilno, Narocz, Troki, Druskieniki, Grodno, Augustów, Suwałki, Wigry, Nowogródek i Świtez. Koszt utrzymania, noclegów i zwiedzania wyniosą — 45 zł., przejazdy do Wilna po przez wymienione miejscowości do Świtezi — około 20 zł., tak, że ogólny koszt wycieczki wyniesie — 65 zł. Punkt zborny dla wycieczki w dn. 2 sierpnia r.b. o godz. 9-ej rano w Wilnie — w szkolnym schronisku, ul. Dominikańska 3/5, a rozwiązanie wycieczki w dn. 14 sierpnia r.b. nad Świtezją.

Uwagi ogólne: (dla kursów wym. w punk. 2, 3 i 4). W organizowanych kursach mogą brać udział nauczyciele (ki) ze wszystkich typów i stopni szkół z terenu całej Polski. Prócz opłat wymienionych przy każdym kursie, każdy z uczestników (czek) obowiązany jest wpłacić jednorazowo tytułem wpisowego — 15 zł. (piętnaście złotych)) za udział w każdym kursie. Zgłoszenia na kursy należy przysyłać w terminie do 5 czerwca r.b. do Komisji Wycieczkowej Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie, ul. Wolana 10.

Do zgłoszenia należy dołączyć znaczek 25 gr na odpowiadź oraz dowód wpłacenia wpisowego, bez czego zgłoszenie nie będzie rozpatrywane i pozostanie bez odpowiedzi. Wpłaty należy uskuteczniać wyłącznie przez P. K. O. na Nr. 60150 na konto Komisji Wycieczkowej Kuratorjum O. S. Wil. Wpisowe oraz opłaty za kursy mogą być wnoszone częściami w dowolnych ratach, z tem jednak, aby zostały uskuteznione w całości wpisowe do 3.VI.35 r., a

inne opłaty nie później niż pierwszego dnia kursu.

Po otrzymaniu zgłoszeń Kuratorjum każdemu z uczestników (czek) wysła przed 15 czerwca r.b. kartę przyjęcia na kurs, na podstawie której uczestnicy otrzymają od najbliż-

szej Komendy P. W. i W. F. zlecenia na przejazd, uprawniające do przejazdu według taryfy wojskowej (około 20% normalnej opłaty) na kurs i na powrót do miejsca zamieszkania.

Ogłoszenia.

„SZKOŁA PRZEMYSŁU LEŚNEGO IM. MARSZAŁKA J. PIŁSUDSKIEGO W ŁOMŻY”

Kurs nauczania trwa 4 lata. Kandydaci tylko na kurs. Łączy się przyjmowani po ukończeniu conajmniej 7-klasowej szkoły powszechnej, po 2 klasach gimnazjum ogólnokształcącego (nowego typu) lub po ukończeniu szkoły rzemieślniczo - przemysłowej.

Egzaminy wstępne sprawdzające 21 czerwca i 1 września. Przy Szkole jest internat, gdzie za dostatnie odżywianie, opranie i kąpiel opłata wynosi 40 złotych miesięcznie.

PAŃSTWOWA 3-LETNIA ŚREDNIA

SZKOŁA PRZEMYSŁOWA ŻEŃSKA w BIAŁYMSTOKU

ul. Sienkiewicza 57/59.

Bursa na miejscu.

DZIAŁY: krawiecki i bieliźniarski
Szczegółowych informacji listownie i ustnie udziela kancelarja Szkoły.

PAŃSTWOWA SZKOŁA PRZEMYSŁU DRZEWNEGO
W HAJNÓWCE.

Zapis kandydatów na rok szkolny 1935/36 rozpocznie się dnia 1.VI. r. b.

PAŃSTWOWA SZKOŁA RZEMIEŚNICZO - PRZEMYSŁOWA W BIAŁYMSTOKU,

Antoniuk - Fabryczny I, telefon 3-77.

Wydziały: ślusarski, tokarski, stolarski. Kurs trzyletni. Nowowstępujących przyjmuje się zasadniczo tylko na 1 kurs, przyczem wymagany jest wiek 14 — 17 lat. Kandydatów po ukończeniu 6 lub 7 oddziałów szkoły powszechnej przyjmuje się bez egzaminu. Wrazie zgłoszenia się większej ilości kandydatów, niż ilość wakansów, kandydaci będą poddani egzaminowi sprawdzającemu z języka polskiego, rachunków i geometrii w zakresie programu 6 oddziałów szkoły powszechnej.

Zapisy kandydatów do szkoły odbywają się w okresie od 15 do 20 czerwca oraz po wakacjach od 17 do 20 sierpnia. Przy zapisie rodzice lub opiekunowie nowowstępującego ucznia składają w kancelarji szkolnej:

- poślanie na imię Dyrekcji Szkoły, wskazujące w jakim zawodzie kandydat pragnie się kształcić, adres rodziców i opiekunów;
- świadectwo urodzenia.
- świadectwo szkolne oraz 2 fotografie z ostatniej doby (na jasnym tle).

Opłaty szkolne wynoszą:

wpisowe	zł. 10.—
kaucja	zł. 15.—
nauka półrocznie	zł. 45.—

Synowie funkcjonariuszów państwowych, inwalidów wojennych i zawodowych wojskowych korzystają z ulg.

Przy szkole istnieje bursa dla zamiejscowych. Opłata w której wynosi 40 — zł. miesięcznie.

Przy szkole istnieją dobrze urządzone warsztaty stolarskie, ślusarskie, tokarskie, samochodowe, kuźnia oraz boisko sportowe.

SZKOŁA KOLEJOWA

RZEMIEŚNICZO - PRZEMYSŁOWA W ŁUNINCU

ogłasza wpisy na rok szkolny 1935-36 r. na wydział stolarsko - meblowy i ślusarsko - kowalski w czasie od dnia 16 do 20 czerwca r.b. włącznie. Przy szkole jest bursa.

Blizszych informacji udziela Dyrekcja Szkoły.

KOEDUKACYJNA SZKOŁA HANDLOWA

Poleskiego Towarzystwa Oświaty Zawodowej w Brześciu n.B.

przyjmuje już zapisy do pierwszej klasy.

Do podania dołączyć należy:

- świadectwo ukończenia 7-miu klas Szkoły Powszechnej względnie 1-ej klasy gimnazjum nowego typu,
- zgłoszenie pisemne podpisane przez rodziców kandydata(tki) względnie opiekę (druki do nabycia w sekretarjacie Szkoły).
- Świadectwo lekarskie.

Egzaminy wstępne (sprawdzające) z arytmetyki, oraz języka polskiego, odbędą się w dniu 18-tym i 19-tym czerwca b.r. Wszelkich informacji udziela Sekretarjat Szkoły, ul. Listowskiego Nr. 57. Telefon 140.

SZKOŁA RZEMIEŚNICZO P. M. S. w Pińsku zapisy do 20 czerwca. Szkoła stolarska. Do podań dołączyć metrykę urodzenia, świadectwo szkolne, zaświadczenie o szczepieniu ospy i dwie fotografie. Przy Szkole Bursa — 20 zł. mies. Opłaty szkolne tylko 30 zł. rocznie, płatne w ratach.

SZKOŁA RZEMIEŚNICZO - PRZEMYSŁOWA
POLESKIEGO T-WA OŚWIATY ZAWODOWEJ
w BRZEŚCIU n.B., ul. PIFRACKIEGO 110,
przyjmuje podania kandydatów na wydziały: stolarski i mechaniczno - ślusarski. Od kandydatów wymagane jest ukończenie przynajmniej 6 klas Szkoły Powszechnej i wiek od 14 do 17 lat.

Przy Szkole jest bursa. Opłata za bursę bez utrzymania zł. 5 — z całkowitem utrzymaniem zł. 30. Część opłaty za bursę może być uiszczana produktami.

**SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA ŻYDOWSKA
W BRZEŚCIU n.B. UL. PIERACKIEGO Nr. 5.**

przyjmuje zapisy na działy ślusarsko - mech. i stolarski. Bliższych informacji udziela kancelarja szkoły.

**ŚREDNIA SZKOŁA TECHNICZNA
IM. MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO**

Poleskiego Towarzystwa Oświaty Zawodowej w Brześciu n.B. podaje do wiadomości, że EGZAMINY WSTĘPNE (sprawdzające) na wydziały kolejowe, mechaniczny, drogowo-budowlany i eksploatacyjny odbędą się przed wakacjami w dniach: 24, 25 i 26 czerwca 1935 roku, po wakacjach zaś w dniach 2, 3 i 4 września o godz. 9 rano.

Do egzaminów na kurs 1-szy dopuszczeni będą kandydaci: ze świadectwami o ukończeniu 3-ch kl. gimnazjum lub 7-miu oddz. 6 lub 7 klasowej szkoły powszechnej w wieku od 14 do 17 lat, w wyjątkowych wypadkach do lat 18

Podania przyjmuje Kancelarja Szkoły Technicznej (ul. 3-go Maja Nr. 55) codziennie za wyjątkiem świąt w godzinach od 9 do 15.

Do podania winno być dołączone świadectwo szkolne, metryka urodzenia, świadectwo zdrowia i świadectwo o szczepieniu ospy, 2 fotografie i 10 zł. taksy egzaminacyjnej.

Opłata za naukę na pierwszych trzech kursach wszystkich wydziałów wynosi 35 zł miesięcznie, zaś na czwartych kursach 40 zł. miesięcznie.

**SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA PRZEMYSŁOWA
POLSKIEJ MACIERZY SZKOLNEJ W PRUŻANIE.**

Szkoła przygotowuje do zawodu stolarskiego w zakresie wykonywania: mebli od najprostszych do luksusowych, luk mieszkaniowych jak i biurowych, sprzętu sportowego, robót budowlanych jak drzwi, ramy okienne, schody i t.p. sprzętów szkolnych, rysowanie, przykładnic i t.p.

Warunki przyjęcia do Szkoły:

1. Ukończenie 14 lat życia,
2. Ukończenie minimum 4 oddz. Szk. Powsz.,
3. Podanie o przyjęcie,
4. Opłacenie wpisowego 5 zł.,
5. Opłacenie kaucji za narzędzia 3 zł.

Zasadnicza opłata za naukę miesięcznie 10 zł. Od opłaty miesięcznej zwalniani są uczniowie całkowicie lub częściowo w zależności od postępów w nauce oraz przedłożenia świadectwa ubóstwa lub zaświadczenia o stanie majątkowym.

Kurs nauki trwa 3 lata.

**3-LETNIA ŻEŃSKA SZKOŁA ZAWODOWA
ZW. PRACY OBYW. KOBIET W ŁOMŻY.** Rybaki 7, przyjmuje zgłoszenia uczennic do klasy pierwszej, na dział krawiecko - bieliźniarski. Po ukończeniu szkoły uczennice otrzymują świadectwa czeladnicze.

**3-LETNIA ŻEŃSKA SZKOŁA ZAWODOWA P. M. S.
KRAWIECKO - BIELIŹNIARSKA, W PIŃSKU** przyjmuje zapisy uczennic. na rok szkolny 1935/36, na kurs I-szy do dnia 20 czerwca 1935 r.

Warunki przyjęcia:

- 1) Świadectwo ukończenia V klas szkoły powszechnej
- 2) metryka chrztu,
- 3) świadectwo szczepienia ospy,
- 4) ukończone 13 lat życia.

Wpisowe 10 zł. — dopłata miesięczna 5 zł., dla niezamożnych uczennic — zniżki.

**ŻEŃSKA SZKOŁA RĘKODZIELNICZA P. M. S.
W OSTROŁĘCE**

prowadzi dział bieliźniarstwa, krawieczczyzny i gospodarstwa domowego. Kurs nauki trzyletni. Opłata za naukę — 10 zł. miesięcznie. Przy szkole prowadzona jest bursa. Koszty utrzymania w bursie — 15 zł. miesięcznie.

**3-KL. KOEDUKACYJNA SZKOŁA HANDLOWA
T-WA SZERZENIA WIEDZY ZAWODOWEJ
W KOSOWIE POLESKIM.**

Przyjmuje zgłoszenia kandydatów do klasy I na podstawie ukończenia pełnej 7-mio klasowej szkoły powszechnej.

Nauka ma kierunek rolniczo - handlowy. Pierwszeństwo w przyjęciu ma młodzież pochodzenia rolniczego. Opłaty za naukę i utrzymanie wysokością dostosowane do siły płatniczej rolników.

KOMUNIKAT

Prosimy Panów Kierowników Szkół o nadsyłanie zamówień na świadectwa szkolne. W zamówieniu winno być zaznaczone ilość i signum świadectw. Zamówienie winno być zaopatrzone w pieczętkę i podpis Kierownika Szkoły.

Chcąc na czas dostarczyć dla wszystkich szkół świadectwa, uprzejmie prosimy P. T. Kierowników Szkół o jaknajpóźniejsze nadsyłanie nam zamówień.

NASZ SKI EP - URANIA S.A.
ODDZIAŁ W BRZEŚCIU n.B.
UL. 3-GO MAJA N. 5.

Adres Redakcji i Administracji: Brześć n.B.
Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego 6 zł.
Cena pojedynczego numeru 60 groszy.

Ogłoszenia na okładce: cała strona 160 zł. 1/2 strony 80 zł. 1/4 strony 40 złotych.

Ogłoszeń w tekście nie umieszczamy.

Konto P. K. O. Nr. 30.527.

Odbito w Drukarni „Literackiej“ w Brześciu n.B. z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Brzeskiego.